

**Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru
Lokalnej Grupy Działania
„Polesie”**

**Gminy: Cyców, Ludwin, Łęczna, Puchaczów,
Sosnowica, Spiczyn, Urszulin, Uścimów, Wierzbica**

**Opracowana przez członków
Lokalnej Grupy Działania
„Polesie”**

Koordinacja prac:
*Dr Teresa Szot-Gabryś
Dr Mariusz W. Sienkiewicz*

Lublin 2008 – Cyców 2013 (aneks)

Opracowano zgodnie z „Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 z dnia 23 maja 2008 r.”

Wstęp

Proces planowania strategicznego stanowi jeden z podstawowych warunków sprawnego i efektywnego rozwoju lokalnego i zarządzania obszarem. Planowanie pomaga bardziej wydajnie gospodarować zasobami, przewidywać problemy, które mogą pojawić się w niedalekiej przyszłości, aby odpowiednio wcześniej zacząć im przeciwdziałać. Opracowany plan strategiczny umożliwia uporządkowanie i odpowiednie rozłożenie w czasie planowanych działań. Pozwala to na uniknięcie realizacji projektów *ad hoc*, nie powiązanych ze sobą logicznie i nie wpisujących się w ciąg przyczynowo-skutkowy. Lokalna Strategia Rozwoju pokazuje, że planowane do realizacji zadania są konsekwencją strategicznego myślenia o rozwoju.

Lokalna Strategia Rozwoju opracowana przez członków Lokalnej Grupy Działania „Polesie” obejmuje obszar dziewięciu gmin położonych na obszarze Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego oraz Poleskiego Parku Narodowego. Obszar ten jest spójny terytorialnie, łączy go tradycje przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz chęć współpracy dla rozwoju.

Dokument Strategii powstał przy wsparciu finansowym gmin należących do obszaru oraz merytorycznym konsultantów i moderatorów Fundacji Centrum Rozwoju Lokalnego z Lublina. Spotkania warsztatowe prowadzili pracownicy Fundacji przy współudziale organizacyjnym lokalnych koordynatorów z każdej gminy.

Lokalna Strategia Rozwoju opracowana dla obszaru LGD „Polesie” obejmuje lata 2009-2015. Przyjęcie takiego zakresu czasowego realizacji Strategii wynika m.in. z konieczności zachowania zgodności z dokumentami strategicznymi i operacyjnymi opracowanymi na poziomie kraju, przede wszystkim z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, jak również Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020 i Lokalnymi Strategiami Gmin wchodzących w skład LGD. Opracowana Strategia uwzględnia okres zakończenia rozliczania projektów dofinansowanych z funduszy Unii Europejskiej w roku 2015. Oznacza to, że czas realizacji strategii pokrywa się z nowym okresem programowania i rozliczania środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej.

Wybrane cele strategiczne i operacyjne wynikają z uwarunkowań obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, przeprowadzonej analizy SWOT oraz odnoszą się do zidentyfikowanych podczas konsultacji potrzeb lokalnej społeczności z obszaru „Polesia”.

Podjęcie LEADER

LEADER oznacza „powiązanie działań z zakresu rozwoju wsi”. Jak sugeruje nazwa, jest to sposób na mobilizowanie i realizowanie rozwoju wsi wśród lokalnych społeczności wiejskich a nie stały zestaw środków do realizacji. Doświadczenia pokazują, że podejście Leader może przyczynić się do realnej zmiany w codziennym życiu ludzi na obszarach wiejskich. Może ono odgrywać ważną rolę w pozyskiwaniu nowych reakcji na stare i nowe problemy wsi, oraz stać się rodzajem „laboratorium” do budowania zdolności lokalnych oraz testowania nowych sposobów na realizowanie potrzeb społeczności wiejskich. Podejście to przyniosło do tej pory na wielu obszarach wiejskich UE złożonej z 15 państw członkowskich cenne rezultaty i może odegrać istotną rolę pomagając obszarom wiejskim Polsce w przystosowaniu się do dzisiejszej zmiennej rzeczywistości.

W okresie programowania 2007-2013 inicjatywa Leader stała się zintegrowana ze wszystkimi krajowymi i regionalnymi programami rozwoju wsi (włączona do głównego nurtu). Otwiera to nowe możliwości zastosowania podejścia LEADER na znacznie szerszą skalę i przy znacznie większym niż dotychczas wachlarzu działań z zakresu rozwoju wsi¹.

Doświadczenia partnerów LGD „Polesie” we wdrażaniu inicjatywy LEADER

Do grona partnerów LGD „Polesie” należą dwie gminy: Cyców i Urszulin, które aktywnie uczestniczyły w realizacji Programu LEADER+ w okresie programowania lat 2004-2006. Członkiem Stowarzyszenia „Polesie” jest Fundacja „Liderzy Polesia”, która jako Lokalna Grupa Działania w ramach Programu Pilotażowego LEADER+ zrealizowała wiele ciekawych inicjatyw i projektów zaplanowanych w opracowanej przez LGD Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich. Projekt był finansowany ze Schematu II Programu Pilotażowego LEADER+. W okresie lat 2006-2007 „Liderzy Polesia” wykorzystali na lokalne inicjatywy przeszło 419 tys. zł. Projekt został pomyślnie rozliczony i jest postrzegany przez lokalne społeczności z tego regionu jako istotny czynnik rozwoju obszarów wiejskich.

¹ *Podjęcie LEADER. Podstawowy poradnik*, Komisja Europejska, <http://ec.europa.eu/leaderplus>

Spis treści

I. CHARAKTERYSTYKA LGD JAKO JEDNOSTKI ODPOWIEDZIALNEJ ZA REALIZACJĘ LSR.....	7
1.1 Nazwa i status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i numer w tym rejestrze;	7
1.2 Opis procesu budowania partnerstwa.....	9
1.3 Charakterystyka członków LGD	10
1.4 Sposób rozszerzania i zmiany składu LGD	14
1.5 Struktura Rady Stowarzyszenia jako organu decyzyjnego Lokalnej Grupy Działania.....	15
1.5.1 Zadania Rady.....	16
1.6 Zasady i procedury funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania oraz Rady	17
1.6.1 Określenie procedury naboru pracowników oraz warunków funkcjonowania biura LGD.....	20
1.7. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego	20
1.8 Doświadczenie LGD i jej członków w realizacji operacji.....	21
II. OPIS OBSZARU OBJĘTEGO LOKALNĄ STRATEGIĄ ROZWOJU WRAZ Z UZASADNIENIEM JEGO WEWNĘTRZNEJ SPÓJNOŚCI	21
2.1. Wykaz gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania	21
2.2 Uwarunkowania przestrzenne, geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe.....	22
2.2.1. Uwarunkowania przestrzenne	22
2.2.2 Uwarunkowania geograficzne	23
2.2.3. Uwarunkowania przyrodnicze.....	25
2.2.4. Uwarunkowania historyczne	29
2.2.5. Uwarunkowania kulturowe.....	31
2.3. Ocena społeczno – gospodarcza obszaru.....	33
2.3.1. Potencjał demograficzny	33
2.3.2. Potencjał gospodarczy	35
2.3.3. Poziom aktywności społecznej.....	36
2.4. Specyfika obszaru	38
III. ANALIZA SWOT DLA OBSZARU OBJĘTEGO LOKALNĄ STRATEGIĄ ROZWOJU - WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z PRZEPROWADZONEJ ANALIZY	43
IV. MISJA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA.....	53
V. CELE OGÓLNE I SZCZEGÓŁOWE LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU ORAZ PLANOWANE DO REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘCIA.....	56
5.1. Cele strategiczne i szczegółowe.....	56
5.2. Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju.....	68
5.3. Wdrażanie projektów współpracy.....	67
5.4. Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania	67

VI. SPÓJNOŚĆ SPECYFIKI OBSZARU Z CELAMI LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU.....	74
VII. UZASADNIENIE PODEJŚCIA ZINTEGROWANEGO DLA PRZEDSIĘWZIĘĆ PLANOWANYCH W RAMACH LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU	75
VIII. UZASADNIENIE PODEJŚCIA INNOWACYJNEGO DLA PRZEDSIĘWZIĘĆ PLANOWANYCH W RAMACH LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU	76
IX. PROCEDURY OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z LSR, PROCEDURY WYBORU OPERACJI PRZEZ LGD, PROCEDURY ODWOŁANIA OD ROZSTRZYGNIEŃ ORGANU DECYZYJNEGO W SPRAWIE WYBORU OPERACJI W RAMACH DZIAŁANIA, KRYTERIÓW, NA PODSTAWIE KTÓRYCH JEST OCENIANA ZGODNOŚĆ OPERACJI Z LSR, ORAZ KRYTERIÓW WYBORU OPERACJI, A TAKŻE PROCEDURY ZMIANY TYCH KRYTERIÓW.	77
9.1 Procedura oceny zgodności operacji z LSR i oceny operacji według lokalnych kryteriów wyboru oraz zmiany tych kryteriów.	77
9.2. Procedura wyboru operacji.....	80
9.3 Procedura odwołania od rozstrzygnięć Rady LGD.....	84
X. BUDŻET LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU DLA KAŻDEGO ROKU REALIZACJI	87
XI. OPIS PROCESU PRZYGOTOWANIA LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU.....	90
XII. OPIS PROCESU WDRAŻANIA I AKTUALIZACJI LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU	92
XIII. ZASADY I SPOSÓB DOKONYWANIA EWALUACJI WŁASNEJ	98
XIV. POWIĄZANIA LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI ZWIĄZANYMI Z OBSZAREM OBJĘTYM LOKALNĄ STRATEGIĄ ROZWOJU	100
XV. PLANOWANE DZIAŁANIA / PRZEDSIĘWZIĘCIA / OPERACJE REALIZOWANE PRZEZ LOKALNĄ GRUPĘ DZIAŁANIA W RAMACH INNYCH PROGRAMÓW WDRAŻANYCH NA OBSZARZE LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU	110
XVI. PRZEWIDYWANY WPŁYW REALIZACJI LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU NA ROZWÓJ REGIONU I OBSZARÓW WIEJSKICH.....	113
XVII. INFORMACJA O ZAŁĄCZNIKACH	114

I. CHARAKTERYSTYKA LGD JAKO JEDNOSTKI ODPOWIEDZIALNEJ ZA REALIZACJĘ LSR

1.1 Nazwa i status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i numer w tym rejestrze;

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Polesie” zostało powołane na obszarze dziewięciu gmin z położonych na terenie pięciu powiatów: łączyńskiego, lubartowskiego, parczewskiego, chełmskiego i włodawskiego. Lokalną Grupę tworzą podmioty z gmin: Cyców, Ludwin, Łęczna, Puchaczów, Sosnowica, Spiczyn, Urszulin, Uścimów, Wierzbica.

Spotkanie założycielskie Stowarzyszenia odbyło się w dniu 3 kwietnia 2008 roku w Cycowie. Stowarzyszenie zostało wpisane postanowieniem Sądu Rejestrowego KRS w Lublinie w dniu 7 listopada 2008 roku. Otrzymało nr KRS 0000315000.

Celem Stowarzyszenia jest działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, a w szczególności:

- 1) opracowanie i realizację Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) w rozumieniu ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, przepisów wykonawczych do tej ustawy oraz przepisów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013,
- 2) podejmowanie inicjatyw i działań mających na celu pobudzenie aktywności społeczności lokalnych oraz ich czynny udział w opracowywaniu i realizacji LSR,
- 3) upowszechnianie i wymianę informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich położonych w obszarze działania LGD,
- 4) propagowanie działań na rzecz realizacji LSR w obszarze działania LGD, pozyskiwanie partnerów i źródeł finansowania LSR, w tym z programów pomocowych,
- 5) promocja obszarów wiejskich położonych w obszarze działania LGD,
- 6) poprawa jakości życia mieszkańców z terenu LGD,
- 7) Wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych, w tym potencjału obszarów należących do LGD,
- 8) promocja zatrudnienia oraz aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem,
- 9) Wspieranie osób niepełnosprawnych i starszych,
- 10) Ochrona zdrowia i pomoc społeczna,
- 11) Wspieranie działalności oświatowej i edukacyjnej,
- 12) Wspieranie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji oraz zachowanie i odbudowa dziedzictwa kulturowego,
- 13) Rozwój turystyki, w szczególności turystyki wiejskiej,
- 14) Rozwój kultury fizycznej, sportu i rekreacji,

- 15) udzielanie wsparcia mieszkańcom obszaru objętego LSR w zakresie przygotowania projektów i pozyskiwania środków na ich realizację, w tym z programów pomocowych,
- 16) Upowszechnianie i wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich na terenie LGD,
- 17) Promocja i wsparcie rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości,
- 18) Działanie na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami w układzie krajowym i międzynarodowym,
- 19) Promocja i organizacja wolontariatu.

Stowarzyszenie prowadzi działalność gospodarczą służącą realizacji wyżej wymienionych celów. Statutowymi organami Stowarzyszenia są:

- 1) Walne Zgromadzenie;
- 2) Zarząd;
- 3) Rada jako organ decyzyjny;
- 4) Komisja Rewizyjna.

Stowarzyszenie realizuje swoje cele w szczególności poprzez:

1. Opracowanie LSR i przystąpienie do konkursu na jej realizację, organizowanego przez samorząd województwa,
2. Rozpowszechnianie założeń zatwierdzonej LSR na obszarze działania LGD,
3. Prowadzenie bezpłatnego doradztwa w zakresie przygotowywania projektów związanych z realizacją LSR,
4. Współpracę i wymianę doświadczeń z instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi działającymi w zakresie objętym celem LGD na poziomie krajowym i międzynarodowym,
5. Upowszechnianie informacji o warunkach i zasadach udzielania pomocy na realizację projektów przedkładanych przez wnioskodawców, kryteriach wyboru projektów oraz sposobie naboru wniosków o pomoc w ramach realizacji LSR,
6. Informowanie za pomocą dostępnych środków przekazu, m.in. strona WWW, ogłoszenie w prasie lokalnej, o możliwości wystąpienia do LGD w sprawie wyboru projektu do realizacji LSR w ramach działania 4.1. „Lokalne Strategie Rozwoju – poprawa jakości życia oraz różnicowanie działalności na obszarach wiejskich”;
7. Sprawdzanie zgodność projektów z założeniami LSR;
8. Dokonywanie wyboru projektów do finansowania z puli środków przyznanych LGD na realizację LSR w ramach działania 4.1. „Lokalne Strategie Rozwoju – poprawa jakości życia oraz różnicowanie działalności na obszarach wiejskich”,
9. Organizowanie i finansowanie:
  - a. przedsięwzięć o charakterze informacyjnym lub szkoleniowym, w tym seminariów, szkoleń, konferencji i konkursów,
  - b. imprez kulturalnych, takich jak festiwale, targi, pokazy i wystawy, służących zwłaszcza promocji regionu i jego tożsamości kulturowej,

- c. działalności promocyjnej, informacyjnej i poligraficznej, w tym: opracowywanie i druk broszur, folderów, plakatów, opracowywanie i rozpowszechnianie materiałów audiowizualnych, reklamowych lub promocyjnych, tworzenie stron internetowych.

1.2 Opis procesu budowania partnerstwa

Lokalna Grupa Działania „Polesie” powstawała w drodze konsultacji społecznych, które odbywały się w każdej z dziewięciu gmin. Proces organizacji spotkań w poszczególnych gminach rozpoczął się w kwietniu 2008 roku. Podczas spotkań, przedstawiano ideę inicjatywy LEADER, zostały zaprezentowane doświadczenia we wdrażaniu tego programu w Polsce oraz innych krajach Unii Europejskiej. Następnie najbardziej zaangażowane osoby, które aktywnie działają w lokalnym środowisku zadeklarowały chęć uczestnictwa w grupie roboczej, odpowiedzialnej za stworzenie lokalnej grupy działania oraz opracowanie lokalnej strategii rozwoju.

Fotografie z konsultacji przeprowadzanych w gminach tworzących Lokalną Grupę Działania „Polesie”

Moderatorzy wraz z władzami gmin zachęcali do uczestnictwa w partnerstwie prezentując pozytywne doświadczenia gmin oraz partnerów społecznych i gospodarczych, które włączyły się w realizację dotychczasowego Pilotażowego Programu LEADER+.

Spotkania organizowane w każdej z gmin miały również na celu promocję i informację o rodzącej się inicjatywie wśród jak najszerszego grona mieszkańców. Podstawowym kryterium angażowania się osób do partnerstwa była przynależność do sektora społecznego, publicznego i gospodarczego oraz posiadanie doświadczenia w realizacji inicjatyw i przedsięwzięć na rzecz lokalnych społeczności.

W każdej gminie znalazło się osiem do dziesięciu podmiotów, które weszły w skład Grupy Roboczej oraz zadeklarowały czynną pracę na rzecz powołania Lokalnej Grupy Działania. Załączniki nr 4 i nr 5 do niniejszej LSR dokumentują spotkania przeprowadzone w związku z tworzeniem partnerstwa.

1.3 Charakterystyka członków LGD

Lokalna Grupa Działania „Polesie” liczy osiemdziesięciu dwóch członków. Członkowie przyjęci zostali w oparciu o deklaracje członkowskie. Skład Lokalnej Grupy Działania odzwierciedla w pełnym zakresie zasadę trójsektorowości, która jest jedną z podstawowych idei inicjatywy LEADER. Ponad 50% członków w Lokalnej Grupie Działania stanowią partnerzy społeczni oraz gospodarczy. Poza tym w LGD zachowana została równowaga płci, z niewielką przewagą kobiet, jak również zapewniony jest udział młodych ludzi.

Lista członków Stowarzyszenia LGD „Polesie”

I. p.	imię/imiona i nazwisko/nazwa członka	Reprezentowany sektor	Rodzaj prowadzonej działalności przez członków LGD	Funkcja pełniona w strukturze LGD
1.	Tomasz Antoniuk – Gmina Urszulin	publiczny	Wójt Gminy Urszulin	Członek Rady LGD
2.	Andrzej Stefanowicz	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
3.	Adam Panasiuk	społeczny	Osoba fizyczna	Członek Zarządu LGD
4.	Katarzyna Grzywaczewska	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
5.	Mirosława Wojcieszuk - Stowarzyszenie „Razem Łatwiej”	społeczny	Stowarzyszenie „Razem Łatwiej”	Członek Rady LGD
6.	Agnieszka Grzegorzczak	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
7.	Grażyna Konias	społeczny	Gospodarstwo agroturystyczne „Żuraw”	Członek LGD
8.	Andrzej Chrzastowski – Gmina Wierzbica	publiczny	Wójt Gminy Wierzbica	Członek Rady LGD
9.	Lucyna Guz - Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Wierzbica	społeczny	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Wierzbica	Członek LGD
10.	Krzysztof Wojewódzki - Roltex Siedliszcze Sp. z o. o.	gospodarczy	Sp. z o. o. Roltex Siedliszcze	Członek LGD
11.	Bożena Buch	społeczny	KGW w Bakus Wanda	Członek LGD
12.	Anna Monika Wołoszuk	społeczny	Osoba fizyczna	Członek Komisji Rewizyjnej
13.	Henryk Krzysztof Kamiński -	gospodarczy	Handel artykułami	Członek LGD

	Handel artykułami spożywczo-przemysłowymi		spożywczo-przemysłowymi	
14.	Agnieszka Laskowska	społeczny	Osoba fizyczna	Członek Rady LGD
15.	Katarzyna Agnieszka Hanc - P.U.H. „Super Ola”.	gospodarczy	P.U.H. „Super Ola”. Usługi pralnicze w Wierzbicy	Członek Rady LGD
16.	Małgorzata Torbiczuk	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
17.	Krystyna Jaśkiewicz – Gmina Sosnowica	publiczny	Wójt Gminy Sosnowica	Z-ca Przewodniczącego Rady LGD
18.	Dorota Wojno	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
19.	Stowarzyszenie Bezrobotnych i Bezdomnych „Tęcza” – Bożena Siuda	społeczny	Stowarzyszenie Bezrobotnych i Bezdomnych „Tęcza” z siedzibą w Łęcznej	Członek LGD
20.	Anna Czarnomska – Gminna Biblioteka Publiczna w Sosnowicy	publiczny	Dyrektor Gminnej Biblioteki Publicznej im. Krystyny Kraheńskiej w Sosnowicy	Członek LGD
21.	Zofia Łasocha - LKS Grom Sosnowica	społeczny	Prezes LKS „Grom” w Sosnowicy	Członek LGD
22.	Jarosław Janek - „Janeko” Usługi Asenizacyjno-Podnośnikowe w Ludwinie	gospodarczy	„Janeko” Usługi Asenizacyjno-Podnośnikowe w Ludwinie	Członek LGD
23.	Anna Czarnecka	społeczny	Gospodarstwo agroturystyczne	Członek LGD
24.	Anna Kiejnich	społeczny	Gospodarstwo agroturystyczne	Członek Rady LGD
25.	Małgorzata Cebryk - Stowarzyszenie Kobiet Powiatu Łęczyńskiego	społeczny	Członek Stowarzyszenia Kobiet Powiatu Łęczyńskiego	Członek LGD
26.	Agnieszka Matraszek	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
27.	Tadeusz Jabłoński - Towarzystwo Oświatowo-Wychowawcze w Radzicu Starym	społeczny	Towarzystwo Oświatowo-Wychowawcze w Radzicu Starym	Członek Rady LGD
28.	Anna Durys	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
29.	Anna Sadura	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
30.	Andrzej Chabros – Gmina Ludwin	publiczny	Wójt Gminy Ludwin	Członek Rady LGD
31.	Paweł Brodzisz – Łęczyńskie Stowarzyszenie Twórców Kultury i Sztuki Plama	społeczny	Łęczyńskie Stowarzyszenie Twórców Kultury i Sztuki Plama	Członek Rady LGD
32.	Eugeniusz Misiewicz - Centrum Kultury w Łęcznej	publiczny	Centrum Kultury w Łęcznej	Przewodniczący Komisji Rewizyjnej LGD
33.	Danuta Panas - Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Łęcznej	publiczny	Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Łęcznej	Członek Rady LGD
34.	Jacenty Kłoda - Pracownia	gospodarczy	Przedsiębiorstwo	Członek LGD

	Profilaktyki i Edukacji Jacenty Kłoda		Pracownia Profilaktyki i Edukacji Jacenty Kłoda	
35.	Teodor Kosiarski – Gmina Łęczna	publiczny	Burmistrz Miasta i Gminy Łęczna	Członek Rady LGD
36.	Ewa Świeca - Towarzystwo Przyjaciół Puchaczowa i Okolic	społeczny	Towarzystwo Przyjaciół Puchaczowa i Okolic	Członek Rady LGD
37.	Anna Walczuk - Stowarzyszenie Nasza Świetlica Pomocna Dłoń	społeczny	Stowarzyszenie Nasza Świetlica Pomocna Dłoń	Członek LGD
38.	Anna Schellenberg	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
39.	Piotr Sarama	gospodarczy	Zakład Wulkanizacyjny w Urszulinie	Członek LGD
40.	Adam Grzesiuk – Gmina Puchaczów	publiczny	Wójt Gminy Puchaczów	Członek Rady LGD
41.	Bożena Warzyszak	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
42.	Jan Michał Baczyński vel Mróz – Gmina Cyców	publiczny	Wójt Gminy Cyców	Przewodniczący Rady LGD
43.	Wiesław Pikuła	społeczny	Ludowy Klub Sportowy Błękit Cyców	Członek Rady LGD
44.	Anna Niewiadomska - PHU Nana	gospodarczy	Właściciel PHU Nana	Członek LGD
45.	Czesław Jabłoński - ZPH Jakol	gospodarczy	Właściciel ZPH Jakol	Członek LGD
46.	Zofia Sosnowska	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
47.	Anna Mielniczuk - Gminna Biblioteka Publiczna Cycowie	publiczny	Gminna Biblioteka Publiczna Cycowie	Członek LGD
48.	Beata Czajka - Towarzystwo Miłośników Ziemi Cycowskiej	społeczny	Towarzystwo Miłośników Ziemi Cycowskiej	Członek LGD
49.	Mirosław Krzysiak – Gmina Spiczyn	publiczny	Wójt Gminy Spiczyn	Członek Rady LGD
50.	Edyta Cichocka	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
51.	Jolanta Biały	społeczny	Osoba fizyczna	Członek Rady LGD
52.	Wojciech Krzysiak - Rainbow Garden w Spiczynie	gospodarczy	Właściciel firmy Rainbow Garden w Spiczynie	Członek LGD
53.	Magdalena Śwital	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
54.	Aleksander Policha - PPH „Wiga” w Kijanach Kościelnych	gospodarczy	Właściciel PPH „Wiga” w Kijanach Kościelnych	Członek Komisji Rewizyjnej
55.	Leszek Pydyś	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
56.	Jolanta Mackiewicz	społeczny	Osoba fizyczna	Członek Rady LGD
57.	Zdzisław Niedźwiadek	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
58.	Jacek Koziński – Gmina	publiczny	Wójt Gminy Uścimów	Członek Rady

	Uścimów			LGD
59.	Katarzyna Bystrek-Kozińska	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
60.	Józefa Werduch – Towarzystwo Ziemi Uścimowskiej	społeczny	Towarzystwo Ziemi Uścimowskiej	Członek Rady LGD
61.	Piotr Zbierski	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
62.	Barbara Starownik - Przedsiębiorstwo Agrostar sp.j. A. Starownik, J. Starownik	gospodarczy	Przedsiębiorstwo Agrostar sp. j. A. Starownik, J. Starownik w Nowej Jedlance	Członek Rady LGD
63.	Szymon Czech	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
64.	Małgorzata Leszczyńska - Fundacja „Liderzy Polesia”	społeczny	Partner Fundacji „Liderzy Polesia”	Prezes Zarządu LGD
65.	Władysław Korpacki – Centrum Szkoleniowo- Rekreacyjne „Dworek Kościuszki”	gospodarczy	Centrum Szkoleniowo- Rekreacyjne „Dworek Kościuszki” w Sosnowicy	Członek LGD
66.	Agnieszka Stołat – Stowarzyszenie Koła Gospodyń Wiejskich w Stoczuku	społeczny	Prezes Stowarzyszenia Koła Gospodyń Wiejskich w Stoczuku	Członek LGD
67.	Barbara Grelak	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
68.	Brabra Kopania – Avers- Studio	gospodarczy	Właściciel przedsiębiorstwa	Członek LGD
69.	Dariusz Bogudziński - GPOiW EKO-FRUKT Sp. z o.o	gospodarczy	Prezes grupy producentckiej	Członek LGD
70.	Agata Mikulska	społeczny	Gospodarstwo agroturystyczne	Członek LGD
71.	Katarzyna Grzywaczewska – Stowarzyszenie „Aktywni w Sosnowicy”	społeczny	Prezes Stowarzyszenia „Aktywni w Sosnowicy”	Członek Zarządu LGD
72.	Michał Woźniak – Ochotnicza Straż Pożarna w Zezulinie	społeczny	Sekretarz Ochotniczej Straży Pożarnej w Zezulinie	Członek Zarządu LGD
73.	Urszula Hucz	społeczny	Osoba fizyczna	Członek Zarządu LGD
74.	Magdalena Kępa	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD
75.	Emilia Mantaj	społeczny	Osoba fizyczna	Członek LGD

Institucje publiczne wraz z jednostkami samorządu terytorialnego, wspierającymi finansowo Stowarzyszenie LGD „Polesie” są najmniej reprezentowane w tej organizacji i stanowią **17,33%** wszystkich podmiotów tworzących LGD (**13 członków**). Najszerzej reprezentowane wśród członków Stowarzyszenia są podmioty sektora społecznego w liczbie **48 członków**. Stanowią one **64,00%** składu LGD. W jej skład weszły najprężniej działające organizacje pozarządowe, mające równocześnie bogate doświadczenie w pozyskiwaniu zewnętrznych funduszy i zarządzaniu projektami, będące organizacjami o charakterze ponadgminnymi, a także przedstawiciele instytucji oraz organizacji, które najczęściej funkcjonują na terenie obszarów wiejskich, będąc jednocześnie inicjatorami najważniejszych wydarzeń w życiu społecznym, kulturowym i sportowo-rekreacyjnym wsi: Koła Gospodyń

Wiejskich, lokalne organizacje i stowarzyszenia, a także lokalni liderzy, rolnicy oraz młodzież. Sektor gospodarczy jest reprezentowany w liczbie **14 członków (18,66% całego składu)**. Przedsiębiorcy ci są podmiotami w szczególności zainteresowanymi podniesieniem poziomu życia na obszarze LGD „Polesie”.

1.4 Sposób rozszerzania i zmiany składu LGD

Rozszerzenie składu LGD jest jednym z priorytetów strategii promocyjnej Lokalnej Strategii Rozwoju. Czynności zmierzające do rozszerzenia składu LGD obejmują akcje informacyjne wśród mieszkańców z zastosowaniem różnych narzędzi promocyjnych.

Czynności formalno-prawne niezbędne przy rozszerzaniu składu LGD określa jej Statut. Członkowie Lokalnej Grupy Działania dzielą się na członków zwyczajnych oraz członków wspierających. Członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia może być zarówno osoba fizyczna, jak również osoba i jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej. Osoba fizyczna musi spełniać następujące warunki:

- spełnia warunki określone w ustawie *Prawo o stowarzyszeniach*,
- działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich lub wyrazi na piśmie deklarację takiego działania ,
- złoży deklarację członkowską i dokona wpłaty wpisowego,
- mieszka lub prowadzi działalność na obszarze lub na rzecz Lokalnej Grupy,

Członkiem zwyczajnym może być także osoba prawna, w tym jednostka samorządu terytorialnego, która przedstawi uchwałę organu stanowiącego, zawierającą:

- deklarację przystąpienia do Stowarzyszenia i dokona wpłaty wpisowego,
- deklarację działania na rzecz Rozwoju obszaru objętego LSR,
- wskazanie osoby reprezentującej osobę prawną w Stowarzyszeniu.

Nabycie i stwierdzenie utraty członkostwa w Stowarzyszeniu następuje na podstawie uchwały Zarządu Stowarzyszenia.

Członkiem wspierającym może być osoba fizyczna, prawna lub jednostka samorządu terytorialnego chcąc przekazać środki finansowe, darowiznę rzeczową, majątkową lub inny rodzaj pomocy na rzecz stowarzyszenia nie starając się o członkostwo zwyczajne. O przyjęciu w poczet członków wspierających decyduje zarząd, podejmując stosowną uchwałę. Członek wspierający wpłaca wpisowe, lecz jest zwolniony ze składek członkowskich.

Ważnym celem, jaki stoi przed Stowarzyszeniem, jest stałe inspirowanie inicjatyw oddolnych i aktywizowanie środowisk lokalnych do podejmowania działań, mających na celu rozwój lokalny. Skuteczna i efektywna realizacja tych działań wymaga budowania szerokiego partnerstwa. W tym celu planowane jest poszerzenie składu LGD o nowych członków zwyczajnych i wspierających. Dodatkowo zakłada się podjęcie działań mających na celu wzmocnienie oraz kreowanie mniejszych organizacji lokalnych i włączenie ich do partnerstwa. W tym zakresie rozszerzanie składu LGD będzie ściśle związane z prowadzeniem szkoleń, doradztwa i informacji poprzez udzielanie wsparcia eksperckiego przez Stowarzyszenie.

1.5 Struktura Rady Stowarzyszenia jako organu decyzyjnego Lokalnej Grupy Działania

Rada Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Polesie” liczy 23 osoby i jest wybierana oraz odwoływana przez Walne Zgromadzenie. W skład Rady, jako organu decyzyjnego LGD wchodzi osoby, które wyróżniają się wysokimi kwalifikacjami oraz szerokim doświadczeniem w realizacji przedsięwzięć na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i rozwoju lokalnego, finansowanych głównie ze środków zewnętrznych.

Skład Rady odzwierciedla zasadę trójsektorowości w podejściu LEADER. Co najmniej 50% składa się z przedstawicieli podmiotów, o których mowa w art. 6 ust. 1 lit b i c rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez EFRRROW – czyli partnerów gospodarczych i społecznych oraz innych odpowiednich podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, organizacje pozarządowe, w tym organizacje zajmujące się zagadnieniami z zakresu środowiska naturalnego, oraz podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie równości mężczyzn i kobiet.

Stosownie do §17 ust. 2 Statutu Stowarzyszenia Członkowie Rady nie mogą pozostawać z członkami Zarządu i Komisji Rewizyjnej w związku małżeńskim, ani też w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa.

Aktualny skład Rady LGD „Polesie”

I. p.	imię/imiona i nazwisko członka organu decyzyjnego LGD	Nazwa podmiotu, którego przedstawicielem jest dany członek organu decyzyjnego LGD	Gmina, którą dany członek organu decyzyjnego LGD reprezentuje	Sektor
1.	Jan Michał Baczyński vel Mróz	Gmina Cyców	Gmina Cyców	publiczny
2.	Wiesław Stanisław Piłkuła	Klub Sportowy „Błękit Cyców”	Gmina Cyców	społeczny
3.	Adam Paweł Grzesiuk	Gmina Puchaczów	Gmina Puchaczów	publiczny
4.	Ewa Świeca	Towarzystwo Przyjaciół Puchaczowa i Okolic	Gmina Puchaczów	społeczny
5.	Krzyszyna Maria Jaśkiewicz	Gmina Sosnowica	Gmina Sosnowica	publiczny
6.	Agata Mikulska	Gospodarstwo agroturystyczne	Gmina Sosnowica	społeczny
7.	Andrzej Chabros	Gmina Ludwin	Gmina Ludwin	publiczny
8.	Tadeusz Jabłoński	Towarzystwo Oświatowo-Wychowawcze w Radzicu Starym	Gmina Ludwin	społeczny
9.	Teodor Edwin Kosiarski	Gmina Łęczna	Gmina Łęczna	publiczny
10.	Danuła Panas	Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Łęcznej	Gmina Łęczna	publiczny
11.	Paweł Brodzisz	Łęczyńskie Stowarzyszenie Twórców Kultury i Sztuki Plama	Gmina Łęczna	społeczny
12.	Mirosław Czesław	Gmina Spiczyn	Gmina Spiczyn	publiczny

	Krzysiak			
13.	Jolanta Biały	Osoba fizyczna	Gmina Spiczyn	społeczny
14.	Jolanta Krystyna Mackiewicz	Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych - Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Zawieprzycach	Gmina Spiczyn	społeczny
15.	Andrzej Franciszek Chrzastowski	Gmina Wierzbica	Gmina Wierzbica	publiczny
16.	Agnieszka Laskowska	Osoba fizyczna	Gmina Wierzbica	społeczny
17.	Katarzyna Agnieszka Hanc	P.U.H. „Super Ola” – usługi pralnicze	Gmina Wierzbica	gospodarczy
18.	Jacek Koziński	Gmina Uścimów	Gmina Uścimów	publiczny
19.	Józefa Magdalena Werduch	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Uścimowskiej	Gmina Uścimów	społeczny
20.	Anna Kiejnich	Gospodarstwo agroturystyczne	Gmina Ludwin	społeczny
21.	Tomasz Antoniuk	Gmina Urszulin	Gmina Urszulin	publiczny
22.	Mirosława Wojcieszuk	Stowarzyszenie „Razem Łatwiej” w Urszulinie	Gmina Urszulin	społeczny
23.	Barbara Julianna Starownik	Przedsiębiorstwo Agrostar sp.j. A. Starownik, J. Starownik w Nowej Jedlance	Gmina Uścimów	gospodarczy

Rada składa się z reprezentacji trzech sektorów: publicznego, społecznego oraz gospodarczego. Sektor publiczny jest reprezentowany w liczbie 10 przedstawicieli (43,48% składu Rady), sektor społeczny jest reprezentowany przez 11 przedstawicieli (47,83% składu Rady), natomiast sektor gospodarczy reprezentuje 2 przedstawicieli (8,70% składu Rady).

1.5.1 Zadania Rady

Podstawowym zadaniem Rady jest wybór operacji zgodnie z art. 62 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia Rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE L277 z 21.10.2005 r. str.1), które mają być realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Polesie”.

Rada zajmuje się w szczególności omawianiem wniosków o przyznanie pomocy złożonych w ramach naboru przeprowadzonego przez LGD oraz podejmuje decyzje o wyborze w/w operacji do finansowania. Rada na swoich posiedzeniach wysłuchuje również informacji Zarządu o przyznaniu pomocy przez samorząd województwa na operacje, które były przedmiotem wcześniejszych posiedzeń Rady.

Członkowie Rady Stowarzyszenia, jako organu decyzyjnego są powoływani oraz zmieniani przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia spośród swoich członków.

1.6 Zasady i procedury funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania oraz Rady

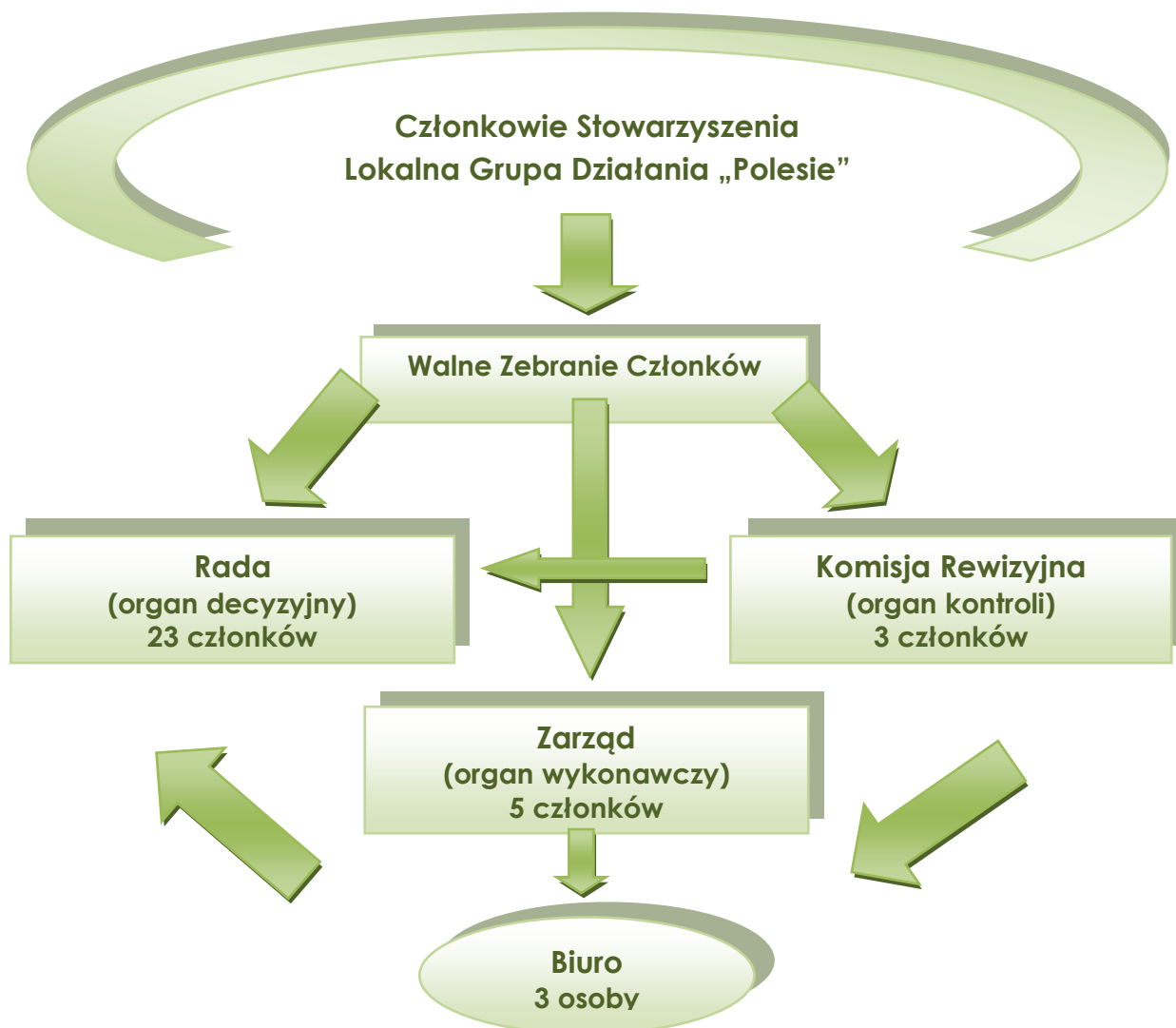
W strukturze organów władzy Lokalnej Grupy Działania „Polesie” **istnieje ściśle rozdzielenie kompetencyjne i organizacyjne poszczególnych organów**. Najwyższym organem jest Walne Zgromadzenie, które jest zgromadzeniem wszystkich partnerów w LGD i posiada przede wszystkim funkcję kreacyjną i kontrolną, związaną z wyborem pozostałych organów i kontrolą ich działalności. Funkcję ściśle kontrolną sprawuje Komisja Rewizyjna. Zarząd jest przede wszystkim organem zarządzającym i administrującym działalnością LGD. Natomiast **kompetencje Rady LGD są ściśle oddzielone od kompetencji pozostałych organów i polegają jedynie na wyborze operacji, które mają być realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju**.

Zgodnie z § 3 ust. 3 Regulaminu Rady LGD, **żaden z członków Rady LGD nie jest zatrudniony w biurze LGD. Regulamin Rady LGD zawarty w załączniku nr 2 do Wniosku o wybór LGD**, określa szczegółowe zasady i procedurę wyłączenia członka organu decyzyjnego od udziału w dokonywaniu wyboru operacji, w razie zaistnienia okoliczności, które mogą wywołać wątpliwości, co do jego bezstronności, w szczególności w przypadku ubiegania się przez członka Rady o wybór operacji w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”.

Stosownie do §29 Regulaminu Rady LGD, Członkowie Rady przed przystąpieniem do oceny wniosków i wyborem operacji zapoznają się z informacją, kto złożył wnioski oraz wypełniają tzw. **oświadczenie o poufności i bezstronności (wzór zawarty w załączniku nr 16 do wniosku o wybór LGD)**, w którym informują czy są zstępny, wstępny, małżonkami, rodzeństwem, małżonkami zstepnych lub przysposobionych wobec składających wnioski. Członkowie rady będący w stosunku pokrewieństwa z wnioskodawcami określonego wyżej, wykluczeni są z oceny wniosków składanych przez tych wnioskodawców. Wykluczenie następuje w drodze uchwały podjętej przez Radę LGD, której wzór zawarty jest również we wzorach pism i wniosków. Członek Rady, który sam składa wniosek musi wyłączyć się z jego oceny. Odmowa złożenia oświadczenia powoduje brak możliwości udziału w ocenie wniosków.

Należy dodać, iż Regulamin Rady LDG, stanowiący załącznik nr 2 do wniosku o wybór LGD zapewnia **przejrzystość, demokratyczność oraz jawność** podejmowania decyzji. Przejawia się to przede wszystkim w jawności posiedzeń Rady (§15 ust. 1 Regulaminu) oraz głosowań (§23 ust. 4 Regulaminu). Uchwały Rady są podejmowane większością głosów, co zapewnia demokratyczność jej działania. Przejrzystość podejmowania decyzji została zagwarantowana przez jasny i czytelny podział kompetencji i obowiązków pomiędzy Przewodniczącą Rady, Dyrektora Biura, czy Prezesa Zarządu LGD.

Na poniższym schemacie przedstawiono strukturę organizacyjną Stowarzyszenia LGD „Polesie”

Zgodnie z §17 Statutu władzami Stowarzyszenia są:

- 1) Walne Zebranie Członków;
- 2) Zarząd;
- 3) Rada;
- 4) Komisja Rewizyjna.

Statut w § 17 ust. 2 wyraźnie stwierdza, iż **nie można być jednocześnie członkiem Zarządu i Komisji Rewizyjnej, a także Rady**. Kadencja organów Stowarzyszenia wynosi 4 lata. Uchwały władz Stowarzyszenia zapadają zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania z wyjątkiem uchwały w sprawie zmiany Statutu, odwołania członków Rady, Zarządu, Komisji Rewizyjnej oraz rozwiązania Stowarzyszenia, która wymaga bezwzględnej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia.

Walne Zebranie Członków zwołuje Zarząd co najmniej jeden raz na sześć miesięcy lub na pisemny wniosek Komisji Rewizyjnej, powiadamiając o jego terminie, miejscu obrad i propozycjach porządku obrad wszystkich członków listami poleconymi lub w każdy skuteczny sposób, co najmniej na 14 dni przed wyznaczonym terminem.

W Walnym Zebraniu Członków mogą uczestniczyć zaproszeni przez Zarząd goście. Do kompetencji Walnego Zebrania Członków należy w szczególności:

- ⇒ uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia,
- ⇒ wybór i odwołanie członków Rady, Prezesa Zarządu, Zarządu i Komisji rewizyjnej,
- ⇒ udzielanie absolutorium ustępującemu Zarządowi,
- ⇒ uchwalanie zmian Statutu,
- ⇒ podejmowanie uchwał w sprawie przystąpienia Stowarzyszenia do innych organizacji,
- ⇒ podejmowanie uchwały w sprawie rozwiązania Stowarzyszenia,
- ⇒ rozpatrywanie odwołań od uchwał Zarządu wniesionych przez członków stowarzyszenia, lub wnioskodawców i beneficjentów działania 4.1 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013,
- ⇒ uchwalanie regulaminu obrad Walnego Zebrania Członków,
- ⇒ Przyjmowanie rocznych sprawozdań z działalności Rady i Zarządu .

Każdemu członkowi zwyczajnemu Stowarzyszenia obecnemu na Walnym Zebraniu Członków przysługuje jeden głos.

Zarząd składa się z 5 osób, w tym: Prezesa, Wiceprezesa, Skarbnika, Sekretarza i członka zwyczajnego. Prezes Zarządu jest wybierany i odwoływany przez Walne Zebranie Członków. Na wniosek Prezesa Zarządu Walne Zebranie powołuje lub odwołuje pozostałych Członków Zarządu. Posiedzenia Zarządu zwołuje Prezes Zarządu. Do kompetencji Zarządu należy:

- ⇒ Przyjmowanie nowych członków Stowarzyszenia,
- ⇒ Reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz i działanie w jego imieniu.
- ⇒ Kierowanie bieżącą pracą Stowarzyszenia,
- ⇒ Zwoływanie Walnego Zebrania Członków,
- ⇒ Ustalanie wysokości składek członkowskich i wpisowego,
- ⇒ Powoływanie i odwoływanie dyrektora Biura Stowarzyszenia i Głównego Księgowego oraz zatrudnianie innych pracowników tego Biura, w tym także członków Zarządu,
- ⇒ Ustalanie wielkości zatrudniania i zasad wynagradzania pracowników Biura Stowarzyszenia,
- ⇒ Ustalanie regulaminu Biura Stowarzyszenia,
- ⇒ Opracowywanie LSR, oraz innych wymaganych przepisami Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 dokumentów, celem przystąpienia do konkursu na realizację LSR,
- ⇒ Przygotowanie wniosku o dofinansowanie realizacji LSR i przystąpienie do konkursu na jej dofinansowanie, zgodnie z przepisami Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013,
- ⇒ Realizacja LSR zgodnie z zasadami wynikającymi z przepisów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013, w tym ogłaszanie konkursów na projekty z zakresu działania 4.1 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013, ich przyjmowanie i przedkładanie Radzie, celem dokonania wyboru projektów do realizacji w ramach strategii,
- ⇒ Opracowywanie wniosków i innych dokumentów w celu pozyskiwania środków na realizację celów z innych programów pomocowych,
- ⇒ Wykonywanie innych działań wymaganych przepisami, związanych z realizacją LSR w ramach osi LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013,
- ⇒ Kierowanie prowadzoną działalnością gospodarczą Stowarzyszenia.

Zgodnie ze Statutem do reprezentowania Stowarzyszenia oraz do zaciągania zobowiązań majątkowych jest upoważniony Prezes lub Wiceprezes Zarządu wraz ze Skarbnikiem lub innym członkiem Zarządu.

1.6.1 Określenie procedury naboru pracowników oraz warunków funkcjonowania biura LGD

Lokalna Grupa Działania „Polesie” posiada jasno określone zasady rekrutacji pracowników. [Załącznik nr 5 do wniosku o wybór LGD](#) określa procedurę naboru pracowników, wymagania konieczne i pożądane w odniesieniu do pracy w LGD pozwalających na zatrudnienie osób gwarantujących profesjonalną obsługę organów LGD i beneficjentów. W dokumencie tym określona została także procedura postępowania w sytuacji wystąpienia trudności w zatrudnieniu pracowników o określonych wymaganiach. Jej głównym założeniem jest zdefiniowanie, a następnie wyeliminowanie przyczyn trudności w zatrudnianiu pracowników o określonych wymaganiach.

W [załączniku nr 6 do wniosku o wybór LGD](#) zostały zamieszczone opisy stanowisk prezentujące podział obowiązków pracowników Biura LGD „Polesie” oraz zakres odpowiedzialności na poszczególnych stanowiskach.

Ważnym czynnikiem warunkującym skuteczną i efektywną działalność LGD jest jej zaplecze techniczne, którego podstawą jest odpowiednio urządzone, wyposażone i umiejscowione biuro. Lokalna Grupa Działania „Polesie” przywiązuje szczególną wagę do jakości i warunków pracy pracowników Biura LGD, jak również jakości i warunków obsługi beneficjentów oraz możliwości realizacji innych działań w swojej siedzibie, jak np. prowadzenia szkoleń i spotkań dla szerszego grona osób. W tym celu władze LGD postanowiły zorganizować siedzibę LGD, która spełniałaby założone funkcje. Szczegółowy opis warunków technicznych i lokalowych Biura LGD zawarto [w załączniku nr 7 do wniosku o wybór LGD](#).

1.7. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego

Członkowie Rady LGD „Polesie” są reprezentują trzy sektory, z których każdy aktywnie uczestniczy w procesie kształtowania rozwoju lokalnego i obszarów wiejskich. W skład Rady weszły osoby, które posiadają bardzo wysokie kwalifikacje i doświadczenie w zakresie realizacji różnego rodzaju projektów na rzecz lokalnych społeczności. Większość członków LGD posiada wykształcenie wyższe oraz bardzo wysokie kwalifikacje. Są to osoby, które były koordynatorami szeregu projektów finansowanych z dotacji zewnętrznych. Członkowie LGD są absolwentami wielu szkoleń i kursów związanych ze wdrażaniem funduszy europejskich, w szczególności dotyczących rozwoju obszarów wiejskich.

Ponad 50% składu Rady LGD, tj. 13 członków posiada doświadczenie w realizacji projektów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Siedemnastu członków Rady LGD posiada wiedzę i kwalifikacje związane z realizacją projektów unijnych w ramach funduszy EU, co jest potwierdzone stosownymi zaświadczeniami i certyfikatami.

Należy dodać, iż 7 podmiotów w ramach składu Rady LGD realizowało szereg projektów finansowanych z SPO Rolnego w latach 2004-2006, w szczególności z programu Odnowa wsi oraz ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego.

[Szczegółowy opis kwalifikacji i doświadczenia osób wchodzących w skład Rady LGD został zawarty w załączniku nr 11 do wniosku o wybór LGD.](#)

1.8 Doświadczenie LGD i jej członków w realizacji operacji

Członkowie LGD „Polesie” posiadają doświadczenie w realizacji projektów z udziałem finansowania zewnętrznego. Należy zwrócić szczególną uwagę na fakt, iż reprezentanci dwóch gmin: Cyców i Urszulin realizowali aktywnie II Schemat Programu Pilotażowego LEADER+. Większość gmin wdrażała również na swoim terenie Program „Odnowa wsi”, zaś przedstawiciele gminy Cyców zrealizowali w ramach tego programu kilkanaście projektów.

Spośród wszystkich członków LGD 13 podmiotów – członków LGD posiada doświadczenie w realizacji projektów związanych z rozwojem obszarów wiejskich.

Szczegółowy opis doświadczenia członków LGD został zawarty w załączniku nr 17 do wniosku o wybór LGD.

II. OPIS OBSZARU OBJĘTEGO LOKALNĄ STRATEGIĄ ROZWOJU WRAZ Z UZASADNIENIEM JEGO WEWNĘTRZNEJ SPÓJNOŚCI

2.1. Wykaz gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania

W skład Lokalnej Grupy Działania, która powołała Stowarzyszenie „Polesie” wchodzi gminy: Cyców, Ludwin, łączna (część wiejska), Puchaczów, Sosnowica, Spiczyn, Urszulin, Uścimów i Wierzbica. Lokalna Grupa Działania „Polesie” stanowi zwarte przestrzenne terytorium, położone administracyjnie w Województwie Lubelskim, obejmujące częściowo powiaty: łęczyński, lubartowski, parczewski, włodawski i chełmski.

Tabela nr 1. Dane identyfikacyjne gmin tworzących Lokalną Grupę Działania „Polesie”

Nazwa Gminy	Kod statystyczny GUS	Status Gminy	Liczba mieszkańców (31.12.2006)*	Powierzchnia w ha*	Powiat
Cyców	06 1001 2	Wiejska	7 638	14 811	łęczyński
Ludwin	06 1002 2	Wiejska	4 981	12 216	łęczyński
łączna obszar wiejski	06 1003 3	Miejsko – wiejska	3 562	5 614	łęczyński
	06 1003 5				
Puchaczów	06 1005 2	Wiejska	4 986	9 153	łęczyński
Sosnowica	06 1307 2	Wiejska	2 764	17 162	Parczewski
Spiczyn	06 1006 2	Wiejska	5 348	8 315	łęczyński
Urszulin	06 1905 2	Wiejska	4 143	17 214	Włodawski
Uścimów	06 0813 2	Wiejska	3 444	10 708	Lubartowski
Wierzbica	06 0312 2	Wiejska	5 424	14 579	Chełmski
Razem			42 290	109 772	

* wg danych GUS, Bank Danych Regionalnych (www.stat.gov.pl)

Na dzień 31.12.2006 według danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Regionalnych, na obszarze gmin tworzących Lokalną Grupę Działania „Polesie”

zameldowanych było na pobyt stały 42 290 mieszkańców. Lokalna Grupa Działania „Polesie” skupia dziewięć gmin, w tym osiem gmin o statusie gmin wiejskich, oraz gminę łączną, która ma status gminy miejsko-wiejskiej. Do LGD „Polesie” włączono jedynie część wiejską gminy łączna, ponieważ miasto łączna liczy powyżej 20 tys. mieszkańców. Gminy tworzące LGD „Polesie” tworzą jednolite przestrzennie terytorium (z wyłączeniem miasta łączna), o powierzchni 109 772 ha.

Podstawą dla utworzenia i działania Lokalnej Grupy Działania „Polesie” jest dorobek Fundacji Lokalna Grupa Działania „Liderzy Polesia”, która skupiała gminy Cyców i Urszulin i wrażliwa program LEADER+ w okresie programowania środków w ramach SPO Rol. 2004-2006.

2.2 Uwarunkowania przestrzenne, geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe

2.2.1. Uwarunkowania przestrzenne

Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju, opracowaną dla Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Polesie” jest zintegrowany przestrzennie. Tworzą go sąsiadujące ze sobą gminy łączna (z wyłączeniem miasta łączna), Puchaczów, Cyców, Ludwin, Spiczyn – położone w powiecie łęczyńskim, Uścimów – powiat lubartowski, Sosnowica – powiat parczewski, Urszulin – powiat włodawski oraz Wierzbica – powiat chełmski.

Obszar LGD „Polesie” graniczy z następującymi jednostkami samorządu teryt.:

- gmina Dębowa Kłoda i gmina Parczew – powiat parczewski;
- gmina Stary Brus i gmina Hańsk – powiat włodawski;
- gmina Sawin, gmina Chełm, gmina Siedliszcze – powiat chełmski;
- gmina Milejów – powiat łęczyński,
- gmina Mełgiew – powiat świdnicki;
- gmina Wólka i gmina Niemce – powiat lubelski,
- gmina Lubartów, gmina Serniki i gmina Ostrów Lubelski – powiat lubartowski;

Ponadto wewnątrz terytorium LGD znajduje się miasto łączna, które nie należy do LGD „Polesie”.

Lokalna Grupa Działania „Polesie” na tle Polski i Województwa Lubelskiego

Granice administracyjne Lokalnej Grupy Działania „Polesie”

Źródło: Opracowanie własne

2.2.2 Uwarunkowania geograficzne

Z uwagi na usytuowanie w regionie lubelskim obszar LGD „Polesie” położony jest w centralnej części Województwa Lubelskiego, na północny wschód od Lublina i zamyka się w pięciokącie: Lublin, Lubartów, Parczew, Włodawa, Chełm. Jego osią jest droga krajowa nr 82 oraz droga wojewódzka 820, a także rzeka Wieprz i jej dopływy.

Biorąc pod uwagę podział Polski na jednostki fizyczno – geograficzne analizowany obszar leży na Polesiu Lubelskim i częściowo na Polesiu Wołyńskim oraz na granicy Polesia z Wyżyną Lubelską. Znaczna część LGD „Polesie” leży na należącym do Polesia Lubelskiego Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim. Wschodnie fragmenty analizowanego obszaru należą do Obniżenia Dorohuskiego i Pagórów Chełmskich. Zachodnia część obszaru LGD „Polesie” leży w obrębie Równiny Parczewskiej, Wysoczyzny Lubartowskiej i Płaskowizna Świdnickiego oraz Garbu Włodawskiego i Równiny Sosnowickiej.

Cechą charakterystyczną analizowanego obszaru jest duża liczba jezior, występowanie terenów podmokłych, znaczna lesistość oraz bogata sieć cieków wodnych, z których największe to rzeka Wieprz, Bystrzyca, Świnka, Piwonia oraz system Kanału Wieprz – Krzna. Pod względem gospodarczym LGD „Polesie” leży w obrębie Lubelskiego Zagłębia Węglowego.

Tabela nr 2. Powierzchnia i użytkowanie ziemi w gminach LGD „Polesie” (w ha)

Gmina	Ogółem	Grunty orne	Sady i ogrody	Łąki i pastwiska	Lasy	Pozostałe grunty (w tym pod wodami)
Cyców	14 787	7 911	266	3 549	1 223	1 838
Ludwin	12 122	6 075	151	2 200	2 079	1 617
Łączna (część wiejska)	5 610	3 927	280	673	448	282
Puchaczów	9 171	5 064	70	1 680	951	1 406
Sosnowica	17 230	3 509	7	3 450	7 701	2 563
Spiczyn	8 309	4 489	105	905	1 920	890
Urszulin	17 152	5 043	899	3 678	1 032	6 500
Uścimów	10 708	5 330	107	2 018	2 263	990
Wierzbica	14 580	8 328	121	3 241	1 337	1 553
Razem	109 674	49 676	2 006	21 394	18 954	17 644

Źródło: dane z urzędów gmin LGD

Dokonując analizy położenia geograficznego obszaru objętego oddziaływaniem Stowarzyszenia LGD „Polesie” należy wskazać, że cechą charakterystyczną dla tego obszaru jest położenie w zasięgu terenów chronionych, w tym Poleskiego Parku Narodowego i jego otuliny, Poleskiego Parku Krajobrazowego, Parku Krajobrazowego Pojezierza Łęczyńskiego, Nadwieprzańskiego Parku Krajobrazowego, Chełmskiego Parku Krajobrazowego oraz Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000.

2.2.3. Uwarunkowania przyrodnicze

Ukształtowanie powierzchni i cechy krajobrazu

Obszar oddziaływania LGD „Polesie” jest jednorodny z uwagi na ukształtowanie terenu i cechy krajobrazu. Niemalże cały analizowany obszar leży w obrębie Polesia Lubelskiego i odznacza się przewagą terenów równinnych i falistych oraz znacznym udziałem lasów, łąk i terenów podmokłych.

Podłoże stanowi zrębowa strefa platformy wschodnioeuropejskiej, na której zalegają skały paleozoiczne. Wśród nich największe znaczenie mają węglonośne osady górnego karbonu. Serie paleozoiczne pokrywają utwory jury i kredy, które wykształciły się głównie w postaci skał węglanowych. Osady ery mezozoicznej pokrywają bezpośrednio utwory czwartorzędowe pochodzenia polodowcowego oraz holocenijskie osady deluwialne.

Rzeźba terenu analizowanego obszaru ma charakter równinno-falisty, o niewielkich deniwelacjach. W większości krajobraz przejawia cechy charakterystyczne dla Polesia: jeziora, torfowiska, zarośla łożowe, lasy. Miejscami krajobraz różnicują ostańce kredowe o łagodnych, płaskich grzbietach. Urozmaicenie krajobrazu stanowi dolina rzeki Wieprz, Bystrzyca i Świnka, na niektórych odcinkach głębiej wcięte w podłoże, biegnące malowniczymi meandrami.

Poprzez działalność Kopalni Węgla Kamiennego Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A. nastąpiły w okolicy miejscowości Bogdanka istotne zmiany w naturalnej rzeźbie terenu, w formie deformacji powierzchni ziemi w postaci niecek wypełnionych wodą, zapadlisk, obniżen terenu oraz rozrastanie się hałdy skały płonnej.

Klimat

Warunki klimatyczne obszaru w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Polesie” kształtowane są głównie przez masy powietrza polarno-morskiego, jest to 64% w stosunku do wszystkich rodzajów mas powietrza. Według podziału klimatycznego Lubelszczyzny południowe fragmenty opisywanego obszaru należą do dziedziny Lubelsko-Chełmskiej, natomiast centralna i północna część do dziedziny Lubartowsko-Parczewskiej.

Średnia roczna temperatura powietrza na analizowanym terenie wynosi 7,3°C, a opady wahają się w granicach 600 – 650 mm/rok. Roczna amplituda temperatury powietrza wynosi 22,6°C, co świadczy o przewadze cech kontynentalnych klimatu. Klimat lokalny kształtują warunki fizjograficzne. Ze względu na występowanie licznych podmokłości na tym obszarze, dosyć znaną cechą jest utrzymująca się stosunkowo duża wilgotność powietrza, występowanie mgieł i inwersji temperatury powietrza.

Gleby

Pokrywa glebowa jest pochodną budowy podłoża geologicznego, roślinności, stosunków wodnych i klimatu i jest na opisywanym obszarze zróżnicowana. Występują tu gleby brunatne, bielcowe, mułowo-bagiennie, torfowe, wytworzone na lessach, rędziny i czarne ziemie.

Tabela nr 3. Klasyfikacja bonitacyjna gruntów ornych (% powierzchni)

Gmina	Klasa I	Klasa II	Klasa III a	Klasa III b	Klasa IV a	Klasa IV b	Klasa V	Klasa VI
Cyców	-	-	3,6	19,6	29,0	24,3	18,1	5,4
Ludwin	-	-	0,83	12,54	24,05	27,99	24,19	10,4
Łączna	-	13,5	39,9	25,1	11,3	7,8	1,9	0,5
Puchaczów	-	10,2	18,3	16,6	21,0	17,8	12,1	4,0
Sosnowica	-	-	-	1,4	7,1	23,18	45,49	22,83
Spiczyn	-	3,05	9,57	18,58	18,27	30,98	15,41	4,14
Urszulin	-	-	0,04	2,16	19,5	31,3	31,5	15,5
Uścimów	-	-	0,1	4,3	21,8	34,3	32,8	6,7
Wierzbica	-	1,1	6,8	23,3	34,9	20,2	9,8	3,9

Źródło: dane z urzędów gmin LGD

Dane ukazane w tabeli świadczą, że obszar LGD „Polesie” posiada w większości gleby o niskiej jakości bonitacyjnej, co wpływa na warunki rozwoju rolnictwa.

Bogactwa naturalne

Terytorium gmin LGD „Polesie” w większości leży w obrębie udokumentowanych złóż węgla kamiennego, należących do Lubelskiego Zagłębia Węglowego. Węgiel kamienny zalega w kompleksie skał górnego karbonu (westfal) i związany jest z tzw. warstwami lubelskimi. Strop warstw lubelskich zalega na głębokości średnio 700 metrów, a spąg powyżej 1000 metrów. Dominują obszary o węglizobności 5-10 metrów oraz 10-15 metrów. Węgiel jest wydobywany w leżącej na obszarze LGD „Polesie” kopalni w miejscowości Bogdanka.

Naturalne zasoby na opisywanym obszarze gmin LGD „Polesie” stanowią także piasek glina i torf, jednak nie są one eksploatowane na większą skalę.

Flora i fauna

Obszar gmin LGD „Polesie” odznacza się wysokim wskaźnikiem lesistości oraz powierzchnią łąk i pastwisk. Lasy zajmują ponad 17% powierzchni, natomiast tereny zajęte przez łąki i pastwiska stanowią prawie 20% łącznej powierzchni LGD. Kompleksy leśne i łąki leżą przeważnie w zasięgu obszarów chronionych, np. Poleskiego Parku Narodowego. Lasy w większości to bory wilgotne i świeże, natomiast torfowiska porastają: karłowate sosny, brzozy i wierzby. W drzewostanie dominują dęby, olchy i brzozy. Wśród najcenniejszych zbiorowisk roślinności bagienna-torfowiskowej występują: grąźel żółty, grzybień północny, turzyce (bagienna, nitkowata, strunowa, obła), wierzba lapońska, wierzba борооwколісна, brzoza niska, storczyk – lipiennik Loesela, aldrowanda przęcherzykowata oraz trzy gatunki rosiczki.

Bogata jest także flora obszaru LGD „Polesie”. Występują tu między innymi: łosie, jelenie, sarny, kuny. Obok licznie występujących gatunków kaczek i perkozów, spotyka się tutaj rzadkie gatunki: gęś gęgawa, żuraw, bocian czarny, sowa błotna, łabędź. Bogaty w gatunki jest świat płazów i gadów.

Zasoby wodne

Zasoby wodne na obszarze objętym diagnozą są bardzo bogate – wody powierzchniowe występują w postaci licznych jezior, zaś płytkie zaleganie wód podziemnych powoduje występowanie licznych bagien, podmokłości i torfowisk.

Na obszarze LGD „Polesie” występuje kilkadziesiąt jezior, w większości leżących na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim, wśród nich największe jezioro Pojezierza: Uściwierz oraz najgłębsze i jednocześnie najpopularniejsze turystycznie – Piaseczno. Jeziora leżące na obszarze gmin wchodzących w skład LGD „Polesie” można podzielić na dwa rodzaje: dostępne dla potrzeb rekreacji oraz płytkie, zarośnięte roślinnością wodną, najczęściej objęte ochroną. Wśród jezior wykorzystywanych rekreacyjnie można wymienić: Piaseczno, Rotcze, Sumin, Głębokie, Rogóźno, Krasne, Krzczeń, Łukcze, Zagłębobcze, Czarne.

Natomiast większość jezior jest niedostępna do użytkowania rekreacyjnego z uwagi na wysoko stopień eutrofizacji. Linie brzegowe jezior są zarośnięte roślinnością szuwarową, a dostęp do wody utrudniają tereny zabagnione. Są to na przykład jeziora: Uściwierz, Moszne, Długie, Karaśne, Łukie, Płotycze, Wereszczyńskie, Nadrybie, Bikcze, Brzeziczno, Drałów, Tomasz, Czarne, Białe, Ściegienne, Maśluchowskie, Kleszczów, Syczyn, Pniówno, Tarnów. Takie warunki przyrodnicze stwarzają doskonałe możliwości dla wędkarzy i myśliwych. Niektóre jeziora pełnią rolę zbiorników retencyjnych, jak np.: Wytyckie, Tomaszne, Skomielno. Ponadto na terenie LGD „Polesie” utworzono szereg stawów, np. w okolicy miejscowości Sosnowica: kompleksy stawów Libiszów, Sosnowica, Pieszowola, albo Zbiornik Radzic koło Spiczyna, Staw Morawczyński oraz zespół liczący ponad 20 stawów położony między Uścimowem Starym a Jedlanką, a także zespół stawów rybnych w Świącicy.

Bogata jest także sieć rzeczna. Największą rzeką, która tworzy malowniczą dolinę jest Wieprz i wpadające do niego Bystrzyca. Pozostałe rzeki to: Świnka, Piwonia Dolna, Piwonia Górna, Mogielnica, Włodawka, Bobrówka. Przez obszar LGD „Polesie” przebiega Kanat Wieprz-Krzna, z którym powiązany jest rozbudowany system rowów melioracyjnych.

Obszary chronione

Gminy należące do Lokalnej Grupy Działania „Polesie” położone są na obszarze odznaczającym się wybitnymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Plan Zagospodarowania Województwa Lubelskiego (przyjęty Uchwałą Nr XLV/597/02 Sejmiku Woj. Lubelskiego z 29 lipca 2002 r.) wskazuje obszar gmin LGD „Polesie” jako obszar przyrodniczy o najwyższych walorach przyrodniczych oraz najwyższej atrakcyjności turystycznej.

Obszar pełni istotną rolę w systemie ochrony przyrody ECONET PL oraz NATURA 2000 (system ECONET PL jest koncepcją krajowej sieci ekologicznej i częścią ECONET-Europa. Sieć NATURA 2000 ma za zadanie optymalizację działań na rzecz zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy). Ponadto Obszary LGD „Polesie” włączone zostały do Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”. Gminy wchodzące w skład LGD „Polesie” leżą w obrębie obszarów chronionych w formie parku narodowego i jego otuliny, parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody.

Poleski Park Narodowy

Poleski Park Narodowy został utworzony 1 maja 1990 roku i niemalże w całości leży w obrębie LGD „Polesie”. Do najcenniejszych elementów środowiska biotycznego Parku należą: tereny podmokłe; niskie, przejściowe i wysokie torfowiska oraz bagna i wody. Osobliwością przyrodniczą na skalę europejską jest występowanie 150 gatunków roślin borealnych, 25 strefy atlantyckiej, 43 strefy wschodnio-kontynentalnej i 39 gatunków strefy południowej. Największą osobliwością żyjącej na terenie Parku fauny jest żółw błotny oraz 150 gatunków ptaków,

wśród których na szczególną uwagę zasługują: wodniczka, gęś gęgawa, sowa błotna, batalion, cietrzew, czapla, orzeł bielik, orzeł przedni i kormoran czarny.

Poza funkcją ochrony przyrody, w Poleskim Parku Narodowym realizowana jest funkcja edukacyjna. W styczniu 1993 roku rozpoczął działalność Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny Poleskiego Parku Narodowego w Załuczu Starym. Rozpoczęta została szeroka działalność edukacyjna, powstały ścieżki przyrodnicze i szlaki turystyczne oraz wiele materiałów propagujących walory przyrodnicze Parku. W roku 2002 ukończono i oddano do użytku Ośrodek Dydaktyczno-Administracyjny w Urszulinie, gdzie także udostępniane są ekspozycje przyrodnicze i regionalne.

Poleski Park Krajobrazowy

Poleski Park Krajobrazowy utworzono w 1983 roku na powierzchni 10 500 ha, w wyniku utworzenia Poleskiego Parku Narodowego jego powierzchnia zmniejszyła się do 5 113 ha. Poleski Park Krajobrazowy jest parkiem o walorach zbliżonych do Poleskiego Parku Narodowego i pełni wobec niego rolę osłonową.

Park Krajobrazowy Pojezierze Łęczyńskie

Park utworzony został w roku 1990 dla ochrony zasobów wodnych i osobliwości ekologicznych, zwłaszcza ekosystemów wodnych i torfowiskowych oraz wysokich walorów rekreacyjnych jezior i lasów. W obrębie Parku leży rezerwat J. Brzeziczno, otoczone torfowiskami. Użytki ekologiczne stanowią sąsiednie jeziora: Krzczeń, Łukietek, Zagłębcze, Bikcze, Uściwierz i Nadrybie. Natomiast leżące w obrębie Parku jeziora Piaseczno, Rogóźno, Zagłębcze i Łukcze mają wysokie walory rekreacyjne i są zagospodarowane turystycznie.

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje cenne przyrodniczo fragmenty Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, położone w okolicy jezior Uściwierz i Uściwierzek (Ciesacin), Rotcze, Sumin, rozległe torfowiska, położone na północ od miejscowości Gabratówka oraz okolice jeziora Płotycze i północną część torfowiska Krowie Bagno. Tereny te odznaczają się dużym zróżnicowaniem zbiorowisk roślinnych, a także występowaniem gatunków rzadkich i zagrożonych. Najwartościowsze fragmenty ekosystemów objęto ochroną w formie użytków ekologicznych, np. Jezioro Uściwierz, Jezioro Ciesacin. Są to ostoje rangi krajowej licznych kolonii ptaków wodno-błotnych.

Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu

W granicach Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu znajduje się szeroka dolina rzeki Świnki z licznymi zespołami torfiarek – okolice Świerszczowa i Stawka, a także kompleks leśny Świerszczów. Utworzono tu florystyczny rezerwat przyrody „Jezioro Świerszczów”, natomiast kilka śródleśnych bagienek uważa się jako użytki ekologiczne. Cennym elementem florystycznym jest tu zbiorowisko roślin wodno-torfowiskowych „Biesiadki”, objęte ochroną jako powierzchniowy pomnik przyrody.

Nadwieprzański Park Krajobrazowy

Park ustanowiony jest wzdłuż doliny rzeki Wieprz z uwagi na ochronę krajobrazu oraz różnorodnych, rzadkich gatunków flory, np. wiśni kartowej i zawilca oraz fauny: m.in. bobra europejskiego i niektórych gatunków ptaków.

Zanieczyszczenie środowiska

Na badanym obszarze nie stwierdza się zanieczyszczenia i istotnego zagrożenia dla środowiska przyrodniczego. Ten stan rzeczy jest skutkiem w dużej mierze objęcia znacznych obszarów należących do LGD różnymi formami ochrony, które zapewniają w sposób kompleksowy ochronę wszystkich komponentów środowiska. Potencjalnym źródłem zagrożenia dla środowiska jest nie w pełni uregulowana gospodarka wodo-ściekowa.

Tabela nr 4. Infrastruktura komunalna na obszarze gmin LGD „Polesie”

Gmina	Długość wodociągów km	% zwodociągowania	Liczba przyłączy wodociągowych	Długość sieci kanalizacyjnej w km	% skanalizowania	Liczba przyłączy kanalizacyjnych	Liczba oczyszczalni ścieków	Wysypisko	Liczba pojemników
Cyców	202,6	60,0	1 404	7,7	10,0	277	3	nie	1 300
Ludwin	136,5	100	1 107	19,8	16,0	208	2	tak	50
Łęczna (cz. wiejska)	83,8	100	969	4,2	14	60	1	1	440
Puchaczów	90,1	100	1 377	58,2	40	433	1	nie	246, 2k
Sosnowica	46,1	81,3	764	15,3	39,7	373	3	tak	30
Spiczyn	97,8	100	1 475	2,0	0,5	11	1	tak	16k + 25k
Urszulin	101,4	79,1	1 191	7,5	14,9	119	1	tak	43k
Uścimów	46,8	98	901	22,6	37,99	344	5	nie	44k
Wierzbica	64,8	57	705	11,4	27	211	2	tak	70

Źródło: dane z urzędów gmin LGD

Pewnym zagrożeniem dla środowiska naturalnego na analizowanym obszarze jest tzw. „dzika” zabudowa letniskowa. Wyraża się ona poprzez budowanie domków rekreacyjnych bez pozwolenia na budowę, najczęściej w okolicy jezior i brakiem zwodociągowania i kanalizacji takich obiektów.

2.2.4. Uwarunkowania historyczne

Analizowany region posiada bogate tradycje historyczne. Na przykład pierwsze wzmianki o Cycowie pochodzą z 1421 r., kiedy bp Jan Biskupiec wznosił kościół parafialny w Łyszczu (później Pawłów). Początków Puchaczowa jako osady należy doszukiwać się w XIV wieku, a jej rozwój należy łączyć z faktem przyłączenia do Polski księstwa halicko - włodzimierskiego przez Władysława Łokietka. Puchaczów otrzymał prawa miejskie w 1527 roku od króla Zygmunta I Starego. Znaczący wpływ na losy miasta miał okres powstania styczniowego, do którego czynnie przyłączyła się ludność Puchaczowa zachęcana przez braci Kazimierza i Jana Bogdanowiczów, właścicieli dóbr Bogdanka.

Bogatą historię ma Sosnowica. Prawa miejskie uzyskała w roku 1685. Rozwój miejscowości związany był zarządem właścicieli – rodziną Sosnowskich. Z Sosnowicą związana jest historia miłości Tadeusza Kościuszki i Ludwiki Sosnowskiej.

Pierwsze wzmianki o wsi Spiczyn położonej przy ujściu Bystrzycy do Wieprza pochodzą z 1381 roku. Prowadziła tędy droga królewska na Ruś i Litwę z przeprawą przez Bystrzycę.

Uścimów jest starą jednostką osadniczą. W 1442 roku wymienia się Uścimów jako wieś królewska. 06.01.1864 w Uścimowie Starym została stoczona jedna z ostatnich bitew powstania styczniowego. W okresie międzywojennym dobra uścimowskie należały do rodziny Arciszewskich.

Bogata jest także historia Łęcznej i okolic. W XVII wieku kilkakrotnie obradował w Łęcznej Sejm Czterech Ziem – parlament polskich Żydów. W Łęcznej zachowało się wiele zabytków kultury i architektury.

Elementem integrującym gminy LGD „Polesie” z uwagi na aspekt historyczny są wspólne doświadczenia historyczne: powstanie styczniowe, jeden zaborca – wpływy rosyjskie, cmentarze z okresu I wojny światowej, działalność grup partyzanckich w czasie II wojny światowej – miejsca pamięci, (bitwa pod Cycowem, bitwa pod Wytycznem).

Zabytki architektury

Pozostałością dziejów historycznych obszaru LGD „Polesie” są liczne zabytki architektury, które z racji braku miejsca w strategii muszą być wymienione i opisane bardzo ogólnie. Są to między innymi:

- ⇒ zespół dawnej cerkwi greko-katolickiej (obecnie kościół rzymsko – katolicki) p.w. Świętego Józefa w Cycowie (kościół murowany, z lat 1860-1870; murowana dzwonnica cerkiewna; figura Matki Boskiej);
- ⇒ w Świerszczowie zachowały się fragmenty parku podworskiego o charakterze „włoskim” z XVII w. o powierzchni 2,25 ha (400 drzew);
- ⇒ zespół ewangelickiego domu modlitwy w Cycowie (Zbór ewangelicki z 1875 r., dom pastora z 1900 r.);
- ⇒ rzymsko-katolicki drewniany kościół parafialny p.w. biskupa Stanisława, dzwonnica i cmentarz w Wereszczynie;
- ⇒ Zespół Pałacowo-Parkowy w Chylinie z 1904 roku;
- ⇒ Kościół rzymsko-katolicki p.w. Św. Małgorzaty w Olchowcu z lat 1788-1791;
- ⇒ Wczesnośredniowieczne grodzisko „Wały” w Tarnowie;
- ⇒ Wczesnośredniowieczne grodzisko w Busównie;
- ⇒ XVIII-wieczny kościół o wnętrzu głównie barokowym, zaliczany do zabytków klasy 0 w Puchaczowie;
- ⇒ w Puchaczowie, przy drodze do Nadrybia znajduje się kaplica z 1533 roku;
- ⇒ cerkiew p.w. św. Mikołaja, murowana z początku XIX wieku w Dratowie;
- ⇒ Zespół rezydencyjny w Sosnowicy (dworska oficyna z 1753r. pozostałości murowanego alkierza dworu z poł. XVIII w. i park z poł. XVIII w);
- ⇒ Zespół kościelny z 1797 r. (w tym kościół rzymsko-katolicki p.w. Świętej Trójcy, dzwonnice i ogrodzenie cmentarza);
- ⇒ cerkiew prawosławna p.w. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Sosnowicy;
- ⇒ zespół parkowo-pałacowy w Zawieprzycach;
- ⇒ zespół Kościoła Parafialnego Św. Anny i Kijanach;
- ⇒ zespół pałacowo-parkowy w Kijanach
- ⇒ zespół pałacowo-parkowy w Ciechankach Łańcuchowskich;
- ⇒ Pozostałości parku dworskiego w Pieszowoli (zespołu pałacowo-parkowego Krassowskich z XIX w.)
- ⇒ Założenie parkowe w Sosnowicy Lasek założony przez I wojną Światową
- ⇒ aleja wzdłuż ul. Mickiewicza oraz staw Hetman.

2.2.5. Uwarunkowania kulturowe

Walory kulturowe i krajoznawcze na obszarze objętym Lokalną Strategią Rozwoju dla Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Polesie” są bardzo bogate. Wyrażają się one znaczną liczbą obiektów zabytkowych oraz architektury wiejskiej i obiektów tzn. „małej architektury”, np. wiatraki, kapliczki przydrożne, zabudowania gospodarskie.

Na uwarunkowania kulturowe analizowanego obszaru składają się: wykształcona tożsamość społeczna związana z Polesiem oraz tradycja wynikająca z dziejów historycznych tego obszaru. Główne uwarunkowania historyczne, które ukształtowały odrębność kulturową tego obszaru to krzyżowanie się wpływu wielu narodów i religii, co sprawia, że omawiany obszar jest strefą wzajemnego przenikania się kultur: polskiej, ruskiej, litewskiej, tatarskiej i żydowskiej, a tym samym wpływy katolickie, prawosławne, judaistyczne i muzułmańskie stworzyły bogaty i niepowtarzalny klimat kulturowego pogranicza, na tym obszarze.

W wielu miejscach obszaru LGD „Polesie” istnieje tradycyjna, poleska zabudowa. Zagrody zabytkowe ukształtowane są w sposób typowy dla wsi Polesia Lubelskiego tworząc czworokąt z budynkiem mieszkalnym zlokalizowanym przy drodze, stawionym szczytem do niej. Domy mieszkalne to charakterystyczne dla tej części rejonu chatupy o konstrukcji słupowej lub w zrąb z dachem półszczytowym.

Lokalna kultura przejawia się także poprzez regionalne potrawy, wyroby rękodzieła ludowego, np. z wikliny, tradycje rybackie, myśliwskie i pszczelarskie, działalność zespołów ludowych.

Muzea, miejsca pamięci

Najbardziej znaczące instytucje propagujące walory przyrody oraz dorobek kultury Polesia, działające na terenie gmin LGD „Polesie” to:

- ⇒ Wystawa w budynku Dyrekcji Poleskiego Parku Narodowego w Urszulinie. Poza zbiorami o charakterze przyrodniczym, gromadzone są eksponaty związane z etnografią.
- ⇒ Ośrodek Dydaktyczno – Muzealny Poleskiego Parku Narodowego w Załuczu Starym. Ośrodek udostępnia do zwiedzania: dział ogólny, przyrodniczy, historyczny, etnograficzny;
- ⇒ Muzeum Regionalne w Łęcznej, Oddział Muzeum Lubelskiego – mieści się w Łęcznej w XVII synagodze, w której zachowany jest jej pierwotny wystrój wnętrza. Muzeum posiada zbiory z zakresu etnografii, numizmatyki, archeologii i historii;
- ⇒ Modrzew Piłsudskiego w Święcicy, pomnik przyrody upamiętniający wizytę Marszałka w dworze Zdzisława Lechickiego w 1925 roku;
- ⇒ Kamienny grobowiec pochodzący z okresu neolitu kultury amfor kulistych w miejscowości Nadrybie;
- ⇒ Izba Regionalna przy Gminnej Bibliotece Publicznej w Uścimowie;
- ⇒ Lokalna Izba Pamięci w Zezulinie;

Kultura ludowa oraz imprezy lokalne

Animatorem życia kulturalnego na terenie LGD „Polesie” są najczęściej Gminne Ośrodki Kultury, organizacje społeczne, Koła Gospodyń Wiejskich i Ochotnicze Straże Pożarne. Kultura ludowa odznacza się głównie poprzez działalność zespołów ludowych oraz

imprezy nawiązujące do tradycji religijnych i lokalnych. Jednakże organizowane imprezy rzadko mają szerszy, ponadgminny charakter. Przykładem imprezy o zasięgu ponadgminnym są „Dni Gminy Cyców”. Imprezami ingerującymi lokalną społeczność są gminne i powiatowe Święta Plonów (dożynki), odpusty parafialne oraz inne imprezy okolicznościowe.

Największą imprezą sportowo-rekreacyjną wakacyjną na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim organizowaną przez Urząd **Gminy w Uścimowie** jest Bieg Jezior (mający już 18-letnią tradycję). Odbywa się corocznie w pierwszą niedzielę sierpnia w miejscowości Krasne. Do pokonania jest 3 800m. Zainteresowanie tą imprezą jest bardzo duże wśród mieszkańców gminy jak również osób wypoczywających nad jeziorami.

Gmina Wierzbica słynie w organizacji międzynarodowych plenerów malarskich oraz Regionalnego Pleneru malarsko-rzeźbiarskiego. W **Urszulinie** organizowane są coroczne Biegi Ekologiczne oraz impreza Eko – Fest. W **Gminie Puchaczów** organizowany jest „Bieg Jesieni”. **Gmina Ludwin** co roku organizuje Ludwiński Bieg o Uśmiech Wiosny, Kryterium Kolarskie o Grono Jarzębiny, Festiwal Piosenki Angielskiej. W **Gminie Sosnowica** organizowany jest od 2004 roku w pierwszej połowie lipca plener / warsztaty malarskie z udziałem malarzy z różnych regionów Polski, oraz z Ukrainy. Obecnie ma on już charakter międzynarodowego pleneru. Każda z gmin tworzących Lokalną Grupę Działania „Polesie” organizuje corocznie dni miejscowości gminnej oraz Gminne Dożynki.

W **Gminie Łęczna** odbywa się wiele cyklicznych imprez. Oto niektóre z nich:

- ⇒ **Noc Świętojańska w Zakrzowie** – w roku 2008 odbyła się pod hasłem „ W poszukiwaniu kwiatu paproci”. Impreza nawiązująca do zakorzenionej na wsiach tradycji świętowania w najkrótszą noc w roku. W roku 2007 impreza stanowiła część dużego projektu realizowanego w partnerstwie z Ukrainą – „Dwie kultury w trzech odstępach”;
- ⇒ **Piknik na Zielonym Wzgórzu w Zakrzowie** – impreza promuje wyjątkowe walory krajobrazowe tego miejsca. W roku 2008 impreza została połączona z XIV Piknikiem Ekologicznym;

Wieś Zakrzów została ujęta w programie IV Międzynarodowego Pleneru Malarskiego organizowanego przez Łęczyńskie Stowarzyszenie Twórców Kultury i Sztuki „PLAMA”. Zgodnie z przypisanym tematem „Ziemia łęczyńska inspiracją dla artystów”, grupa polskich i zagranicznych malarzy uwieczniła między innymi nadwieprzańskie krajobrazy. Powstałe podczas pleneru prace można było oglądać podczas wystaw poplenerowych.

2.3. Ocena społeczno – gospodarcza obszaru

2.3.1. Potencjał demograficzny

Gminy wchodzące w skład LGD „Polesie” charakteryzuje stosunkowo niska gęstość zaludnienia. Dla porównania średnia dla Województwa Lubelskiego wynosi 88 os/km², a dla Polski 124 os/km². Niska gęstość zaludnienia wynika z warunków środowiskowych – dużego udziału terenów zabagnionych, łąk i lasów w powierzchni całkowitej gmin należących do LGD.

Tabela nr 5. Dane demograficzne dotyczące gmin LGD „Polesie”

Gmina	Liczba miejscowości (sołectw)	Nazwy największych miejscowości (pow. 400 mieszkańców)	Liczba ludności w gminie	Gęstość zaludnienia os./km ²	Przyrost naturalny w ‰,
Cyców	27	Cyców, Wólka Cycowska, Głębokie	7 638	51	- 0,26
Ludwin	21	Ludwin, Dratów, Kaniwola, Ludwin-Kolonia	4 981	41	1,80
Łęczna	16	Podzamcze	3 562	335*	3,95*
Puchaczów	15	Puchaczów	4 986	54	2,84
Sosnowica	14	Sosnowica	2 764	15	0,36
Spiczyn	13	Spiczyn	5 348	66	- 0,19
Urszulin	25	Urszulin, Wytyczno	4 143	23	0,72
Uścimów	11	Nowy Uścimów, Stary Uścimów, Krasne, Maśluchy	3 444	32	- 0,58
Wierzbica	26	Wierzbica-Osiedle, Wólka Tarnowska, Busówno, Syczyn	5 424	37	0,73

* średnia razem z miastem Łęczna

Źródło: wg danych GUS oraz z urzędów gmin LGD

Pozytywnym zjawiskiem jest wprowadzenie niski, ale w większości gmin jednak dodatni przyrost naturalny. Strukturę wiekową społeczności także należy uznać jako korzystną. Niekorzystne jest natomiast saldo migracji.

Tabela nr 6. Zestawienie struktury wiekowej mieszkańców, stan na 31.12.2006

Gmina	Osoby w wieku przedprodukcyjnym W tym: kobiety	Osoby w wieku produkcyjnym w tym: kobiety	Osoby w wieku poprodukcyjnym W tym: kobiety	Razem
Cyców	1 885 948	4 490 2 153	1 116 738	7 638
Ludwin	1 205 550	2 976 1 365	774 515	4 981
Łęczna (część wiejska)	777 386	2 200 1 044	567 393	3 562
Puchaczów	1 144 572	2 972 1 390	828 573	4 986
Sosnowica	526 260	1 605 726	488 329	2 764
Spiczyn	1 277 603	3 325 1 567	870 601	5 348
Urszulin	906 437	2 348 1 068	781 505	4 143
Uścimów	715 345	1 994 895	671 442	3 444
Wierzbica	1 327 641	3 237 1 497	790 542	5 424

Źródło: wg danych GUS

O słabym poziomie rozwoju gospodarczego świadczy stosunkowo wysoki poziom bezrobocia.

Tabela nr 7. Bezrobocie na obszarze LGD „Polesie” w latach 2003-2007 (liczba osób oraz %)

Gmina	2003	2004	2005	2006	2007	% bezrobocia w roku 2008 (dane dla powiatu)
Cyców	658	616	580	492	464	10,0%
Ludwin	448	461	445	373	279	10,0%
Łączna (razem z miastem)	2 038	2 040	1 976	1 557	1 082	10,0%
Puchaczów	-	-	-	249	190	10,0%
Sosnowica	275	299	279	244	200	12,5%
Spiczyn	406	423	409	327	249	10,0%
Urszulin	351	324	320	368	253	15,3%
Uścimów	265	213	133	193	175	8,5%
Wierzbica	562	557	482	534	397	18,5%

Źródło: dane z urzędów gmin LGD

Ukazane dane mogą wskazywać na niską atrakcyjność obszaru LGD jako miejsca zamieszkania i potrzebę ożywienia społeczno – gospodarczego tego obszaru.

2.3.2. Potencjał gospodarczy

O potencjale gospodarczym danego obszaru stanowią między innymi następujące czynniki: zasoby naturalne, dotychczasowe zagospodarowanie, dostępność do infrastruktury technicznej, jakość kadr, aktywność instytucji otoczenia biznesu. Gospodarkę obszaru gmin należących do LGD „Polesie” charakteryzuje rozwój następujących branż:

- ⇒ rolnictwo;
- ⇒ rozwój indywidualnej przedsiębiorczości: głównie podmiotów zajmujących się handlem i usługami skierowanymi na rynek lokalny;
- ⇒ działalność przedsiębiorstwa Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A. jako jedyne dużego zakładu pracy;
- ⇒ rozwój usług turystyczny i agroturystycznych;

Infrastruktura techniczna

Z uwagi na rozwój gospodarczy i jakość życia mieszkańców istotnym czynnikiem jest dostępność komunikacyjna, na którą składa się sieć powiązań drogowych oraz jakość tej infrastruktury.

Tabela nr 8. Infrastruktura techniczna, stan na 31.12.2006

Gmina	Długość dróg krajowych w km	Długość dróg wojewódzkich w km	Długość dróg powiatowych w km	Długość dróg gminnych w km	% telefonizacji
Cyców	12,6	-	74,9	12,6	100
Ludwin	-	17,7	33,6	44,5	90
Łęczna	12,8*	20,5*	24,4*	26,6*	100
Puchaczów	9,5	-	47	54	100
Sosnowica	-	27,9	46,2	56	90
Spiczyn	-	13,8	34,8	58,3	90
Urszulin	12,6	-	74,9	59,8	100
Uścimów	-	-	49,4	9,7	92
Wierzbica	-	14	43	7	55

* razem z miastem Łęczna

Źródło: dane z urzędów gmin LGD

Sieć drogowa na obszarze LGD „Polesie” jest rozbudowana, natomiast mankamentem jest jakość dróg oraz słabo rozbudowana infrastruktura w postaci chodników, oświetlenia, parkingów.

Indywidualna przedsiębiorczość

Omawiany obszar charakteryzuje rozwój przedsiębiorczości, głównie w formie mikroprzedsiębiorstw. Jednakże liczba podmiotów gospodarczych jest niska. Ponadto działają przede wszystkim firmy handlowe, a niewiele jest podmiotów zajmujących się produkcją i świadczeniem usług.

Tabela nr 9. Podmioty zarejestrowane w rejestrze REGON, stan na 31.12.2006

Gmina	Ogółem	Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	Przemysł	Budownictwo	Handel i naprawy	Hotele i restauracje	Transport, gosp. magazynowa, łączność
Cyców	288	24	30	38	94	4	14
Ludwin	171	2	18	27	43	2	11
Łęczna (część wiejska)	121	5	18	17	37	2	8
Puchaczów	289	18	24	32	81	7	30
Sosnowica	121	16	9	5	43	4	4
Spiczyn	248	25	27	19	64	7	14
Urszulin	179	16	7	15	63	4	9
Uścimów	149	15	11	30	40	3	6
Wierzbica	165	14	16	13	53	4	16

Źródło: dane GUS

Rolnictwo

Pomimo stopniowego rozwoju innych branż gospodarki, to jednak rolnictwo jest nadal głównym źródłem dochodów dla znacznej części społeczności na obszarze prezentowanych gmin. W większości jest to rolnictwo tradycyjne, które charakteryzuje działalność niskoobszarowych i niskotowarowych gospodarstw rolnych. Istnieje zatem potrzeba aktywizacji obszarów wiejskich w kierunku różnicowania źródeł dochodów, np. poprzez rozwój przedsiębiorczości, agroturystyki oraz zmiany struktury samego rolnictwa.

Turystyka

Z uwagi na walory historyczne, kulturowe, przyrodnicze i uzdrowiskowe obszar Lokalnej Grupy Działania „Polesie” przejawia bardzo wysoki potencjał dla dalszego rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowej. Poza walorami środowiska naturalnego i kulturowego dla rozwoju turystyki istotne jest zagospodarowanie turystyczne – to jest baza noclegowa, gastronomiczna oraz obiekty sportowo-rekreacyjne. Zagospodarowanie turystyczne na omawianym obszarze jest rozbudowane punktowo, np. przy J. Piaseczno, J. Zagłębcze, J. Krasne, ale ciągle istnieje potrzeba rozbudowy i modernizacji bazy turystycznej.

Wyznaczono szereg szlaków turystycznych oraz budowane są ścieżki rowerowe i dydaktyczne. Walory rekreacyjne i przyrodnicze skupiają trasy wyznaczone w Poleskim Parku Narodowym oraz działalność Ośrodka Dydaktyczno-Muzealnego PPN w Załuczu Starym.

Należy podkreślić, że w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego z roku 2002, omawiany obszar wchodzący w skład Polesia, wskazany został jako jeden z trzech podstawowych rejonów turystyczno-rekreacyjnych w województwie, wskazanych do rozwijania tej funkcji.

2.3.3. Poziom aktywności społecznej

Przejawem aktywności społecznej jest udział lokalnej społeczności w organizacjach społecznych. Są to stowarzyszenia, fundacje, Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne i inne organizacje, których działalność nastawiona jest między innymi na kultywowanie regionalnych tradycji, rozwój kultury oświaty, rekreacji i sportu, pomoc społeczną i rozwój regionalny. Działają zespoły folklorystyczne i śpiewacze, np. Zespół Pieśni i Tańca „Jaworek”, Zespół Pieśni i Tańca „Halka”, Zespół Śpiewaczy: Hetmanki”, Ludowy Zespół Śpiewaczy „Sosna”.

Tabela nr 10. Elementy infrastruktury i aktywności społecznej w obszarze LGD „Polesie”

Gmina	Liczba bibliotek	Liczba domów kultury	Liczba wiejskich świetlic	Liczba organizacji pozarządowych	Liczb Kół Gospodyń Wiejskich	Liczba Ochotniczych Straży Pożarnych	Liczba zespołów folklorystycznych
Cyców	2	-	4	17	9	9	1
Ludwin	3	-	10	3	2	7	1
Łęczna (cz. wiejska)	1	-	7	10	2	7	-
Puchaczów	2	1	2	24	13	10	1
Sosnowica	3	1	6	5	5	5	2
Spiczyn	3	1	4	4	-	7	4

Urszulín	2	-	11	9	8	6	4
Uścímów	2	-	-	1	1	8	-
Wierzbica	4	1	8	5	3	8	2

Źródło: dane z urzędów gmin LGD

Wśród organizacji społecznych, działających na terenie LGD „Polesie” w pierwszej kolejności należy wymienić Fundację Lokalna Grupa Działania „Liderzy Polesia”, która skutecznie wdrażała projekty w ramach programu LEADER w okresie PROW 2004 – 2006. Inne organizacje to np.:

- ⇒ Towarzystwo Przyjaciół Puchaczowa i Okolic;
- ⇒ Społeczne Towarzystwo Kościuszkowskie w Sosnowicy;
- ⇒ Ludowy Klub Sportowy „GROM” w Sosnowicy;
- ⇒ Społeczne Stowarzyszenie Przyjaciół Sosnowicy i Okolic "Gościniec" w Sosnowicy;
- ⇒ Ludowy Klub Sportowy „Wodnik” w Uścimowie;
- ⇒ Stowarzyszenie Kulturalno-Regionalne „Nałęcz” w Sosnowicy z siedzibą w Pieszowoli;
- ⇒ Towarzystwo Przyjaciół Ziemi uścimowskiej;
- ⇒ Stowarzyszenie Animatorów Kultury w Zezulinie;
- ⇒ Stowarzyszenie Nauczycieli i Wychowawców „Przyjazna Szkoła” w Zofiówce;
- ⇒ Stowarzyszenie „Podaj dłoń” w Starej Wsi;
- ⇒ Pracownia Profilaktyki i Edukacji, Jacenty Kłoda;
- ⇒ Stowarzyszenie „Możesz Osiągnąć Więcej” w Głębokiem;
- ⇒ Towarzystwo Miłośników Ziemi Cycowskiej w Cycowie;
- ⇒ Klub sportowy „Błękit” w Cycowie;
- ⇒ Stowarzyszenie „Jesteśmy Zawsze Sobie | Potrzebni” w Stawku;
- ⇒ Stowarzyszenie Na Rzecz Oświaty Lokalnej w Garbatówce;
- ⇒ Stowarzyszenie „Aroka” w Cycowie;
- ⇒ Stowarzyszenie „Skarby Ziemi Poleskiej” z siedzibą w Zabrodziu;
- ⇒ Stowarzyszenie Razem Łatwiej w siedzibą w Urszulinie;
- ⇒ Stowarzyszenie „Wereszczyński Gościniec”;
- ⇒ Stowarzyszenie „Nad Piwonią”;
- ⇒ Stowarzyszenie „Poleski Dębowiec”;
- ⇒ Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Wierzbica;
- ⇒ Gminny Klub Sportowy „Ogniwo” Wierzbica;
- ⇒ Stowarzyszenie „Wierzbica Mój Dom”;
- ⇒ Koło Poleskiego Związku Wędkarskiego;
- ⇒ Ludowy Klub Sportowy „Ludwiniak” w Ludwinie;
- ⇒ Stowarzyszenia Nadwieprzańskie Horyzonty w Jawidzu;
- ⇒ Uczniowskie Kluby Sportowe.

Ponadto obszar Gminy Łęczna i innych gmin LGD „Polesie” objętych jest działaniem organizacji posiadających siedzibę w mieście Łęczna, ale o lokalnym zasięgu działania, np. między innymi:

- ⇒ CARITAS Archidiecezji Lubelskiej Okręg Nr 10 w Łęcznej;
- ⇒ Łęczyńskie Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych;
- ⇒ Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym;
- ⇒ Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Oddział Rejonowy w Łęcznej;
- ⇒ Regionalne Centrum Trzeźwości „Maksymilian”;

- ⇒ Stowarzyszenie Kobiet Powiatu Łęczyńskiego;
- ⇒ Regionalne Forum Gospodarcze w Łęcznej;

Wymienione organizacje są najczęściej organizatorami imprez o charakterze sportowym, turystycznym i kulturalnym, działają na rzecz rozwoju kultury i pomocy społecznej.

2.4. Specyfika obszaru

Gminy wchodzące w skład Lokalnej Grupy Działania „Polesie” tworzą spójny w wielu aspektach obszar, którego specyfika określona została w procesie definiowania i diagnozy w Lokalnej Strategii Rozwoju. Daje to możliwość wskazania elementów wyróżniających ten obszar, wskazujących na jego odrębność i specyfikę oraz prowadzi do stwierdzenia spójności tego obszaru w wielu aspektach:

- ⇒ **spójność przestrzenna i terytorialna;**
- ⇒ **spójność geograficzna i przyrodnicza;**
- ⇒ **spójność historyczna i kulturowa;**
- ⇒ **spójność społeczna;**
- ⇒ **spójność gospodarcza;**
- ⇒ **spójność turystyczna.**

Ze świadomości spójności wyływa poczucie wspólnoty, integracji i tożsamości. Poniżej prezentowane są wyniki dyskusji prowadzonej na warsztatach nad Lokalną Strategią Rozwoju, Lokalnej Grupy Działania „Polesie”, które obrazują postrzeganie spójności obszarów gmin tworzących LGD.

Spójność przestrzenna i terytorialna

Cały obszar analizowanych terenów, których dotyczy Lokalna Strategia Rozwoju leży w obrębie dziewięciu sąsiadujących ze sobą gmin: Łęczna (bez miasta), Puchaczów Cyców, Ludwin, Spiczyn (powiat łęczyński), Urszulin (powiat włodawski), Wierzbica (powiat chełmski), Sosnowica (powiat parczewski), Uścimów (powiat lubartowski). Teren gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania „Polesie” tworzy zwarte terytorium, o zbliżonych cechach krajobrazu i środowiska przyrodniczego, tradycji i kulturze.

Główne cechy spójności przestrzennej i terytorialnej obszaru LGD „Polesie” to:

- ⇒ Położenie na terenie wschodniej Polski, na trasie prowadzącej do przejść granicznych z Ukrainą i Białorusią;
- ⇒ Zwarte terytorium – gminy są położone obok siebie, nie rozdziela ich żaden obszar, który nie uczestniczy w projekcie;
- ⇒ Położenie gmin blisko miasta wojewódzkiego Lublin;
- ⇒ Potencjalna łatwość komunikacyjna (brak naturalnych przeszkód komunikacyjnych);
- ⇒ Podobieństwo gmin pod względem ludnościowym i obszarowym;
- ⇒ Gminy są położone na terenie pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego i na skraju Wyżyny Lubelskiej;
- ⇒ Na terenach wszystkich gmin znajdują się znaczące obszary chronione pod względem przyrodniczym: Poleski Park Narodowy, Nadwieprzański Park Krajobrazowy i inne;

Spójność geograficzna i przyrodnicza

Gminy należące do LGD „Polesie” położone są na obszarze wyróżniającym się wysokimi walorami środowiska przyrodniczego i cechami krajobrazu i wykazują jednorodność cech pod względem typu krajobrazu, klimatu, gleb, bogactw naturalnych, lesistości, zasobów wodnych oraz stanu środowiska naturalnego.

Spójność przyrodnicza wynika z jednorodności zbiorowisk roślinnych i bogactwa gatunków ptactwa, gadów i płazów na tym obszarze. Na spójność krajobrazową wpływają charakterystyczne dla tego obszaru występowanie licznych jezior, w dużym stopniu zarośniętych roślinnością wodną oraz zarośli łożowych, porastających tereny zabagnione. Elementem integrującym opisywany obszar jest ustanowienie tutaj obszarów chronionych i pomników przyrody, w tym Poleskiego Parku Narodowego oraz Poleskiego Parku Krajobrazowego, Nadwieprzańskiego Parku Krajobrazowego także włączenie do Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000.

Główne cechy spójności geograficznej i przyrodniczej, wspólne dla gmin tworzących LGD „Polesie” to:

- ⇒ Ukształtowanie terenu – równiny, niziny;
- ⇒ Lesistość terenu – rzadkie siedliska leśne i łąkowe – olsy, bory bagienne, brzezina bagienna, bogata ornitofauna;
- ⇒ Duży udział jezior;
- ⇒ Parki krajobrazowe i park narodowy;
- ⇒ Rzeki łączące tereny gmin (Świnka, Wieprz, Stawek, Mogielnica, Pivonia);
- ⇒ Podobieństwo ekosystemów wodnych, leśnych i łąkowych, torfowiskowych;
- ⇒ Gminy położone są w obrębie systemu melioracyjnego kanału Wieprz – Krzna;
- ⇒ Obszar LGD objęty jest programem Natura 2000;

Spójność historyczna i kulturowa

Spójność historyczna i kulturowa obszaru gmin objętych diagnozą w ramach Strategii Rozwoju Lokalnego wynika z bezpośredniego sąsiedztwa terytorialnego. Na analizowanym obszarze zaznaczyły się wpływy różnych kultur i religii. Oprócz tradycji historycznych obszar ten integrują zabytki architektury i kultury.

Główne elementy spójności historycznej i kulturowej, wskazujące na jednorodność obszaru LGD, to:

- ⇒ Doświadczenia historyczne: powstanie styczniowe, jeden zaborca – wpływy rosyjskie, cmentarze z okresu I wojny światowej, działalność grup partyzanckich w czasie II wojny światowej – miejsca pamięci, (bitwa pod Cycowem, bitwa pod Wytycznem);
- ⇒ Działalność towarzystw regionalistycznych;
- ⇒ Stowarzyszenie twórców kultury i sztuki „Plama”;
- ⇒ Dziedzictwo kulturowe: twórcy ludowi (rzeźba, malarstwo, tkactwo, poezja, kowalstwo), izby regionalne, zespoły folklorystyczne, dni miejscowości, dożynki, kultywowanie regionalnych zwyczajów, potrawy regionalne (np. kulebiaki), budownictwo tradycyjne, budownictwo sakralne, rejon trzech kultur;

Spójność społeczna

Analizowany obszar jest spójny, jeśli chodzi o cechy lokalnej społeczności i wskaźniki demograficzne. Są to: niska gęstość zaludnienia, w niektórych miejscowościach występujący proces „starzenia się wsi”, niski bądź ujemny przyrost naturalny, znaczny wskaźnik bezrobocia. Oprócz cech o negatywnym wydzwieku należy wskazać także sporą aktywność społeczną,

która wyraża się poprzez znaczną liczbę organizacji wiejskich – Ochotnicza Straż Pożarna, Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły folklorystyczne – oraz stowarzyszeń działających na rzecz rozwoju lokalnego. Działalność tych organizacji przyczynia się do rozwoju kapitału społecznego i aktywizacji obszarów wiejskich. Proces ten wymaga jednak dalszego wsparcia.

Główne cechy spójności społecznej obszaru LGD, to:

- ⇒ Obszary typowo wiejskie;
- ⇒ Działalność LGD „Liderzy Polesia”;
- ⇒ Aktywność organizacji pozarządowych (ponadlokalnych);
- ⇒ Działalność lokalnych organizacji, stowarzyszenia, OSP, koła gospodyń, organizacje parafialne, gminne ośrodki kultury, biblioteki, kluby sportowe;
- ⇒ Niska aktywność młodzieży – brak motywacji;
- ⇒ Migracje ludności;
- ⇒ Zatarłe różnice narodowościowe;
- ⇒ Jednorodny kapitał ludzki;

Spójność gospodarcza

Obszar objęty diagnozą w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju posiada jednorodny charakter, jeśli chodzi o cechy gospodarcze. Jest to obszar typowo rolniczy, o tradycyjnym sposobie prowadzenia gospodarstw rolnych, z rozwijającą się przedsiębiorczością. Przeważają podmioty gospodarcze o profilu głównie handlowym i usługowym oraz wykorzystujące lokalne zasoby, np. zakłady drzewne, gospodarstwa rybackie. Za wysokimi walorami turystycznymi analizowanego obszaru idzie obecnie jeszcze niedostatecznie rozbudowana oferta i baza turystyczna. Głównym pracodawcą w regionie jest Kopalnia Węgla Kamiennego Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A.:

Główne cechy spójności gospodarczej obszaru LGD „Polesie” to:

- ⇒ Zagłębienie węglowe;
- ⇒ Rolnictwo jako główny dział gospodarki;
- ⇒ Rozdrobnienie gospodarstw rolnych;
- ⇒ Tworzenie się grup producenckich;
- ⇒ Niski poziom przedsiębiorczości – niedostateczny rozwój przetwórstwa, handlu, usług, produkcja;
- ⇒ Transport – istniejące powiązania komunikacyjne pomiędzy gminami tworzącymi LGD „Polesie”;
- ⇒ Bogate zasoby leśne – rozwój przetwórstwa i usług;
- ⇒ Zbliżony poziom rozwoju infrastruktury – drogi, wodociągi, kanalizacja, sieć elektryczna, gazowa;
- ⇒ Bliskość wschodniej granicy: import, eksport, możliwość handlu przygranicznego;
- ⇒ Łęczyńskie Forum Gospodarcze i inne organizacje gospodarcze;
- ⇒ Spółdzielczość bankowa;
- ⇒ Jarmarki np. w Urszulinie.

Spójność turystyczna

Obszar objęty diagnozą w ramach Strategii Rozwoju Lokalnego posiada wysokie walory przyrodnicze, krajobrazowe i krajoznawcze, które są cennymi zasobami na rzecz rozwoju turystyki i agroturystyki. Ten kierunek rozwoju może w istotny sposób uzupełnić wykorzystanie rolnicze analizowanego obszaru. Potencjał turystyczny stanowią jeziora i inne zasoby przyrodnicze oraz zabytki architektury wiejskiej i kultury tego regionu. Wzmocnienia wymaga baza turystyczna oraz oferta towarzysząca.

Spójność turystyczna przejawia się np. poprzez istniejącą sieć szlaków turystycznych biegnących przez Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie, które integrują analizowany obszar z uwagi na połączenie atrakcji przyrodniczych i kulturowych trasami tych szlaków. Ma przez to miejsce ukazanie kompleksowej, ponadgminnej oferty rekreacyjno – wypoczynkowej.

Główne cechy spójności turystycznej, wskazujące na jednorodność obszaru LGD „Polesie” to:

- ⇒ Atrakcyjne położenie geograficzne: Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie;
- ⇒ Położenie w sąsiedztwie rzeki Wieprz i Świnki;
- ⇒ Wysokie walory krajobrazowe i przyrodnicze: Poleski Park Narodowy, Nadwieprzański Park Krajobrazowy, Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu, pomniki przyrody, rezerваты;
- ⇒ Zabytki i miejsca pamięci: Zawieprzyce, Kijany, Łęczna, Puchaczów, Busówno, Chylin, Olchowiec, Cyców, zespoły pałacowe, zabytki architektury wiejskiej;
- ⇒ Ścieżki rowerowe i inne obiekty zagospodarowania turystycznego;
- ⇒ Gospodarstwa agroturystyczne oraz działalność stowarzyszeń agroturystycznych;
- ⇒ Spływy kajakowe rzeką Wieprz, Bystrycą;
- ⇒ Możliwości uprawiania różnych sportów: jeździectwo, kajakarstwo, piłka nożna, wędkarstwo;
- ⇒ Bogata kuchnia tradycyjna: regionalna (żywność ekologiczna);
- ⇒ Rzemiosło tradycyjne – pokazy;
- ⇒ Imprezy organizowane cyklicznie – plenery malarskie (Zawieprzyce – ruiny zamku, Wierzbica – międzynarodowy plener malarsko – rzeźbiarski);
- ⇒ Centrum rekreacyjno – sportowe w Wierzbicy: kort tenisowy, boiska sportowe, amfiteatr na 1200 miejsc siedzących.

Powyższa analiza wskazuje na wieloaspektową spójność obszaru Lokalnej Grupy Działania „Polesie” i w kontekście tej spójności jej potencjał rozwojowy.

Elementami wyróżniającymi obszar LGD „Polesie” w sposób szczególny, podkreślający jego specyfikę są:

- ⇒ przyroda: malowniczy Poleski krajobraz, unikalne, objęte ochroną siedliska flory i fauny;
- ⇒ zasoby naturalne: węgiel, zasoby drzewne, wodne;
- ⇒ zasoby historyczne i kulturowe: zabytki architektury i obiekty „małej architektury”, ośrodki dydaktyczne i muzealne Poleskiego Parku Narodowego, tradycje kulinarne, rzemiosła i rękodzieła;
- ⇒ istniejąca baza turystyczna, oferta turystyczna w formie odbywających się imprez kulturalnych i rekreacyjnych, wypracowana renoma ośrodków wypoczynkowych w przypadku jezior Piaseczno, Zagłębcze, Rotcze, Krasne i innych;
- ⇒ kapitał społeczny – w formie aktywnie działających organizacji społecznych.

Wykorzystanie tych zasobów oraz wzmocnienie potencjału w tym zakresie stanowi myśl przewodnią budowania misji i celów Lokalnej Strategii Rozwoju dla Lokalnej Grupy Działania „Polesie”.

Uzupełnieniem powyższej diagnozy obszaru LGD „Polesie” jest [załącznik nr 1 do LSR](#), w którym zaprezentowano istotne elementy potencjału rozwojowego gmin obszaru w wersji opisowo-fotograficznej.

III. ANALIZA SWOT DLA OBSZARU OBJĘTEGO LOKALNĄ STRATEGIĄ ROZWOJU - WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z PRZEPROWADZONEJ ANALIZY

Planowanie strategiczne dla obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju wymaga przeprowadzenia analiz, które pomagają zidentyfikować mocne i słabe strony badanego obszaru oraz szanse i zagrożenia, które stwarzają istniejące lub mogące pojawić się czynniki zewnętrzne. Sformułowanie misji i celów Lokalnej Strategii Rozwoju poprzedza etap diagnozy strategicznej, którą podsumowuje najczęściej stosowana metoda analizy strategicznej – analiza SWOT.

Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron badanego obszaru oraz badania szans i zagrożeń, które wynikają z istniejących, bądź mogących zaistnieć uwarunkowań otoczenia zewnętrznego.

Analiza SWOT pozwala na wyeksponowanie silnych stron – to znaczy atutów, na których bazie można planować rozwój lokalny, ale też pozwala na zidentyfikowanie słabych stron – to jest obszarów niedomagań – które należy niwelować. Ze słabych stron wynikają problemy do rozwiązania.

Zakres analiz w ramach SWOT jest następujący:

- Mocne strony obszaru – siły – jakie istnieją atuty?
- Słabe strony obszaru – jakie są problemy, co trzeba poprawić?
- Szanse w otoczeniu – gdzie dostrzegamy szanse, jakie są trendy i tendencje?
- Zagrożenia w otoczeniu – jakie istnieją przeszkody? jakie czynniki / procesy mogą mieć dla analizowanego obszaru negatywne skutki?

Analiza SWOT dla obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju została opracowana w trakcie warsztatów strategicznych, przeprowadzonych w każdej z dziewięciu gminy – partnerów w Lokalnej Grupie Działania, z udziałem przedstawicieli sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Analiza SWOT jest więc wynikiem wiedzy, poglądów i spostrzeżeń przedstawicieli trzech sektorów na temat analizowanego obszaru.

Analiza SWOT sporządzona została w następujących obszarach problemowych:

Ekologia, ochrona środowiska, turystyka
Sfera gospodarcza
Sfera społeczna

EKOLOGIA, OCHRONA ŚRODOWISKA, TURYSTYKA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Położenie na Polesiu Lubelskim i Wyżynie Lubelskiej • Znaczny obszar LGD leży na Pojezierzu 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak terenów budowlanych pod budownictwo rekreacyjne • Niedostateczny poziom uregulowania

<p>Łęczyńsko-Włodawskim</p> <ul style="list-style-type: none"> • Położenie w pobliżu granicy • Położenie w sąsiedztwie miasta Lublina i Chełma • Duża liczba jezior • Rzeka Wieprz i inne rzeki o naturalnym przebiegu: meandry, brak zmeliorowania, czysta woda • Charakterystyczny, malowniczy, poleski krajobraz • Duża lesistość obszaru • Czyste, niezdegradowane środowisko • Zbiorniki wodne, z możliwością wykorzystania dla celów rekreacji • Różnorodność flory i fauny (w tym gatunki chronione i unikatowe) • Znaczne obszary objęte ochroną, np. Poleski Park Narodowy i jego otulina, Nadwieprzański Park Krajobrazowy, rezerwat przyrody, sieć Natura 2000 • Istniejące i projektowane użytki ekologiczne • Istniejące szlaki i ścieżki turystyczne i dydaktyczne • Punkty informacji turystycznej • Istniejąca baza turystyczna, np. zagospodarowanie wokół jezior, ścieżki i szlaki rowerowo-pieszne, ośrodki wypoczynkowo-rekreacyjne • Położenie w pobliżu granicy • Duża liczba indywidualnych działek rekreacyjnych • Ośrodek muzealno-edukacyjny przy Poleskim Parku Narodowym • Stowarzyszenie Gospodarstw Agroturystycznych • Powstawanie coraz większej liczby gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych • Liczne zabytki architektury oraz tradycyjne budownictwo drewniane • Istniejące obiekty zabytkowe: kurhany, kapliczki, cmentarze, kościoły, cerkwie, pomniki przyrody 	<p>stosunków wodnych (melioracja)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak zbiorników retencyjnych • Niedostateczne skanalizowanie, za mała liczba oczyszczalni • Słabo rozwinięty system segregacji odpadów (pojemniki do segregacji śmieci) • Miejsca „dzikiego” usuwania śmieci • Niskie zaangażowanie społeczności w działalność ekologiczną • Niewystarczająca baza noclegowo-gastronomiczna • Niedostateczne oznakowanie ścieżek rowerowych, szlaków turystycznych i niektórych obiektów • Niedostateczna promocja walorów turystycznych i przyrodniczych • Uboga oferta turystyczna • Niskie zaangażowanie społeczności w sprawę rozwoju lokalnego • Małe wykorzystanie tradycyjnych obiektów budowlanych • Słabo rozwinięta baza żywieniowa • Słaba dostępność komunikacyjna, bardzo mała częstotliwość kursowania autobusów • Miejscami zły stan dróg, brak chodników i oświetlenia ulicznego • Niedostatecznie rozwinięta informacja turystyczna • Słabo wykreowane atrakcje turystyczne • Słabe oznakowanie miejscowości (turystyczne, ulic, obiektów) • Brak renowacji zabytków sakralnych • Uboga infrastruktura turystyczna: ścieżki rowerowe, korty, baseny, place zabaw, hale sportowe, kempingi • Brak stanic wędkarskich • Brak ośrodków sportowych, żeglarskich i motorowodnych • Słaba jakość dróg dojazdowych do jezior oraz mała liczba miejsc parkingowych • Brak sanitariatów w miejscach
---	---

<ul style="list-style-type: none"> • Miejsca kultu religijnego • Izby pamięci • Więzi historyczne, np. rodzina Sosnowskich, Bogdanowiczów, Tadeusz Kościuszko • Cykliczne imprezy, np. Noc Świętojańska, dożynki, zawody wędkarskie • Spływy kajakowe na rzece Wieprz oraz inne imprezy plenerowe • Pomniki pamięci • Twórcy ludowi – hafciarki, garncarstwo, • Tradycje kulinarne • Tradycyjne zawody – wikliniarstwo, koszykarstwo, gobeliniarstwo, tłoczenie oleju metodą tradycyjną, pszczelarstwo • Znaczące zwodociągowanie i gazyfikacja • Funkcjonujące oczyszczalnie ścieków • Stosunkowo dobrze rozwinięta sieć dróg • Brak uciążliwego przemysłu (poza szkodami górniczymi) • Dobre warunki do pozyskiwania alternatywnych źródeł energii • Wdrażanie programów edukacyjnych i ekologicznych 	<p>publicznych i na terenach rekreacyjnych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Słaba jakość gleb, tereny płaskie • Położenie obszaru „na ścianie wschodniej” • Zagrożenie środowiska ze strony kopalni Bogdanka, działająca na jej terenie elektrociepłownia, szkody górnicze, niezrekultywowane hałdy kopalniane • Brak działań dotyczących oczyszczania dolin Kanału Wieprz – Krzna, świnki i Mogielnicy
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój rolnictwa ekologicznego • Rozwój agroturystyki i ekoturystyki • Rozwój przedsiębiorstw związanych z przetwórstwem runa leśnego i produktów rolnych • Wykorzystywanie funduszy unijnych • Powstanie stowarzyszenia LEADER • Rozwój turystyki poprzez kultywowanie tradycji (festyny, warsztaty, galerie) • Wykorzystanie tradycyjnego rzemiosła do promocji regionu • Segregacja śmieci (wzrost świadomości), wzrost zaangażowania społeczności w działania proekologiczne • Rozbudowa infrastruktury komunalnej • Stworzenie programów na potrzeby mieszkańców np. rozwoju agroturystyki, program szkolenia dla rolników, program ochrony środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • Zanieczyszczenie środowiska, np. nieuporządkowana gospodarka ściekowa, „dzikie” wysypiska śmieci • Degradacja obszarów ekologicznych • Brak świadomości ekologicznej mieszkańców i turystów • Brak zainteresowania inwestorów zewnętrznych • Likwidacja i ubożenie gospodarstw rolnych • Zanikanie starych zawodów • Zanik kultury lokalnej • Brak środków na realizację programów rozwoju • Biurokracja • Ograniczenia wynikające z przepisów ochrony środowiska • Brak zainteresowania agroturystyką

<ul style="list-style-type: none"> • Wdrażanie programów rolno-środowiskowych • Podwyższanie świadomości ekologicznej mieszkańców • Zwiększenie promocji obszaru LGD • Poprawa ścieżek ekologiczno-dydaktycznych i powstanie nowych szlaków rowerowych • Rozbudowa bazy turystycznej • Odnowa pomników przyrody, kultury i architektury lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> • Emigracja ludności wiejskiej za granicę
--	---

SFERA GOSPODARCZA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Atrakcyjne tereny pod względem turystycznym, krajobrazowym, klimatycznym, rekreacyjnym • Walory krajoznawcze jako podstawa gospodarki turystycznej • Rozwijająca się baza turystyczna • Renoma niektórych jezior jako terenów rekreacyjnych • Stosunkowo duży ruch turystyczny • Rozwijająca się baza rekreacyjno-wypoczynkowa • Położenie w pobliżu Lublina i Chełma i innych znaczących miast regionu • Dobrze rozwinięta sieć usług • Stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna i komunalna (zwodociągowanie, gazyfikacja, telefonizacja) • Przygotowana oferta inwestycyjna (miejsca inwestycyjne) • Miejsca pracy w Lubelskim Węglu „Bogdanka” SA • Stosunkowo duża liczba przedsiębiorstw bazujących na lokalnych zasobach: zakłady obróbki drewna, zakłady rybackie • Dobre połączenia komunikacyjne samochodowe • Bliskość granicy państwa (tania siła rob.) • Szkoły średnie zapewniające 	<ul style="list-style-type: none"> • Niedostateczne zaplecze w zakresie zakładów skupu i przetwórstwa płodów rolnych • Rozdrobnienie gospodarstw rolnych • Brak cyklicznych imprez o charakterze gospodarczym: targi, pokazy szkolenia • Mała liczba gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych • Niedostateczny dostęp do informacji dla rolników odnośnie źródeł finansowania i zarobkowania poza rolnictwem • Słabo rozwinięta sieć usługowa na potrzeby lokalnej społeczności • Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura komunalna – niski stopień kanalizacji • Zła jakość dróg lokalnych • Problemy z dostępem do Internetu • Słaba promocja walorów regionu • Mała różnorodność branżowa przedsiębiorstw • Ograniczenia dla przedsiębiorstw wynikająca z położenia np. w otulinie Poleskiego Parku Narodowego • Ograniczenia inwestycji wynikające z przepisów ochrony środowiska • Zbyt rzadka aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego • Ograniczona liczba terenów inwestycyjnych

<p>wykwalifikowane kadry</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dostęp do wyższych uczelni • Sukcesywne podnoszenie wykształcenia przez mieszkańców • Gospodarstwa rolne rodzinne • Rozwijające się rolnictwo i wielokierunkowe gospodarstwa rolne • Możliwość produkcji żywności ekologicznej i ziół • Duża liczba organizacji społecznych i pozarządowych • Inicjatywy społeczne wspierane przez samorząd 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczony rynek pracy • Brak współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój turystyki i agroturystyki • Rozbudowa infrastruktury turystycznej • Rozwój gospodarstw ekologicznych • Poprawa struktury agrarnej gospodarstw • Tworzenie grup producenckich • Rozwój usług • Możliwość pozyskania środków unijnych • Program ulg dla inwestorów i przedsiębiorców • Utworzenie przejścia granicznego oraz budowa drogi ekspresowej • Rozwój sztuki ludowej: rzeźby, rękodzieła • Wydobywanie surowców naturalnych • Promocja lokalnych produktów • Inwestycje w odnawialne źródła energii • Uproszczenie procedury rejestracji działalności gospodarczej • Obniżenie kosztów prowadzenia działalności gospodarczej • Szkolenia i kursy zawodowe • Powstawanie oczyszczalni przydomowych, kanalizacji • Rozwój aglomeracji lubelskiej • Napływ ludności z miast na tereny wiejskie 	<ul style="list-style-type: none"> • Spadek atrakcyjności spowodowany zbytnią eksploatacją terenu • Brak perspektyw na poprawę stanu dróg i infrastruktury komunalnej • Ograniczenia inwestycyjne wynikające z istnienia Poleskiego Parku Narodowego i powstającej aglomeracji miasta Lublin • Brak dostępu do funduszy UE i krajowych (duża konkurencja w programach dotacji) • Słaba koniunktura w rolnictwie • Zanieczyszczenie środowiska • Niewykorzystanie istniejących walorów przyrodniczych wsi • Emigracja wykształconej młodzieży • Starzejące się społeczeństwo • Brak zainteresowania inwestorów • Bezrobocie, niski status życia na wsi • Recesja w rozwoju gospodarstw rolnych • Niskie zainteresowanie społeczności lokalnej rozwojem gospodarczym

SFERA SPOŁECZNA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Dotychczasowe doświadczenie Fundacji „Liderzy Polesia” we wdrażaniu programu LEADER 2004-6 • Aktywna działalność Ochotniczych Straży Pożarnych i Kół Gospodyń Wiejskich • Duża liczba organizacji pozarządowych, np. Stowarzyszenie „Nadwieprzańskie Horyzonty” • Kluby sportowe • Placówki oświatowo-wychowawcze, świetlice środowiskowe • Stałe, cykliczne imprezy, np. dni miejscowości, obchody Dnia Strażaka, imprezy obrzędowe, dożynki • Dobrze rozwinięta sieć szkół, wysoko wykwalifikowana kadra nauczycieli • Duże zaangażowanie młodzieży szkolnej • Miejsca pamięci narodowej, zabytki, muzea • Rozwinięta baza sportowa – cyklicznie odbywające się imprezy • Istniejące wiejskie Domy Kultury i świetlice • Patriotyzm lokalny • Nauka języków obcych od wczesnych lat • Podejmowanie inicjatyw w celu realizacji projektów unijnych • Dostęp do bibliotek publicznych • Duży potencjał społeczny • Dobra współpraca między organizacjami pozarządowymi a instytucjami publicznymi • Społeczność otwarta na nowe działania i inicjatywy • Szkoły na szczeblu kształcenia średniego • Dobrze funkcjonująca pomoc społeczna • Organizacja imprez sportowych i kulturalnych, społeczne imprezy cykliczne • Aktywna działalność zespołów ludowych i kapel • Kulturowanie tradycji – tradycyjne zawody 	<ul style="list-style-type: none"> • Słabo wyposażone świetlice wiejskie • Emigracja młodych, wykształconych ludzi • Niskie zaangażowanie społeczności w sprawy lokalne • Niski poziom samoorganizacji społecznej • Brak integracji społecznej • Patologie społeczne, np. alkoholizm • Niedostateczna ilość miejsc spotkań i rozrywki • Mała liczba imprez kulturalnych • Brak środków finansowych na rozwój i działalność organizacji społecznych • Utrudniony dostęp do Internetu • Niewystarczająca ilość obiektów sportowych • Brak placów zabaw w małych miejscowościach • Znaczne bezrobocie • Niż demograficzny • Rosnąca liczba osób w wieku poprodukcyjnym • Mała popularność idei wolontariatu • Mało rozbudowana baza turystyczna i usługowa • Zaniedbane i niezagospodarowane zabytki architektury • Zaniedbane miejsca pamięci • Słaba promocja • Brak dokumentacji historycznych • Brak szkoleń i wyjazdów studyjnych • Brak szkolnictwa specjalistycznego i zaplecza rehabilitacyjnego • Niewielkie możliwości przekwalifikowania zawodowego • Mała aktywność zawodowa mieszkańców • Brak doradztwa zawodowego • Duże bezrobocie na terenach po PGR-owskich • Niedostateczna infrastruktura komunalna

	(np. kanalizacja) <ul style="list-style-type: none"> • Słabe wykorzystanie budynków użyteczności publicznej
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Nowy LEADER • Współpraca, dzielenie się doświadczeniami • Zwiększenie aktywności mieszkańców w działaniach lokalnych • Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych • Trend powrotu mieszkańców miasta na wieś • Rozbudowa obiektów infrastruktury społecznej • Odnowa obiektów turystycznych i związanych z kulturą • Rozwój gospodarstw agroturystycznych • Rozwój turystyki • Rozwój działań promocyjnych: działań lokalnych, twórców ludowych, zespołów • Wzrost zainteresowania tradycją i kulturą • Zmiany w mentalności społeczności wiejskiej • Doposażenie świetlic wiejskich • Zwiększenie ilości miejsc integracji społ. • Przeciwdziałanie patologiom społecznym • Aktywizacja młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> • Emigracja zarobkowa młodzieży • Słabe zainteresowanie lokalnej społeczności życiem społecznym i sprawami publicznymi • Niski poziom aktywności społecznej • Degradacja obiektów infrastruktury społecznej • Nieumiejętność pozyskiwania funduszy • Utrata tożsamości kulturowej (przejmowanie złych wzorców) • Możliwość nasilenia antagonizmów społecznych • Rozwarstwienie społeczeństwa • Brak możliwości efektywnego działania • Trudności z finansowaniem działalności organizacji pozarządowych • Starzenie się społeczności i migracja młodzieży do miast • Rozwój zjawisk patologii społecznych • Brak zaangażowania ludności w życie społeczne

W wyniku przeprowadzonej diagnozy strategicznej oraz analizy SWOT dla obszaru działania Lokalnej Grupy Działania „Polesie” zidentyfikowano główne zasoby, które stanowią podstawę dalszego rozwoju oraz szanse, które stwarzają czynniki zewnętrzne. Diagnoza pozwoliła także na zidentyfikowanie słabych stron – to jest obszarów zapóźnień i niedomagań, które należy niwelować – oraz zagrożeń wynikających z istniejących i mogących się pojawić negatywnych czynników zewnętrznych.

Reasumując główne zasoby to:

- ⇒ przyroda: malowniczy Poleski krajobraz, unikalne, objęte ochroną siedliska flory i fauny;
- ⇒ zasoby naturalne: węgiel, zasoby drzewne, wodne;
- ⇒ zasoby historyczne i kulturowe: zabytki architektury i obiekty „małej architektury”, ośrodki dydaktyczne i muzealne Poleskiego Parku Narodowego, tradycje kulinarne, rzemiosła i rękodzieła;

- ⇒ istniejąca baza turystyczna, oferta turystyczna w formie odbywających się imprez kulturalnych i rekreacyjnych, wypracowana renoma ośrodków wypoczynkowych w przypadku jezior Piaseczno, Zagłębcze, Rotcze, Krasne i innych;
- ⇒ kapitał społeczny – w formie aktywnie działających organizacji społecznych.

Analiza SWOT dała dobrą podstawę do identyfikacji istotnych problemów, które występują na obszarze działania Lokalnej Grupy Działania „Polesie”, do których rozwiązywania przyczyni się wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju.

Problemy te, podobnie jak analiza SWOT sformułowano w trzech obszarach problemowych:

- ⇒ **Ekologia, ochrona środowiska, turystyka;**
- ⇒ **Sfera gospodarcza;**
- ⇒ **Sfera społeczna;**

ANALIZA PROBLEMÓW

Ekologia, ochrona środowiska, turystyka

- ⇒ **Ogólne zanieczyszczenie środowiska naturalnego (śmieci w lasach przy drogach, dzikie wysypiska śmieci, nad jeziorami, brak toalet);**
- ⇒ **Niewystarczająca ilość pojemników do segregacji odpadów;**
- ⇒ **Wszechobecne opakowania z plastiku;**
- ⇒ **Edukacja ekologiczna w bardzo wąskim zakresie;**
- ⇒ **Bardzo niska świadomość ekologiczna mieszkańców;**
- ⇒ **Niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii;**
- ⇒ **Problem składowiska odpadów i oczyszczalni ścieków;**
- ⇒ **Nierozwiązany problem gospodarki wodno – ściekowej;**
- ⇒ **Problem zmiany pokryć dachowych z eternitu;**
- ⇒ **Duże wykorzystanie nawozów sztucznych (wycofanie z użycia nawozów naturalnych);**
- ⇒ **Zbyt mała ilość gospodarstw ekologicznych, problem ze zbyciem produktów ekologicznych;**
- ⇒ **Skomplikowane procedury rejestracji produktów ekologicznych;**
- ⇒ **Niskie zainteresowanie tworzeniem gospodarstw agroturystycznych – dochód sezonowy;**
- ⇒ **Brak infrastruktury turystycznej (jadłodajnie, punkty żywienia);**
- ⇒ **Słaba promocja regionu;**
- ⇒ **Niedostateczna współpraca pomiędzy gminami;**
- ⇒ **Zbyt niskie dotacje z budżetu państwa na ochronę środowiska;**

Sfera gospodarcza

- ⇒ Mała liczba przedsiębiorstw i indywidualnych podmiotów gospodarczych;
- ⇒ Jedynie jeden duży zakład przemysłowy – Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A.;
- ⇒ Brak zakładów przemysłowych przetwórstwa rolno – spożywczego (produkty rolnicze i ogrodnicze);
- ⇒ Duża odległość zachodnich rynków zbytu na produkty rolnicze i utrudnienia w handlu z Białorusią i Ukrainą;
- ⇒ Mała aktywność gospodarcza ludności;
- ⇒ Brak wykwalifikowanej kadry pracowniczej;
- ⇒ Słaba sieć szkolnictwa zawodowego;
- ⇒ Brak wsparcia przedsiębiorczości ze strony władz;
- ⇒ Skomplikowana procedura rozpoczęcia jakiegokolwiek działalności gospodarczej;
- ⇒ Wysokie ceny nośników energii;
- ⇒ Brak terenów inwestycyjnych;
- ⇒ Zła jakość dróg (utrudnienie komunikacyjne, ograniczenie tonażu);
- ⇒ Niewystarczająca infrastruktura kanalizacyjna, wodociągowa i gazociągowa;
- ⇒ Niska dochodowość z produkcji rolnej;
- ⇒ Ubogie społeczeństwo;
- ⇒ Dominacja grupy zawodowej – rolnicy;
- ⇒ Bezrobocie wśród kobiet;
- ⇒ Migracja młodzieży;
- ⇒ Ograniczenia wynikające z obszarów chronionych;

Sfera społeczna

- ⇒ Niska aktywność zawodowa młodzieży – brak motywacji;
- ⇒ Migracje zarobkowe;
- ⇒ Brak miejsc pracy dla ludzi wykształconych;
- ⇒ Niska aktywność osób starszych;
- ⇒ Starzejące się społeczeństwo;
- ⇒ Niski odsetek osób z wyższym wykształceniem;
- ⇒ Niskie dochody ludności rolniczej;
- ⇒ Patologie społeczne – alkoholizm;
- ⇒ Niezaradność życiowa pewnych grup mieszkańców;
- ⇒ Pogłębiające się różnice w zamożności i poziomie życia mieszkańców;

- ⇒ Brak lokalnych liderów aktywizujących grupy społeczne;
- ⇒ Zanik więzi społecznych: sąsiedzkich, rodzinnych, wspólnotowych;
- ⇒ Niechęć do zmian społecznych – głównie dotyczy wsi;
- ⇒ Nieatrakcyjne oferty oświatowo – kulturalne dla młodzieży;
- ⇒ Zanikanie poczucia tożsamości kulturowej;
- ⇒ Słaby dostęp do Internetu;
- ⇒ Brak miejsc integracji społecznej;
- ⇒ Słabe wyposażenie świetlic wiejskich;
- ⇒ Duża odległość do ośrodków kultury – potrzeba lokalnych imprez kulturalno – rozrywkowych;

Wyszczególnione problemy można ująć dwóch kategoriach.

- ⇒ Pierwsza kategoria to problemy, które mają podłoże makroekonomiczne i wynikają z ogólnych uwarunkowań polskiego systemu społeczno-gospodarczego, np. system podatkowy, procedura rejestracji działalności gospodarczej, itp.
- ⇒ Natomiast druga grupa problemów zależna jest od działań lokalnych i aktywności lokalnej społeczności.

Lokalna Strategia Rozwoju służyć będzie poprawie stanu rzeczy właśnie w takich dziedzinach.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy oraz analizy SWOT zostały określone następujące szanse rozwojowe dla obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, które stały się podstawą do określenia **priorytetowych obszarów i kierunków rozwoju** (w następnym rozdziale):

- ⇒ zachowanie i rewitalizacja walorów przyrodniczych, krajobrazowych, historycznych i kulturowych;
- ⇒ wspieranie rolnictwa i przedsiębiorczości w celu różnicowania źródeł dochodu na obszarach wiejskich;
- ⇒ rozwój turystyki i agroturystyki oraz funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej;
- ⇒ pobudzanie aktywności społecznej i rozwój inicjatyw lokalnych oraz wzmocnienie kapitału społecznego;
- ⇒ rozwój bazy ekonomicznej i społecznej w oparciu o istniejące zasoby i tradycje;

Wskazane priorytetowe kierunki rozwoju pozwolą wykorzystać istniejące zasoby i szanse, a jednocześnie przyczyniają się do rozwiązywania problemów, które zidentyfikowano na obszarze gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania „Polesie”.

IV. MISJA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA

Wizję rozwoju obszaru objętego oddziaływaniem Lokalnej Strategii Rozwoju wdrażanej przez Lokalną Grupę Działania „Polesie” określa oczekiwany efekt procesu rozwoju, który będzie osiągnięty w perspektywie czasowej wdrażania strategii, tj. do roku 2015. Oczekiwany stan docelowy to:

„Jakościowa poprawa aktywności społecznej i gospodarczej obszaru LGD, przy jednoczesnym zachowaniu i wykorzystaniu walorów przyrodniczych i kulturowych”

Wizja rozwoju obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju dla LGD „Polesie” zakłada wykorzystanie unikatowych walorów przyrodniczych i krajobrazowych, rewitalizację zasobów historycznych i kulturowych oraz wykorzystanie istniejącej bazy ekonomicznej i społecznej obszaru gmin tworzących Lokalną Strategię Rozwoju w celu dalszego rozwoju społeczno – gospodarczego.

Wizja rozwoju tego obszaru opiera się na koncepcji rozwoju zrównoważonego. Koncepcja zrównoważonego rozwoju uznaje równorzędną wartość społeczeństwa, gospodarki i środowiska naturalnego – nie faworyzuje ani nie degraduje roli żadnego z tych trzech elementów, lecz wytycza kierunki ich zrównoważonego rozwoju. Zakłada się zatem, że gospodarka nie może się rozwijać kosztem ludzi i przyrody, człowiek nie może rozwijać się kosztem gospodarki i przyrody, ale także przyroda nie może być ważniejsza niż człowiek i gospodarka.

Opracowując Lokalną Strategię Rozwoju dla obszaru LGD „Polesie” wykorzystano definicję pojęcia zrównoważonego rozwoju, sformułowaną przez Światową Organizację Wyżywienia (FAO) w 1990 r. Stwierdza ona, iż należy realizować zarządzanie i ochronę zasobów naturalnych oraz kierowanie zmianami technologicznymi i instytucjonalnymi w sposób zapewniający osiągnięcie i zaspokojenie zarówno obecnych potrzeb człowieka, jak i przyszłych pokoleń. W ujęciu szerszym, rozwój zrównoważony oznacza prowadzenie polityki rozwojowej w sposób zapewniający trwałość struktur społecznych, gospodarczych i kulturowych w długim horyzoncie czasowym. W odniesieniu do rozwoju obszarów wiejskich, pojęcie rozwoju zrównoważonego wiąże się z koncepcją wielofunkcyjności, kształtowaniem warunków dla różnorodnej działalności ekonomicznej prowadzonej z poszanowaniem aspektów środowiskowych, rozwoju funkcji społecznych i kulturalnych oraz dbałością o poprawę jakości życia.

Priorytetowym zagadnieniem rozwojowym dla analizowanego obszaru jest zrównoważony wzrost gospodarczy i społeczny, objawiający się wielofunkcyjnym rozwojem obszarów wiejskich przy uwzględnieniu specyficznych, lokalnych uwarunkowań związanych z obszarami chronionymi przyrodniczo. Kluczowymi czynnikami sukcesu dla przyjętej koncepcji jest podniesienie poziomu aktywności lokalnych społeczności, jakości kapitału społecznego, utrzymywanie wysokiej jakości środowiska naturalnego oraz dobre wykorzystanie istniejących zasobów przyrodniczych, historycznych i kulturowych.

Zatem wizję rozwoju obszaru objętego oddziaływaniem Lokalnej Strategii Rozwoju wdrażanej przez LGD „Polesie” można hasłowo określić jako:

„Wartości przyrodnicze i kulturowe oraz rozwinięta gospodarka i aktywna społeczność”

Analiza istniejącego potencjału i potrzeb obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju prowadzi do wskazania obszarów priorytetowych dla rozwoju tego obszaru:

- ⇒ zachowanie i rewitalizacja walorów przyrodniczych, krajobrazowych, historycznych i kulturowych;
- ⇒ wspieranie rolnictwa i przedsiębiorczości w celu różnicowania źródeł dochodu na obszarach wiejskich;
- ⇒ rozwój turystyki i agroturystyki oraz funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej;
- ⇒ pobudzanie aktywności społecznej i rozwój inicjatyw lokalnych oraz wzmocnienie kapitału społecznego;
- ⇒ rozwój bazy ekonomicznej i społecznej w oparciu o istniejące zasoby i tradycje;

Wskazane obszary i kierunki priorytetowe rozwoju są podstawą do określenia w kolejnym etapie misji strategii, celu nadrzędnego, celów ogólnych i szczegółowych.

Obszar priorytetowy I
Rewitalizacja i zachowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych
Obszar priorytetowy II
Zrównoważony rozwój gospodarczy wsi w oparciu o lokalne zasoby i tradycje
Obszar priorytetowy III
Rozwój bazy oraz promocja turystyki i funkcji wypoczynkowo-rekreacyjnej
Obszar priorytetowy IV
Poprawa jakości kapitału ludzkiego i aktywności społecznej

Misją powołania i działania Lokalnej Grupy Działania „Polesie”

jest współdziałanie na rzecz rozwoju obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, w szczególności poprzez realizację wyznaczonych w strategii celów oraz wdrażanie zaplanowanych przedsięwzięć.

Lokalna Grupa Działania „Polesie” jako instytucja odpowiedzialna za wdrożenie Lokalnej Strategii Rozwoju sformułowała swoją misję w następujący sposób:

Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców oraz wsparcie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru Lokalnej Grupy Działania poprzez aktywizację lokalnej społeczności oraz wykorzystanie i promocję walorów przyrodniczych, turystycznych i kulturowych Polesia

Unikalne wartości przyrodnicze i kulturowe obszaru Lokalnej Grupy Działania „Polesie” predysponują ten obszar do pełnienia funkcji turystycznych i rekreacyjnych, zatem celem generalnym Lokalnej Strategii Rozwoju jest **wykreowanie marki „Polesie”**.

Misja strategii i cel generalny zrealizowane zostaną poprzez wdrożenie wcześniej wskazanych obszarów priorytetowych rozwoju:

Obszar priorytetowy I:

Rewitalizacja i zachowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych

Obszar priorytetowy II:

Zrównoważony rozwój gospodarczy wsi w oparciu o lokalne zasoby i tradycje

Obszar priorytetowy III:

Rozwój bazy oraz promocja turystyki i funkcji wypoczynkowo – rekreacyjnej

Obszar priorytetowy IV:

Poprawa jakości kapitału ludzkiego i aktywności społecznej

Wskazane obszary priorytetowe rozwoju wynikają ze zidentyfikowanych w diagnozie i analizie SWOT potencjałów, problemów i potrzeb oraz są jednocześnie podstawą do określenia celów ogólnych i szczegółowych Lokalnej Strategii Rozwoju, które są spójne z założeniami Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 i programu LEADER.

V. CELE OGÓLNE I SZCZEGÓŁOWE LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU ORAZ PLANOWANE DO REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘCIA

5.1. Cele strategiczne i szczegółowe

Cele ogólne (strategiczne) wytyczają główne, zasadnicze kierunki rozwoju dla obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, a ich realizacja pozwala na osiągnięcie celów wskazanych w misji i pozwala na ukierunkowanie wsparcia na obszary priorytetowe.

Cele ogólne strategii (cele strategiczne) formułuje się w obszarach priorytetowych – to jest tych aspektach życia społecznego i gospodarczego, które mają kluczowe znaczenie dla osiągnięcia stanu rzeczy określonego w celu generalnym / misji strategii.

W Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Polesie” przyjęto następujące cele ogólne (strategiczne), wynikające z określonych wcześniej obszarów priorytetowych rozwoju:

Obszar priorytetowy I	Cel ogólny (strategiczny) I
Rewitalizacja i zachowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego oraz walorów	Zachowanie, rewitalizacja i wykorzystanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych,

przyrodniczych i krajobrazowych	historycznych i kulturowych dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego
Obszar priorytetowy II	Cel ogólny (strategiczny) II
Zrównoważony rozwój gospodarczy wsi w oparciu o lokalne zasoby i tradycje	Wspieranie rolnictwa i przedsiębiorczości w celu różnicowania źródeł dochodu na obszarach wiejskich oraz rozwój bazy ekonomicznej i społecznej w oparciu o istniejące zasoby i tradycje
Obszar priorytetowy III	Cel ogólny (strategiczny) III
Rozwój bazy oraz promocja turystyki i funkcji wypoczynkowo-rekreacyjnej	Rozwój turystyki i agroturystyki oraz funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej
Obszar priorytetowy IV	Cel ogólny (strategiczny) IV
Poprawa jakości kapitału ludzkiego i aktywności społecznej	Pobudzanie aktywności społecznej i rozwój inicjatyw lokalnych oraz wzmocnienie kapitału społecznego

Realizacja celów strategii możliwa jest poprzez wskazanie przedsięwzięć, które winne być wdrażane na poziomie operacyjnym, zatem kolejnym etapem budowania było wskazanie celów szczegółowych strategii (celów operacyjnych) i przedsięwzięć, które przyczyniają się do ich urzeczywistnienia.

Cele szczegółowe (operacyjne) Lokalnej Strategii Rozwoju:

Cel szczegółowy I.1: Ochrona, kształtowanie i promocja walorów przyrodniczo-krajobrazowych

Cel szczegółowy I.2: Rewitalizacja, zachowanie i promocja dziedzictwa historyczno-kulturowego

Cel szczegółowy II.1: Rozwój przedsiębiorczości w zakresie działalności nierolniczej

Cel szczegółowy II.2: Rozwój i promocja tradycyjnych produktów regionalnych

Cel szczegółowy III.1: Rozwój infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej

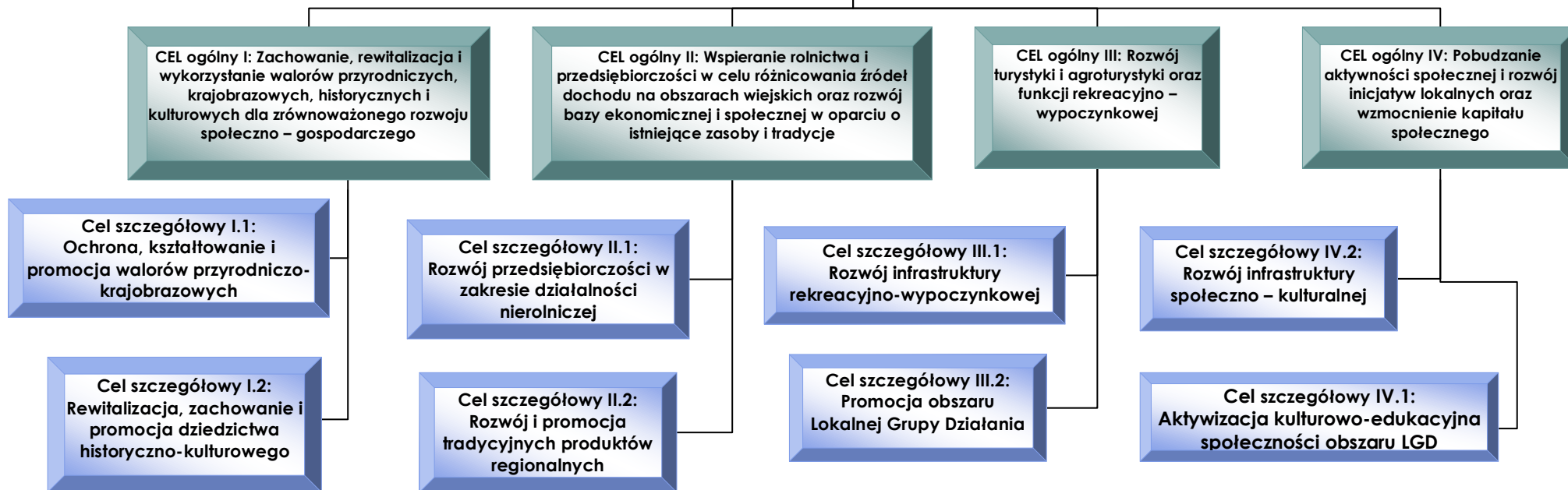
Cel szczegółowy III.2: Promocja obszaru Lokalnej Grupy Działania

Cel szczegółowy IV.1: Aktywizacja kulturowo-edukacyjna społeczności obszaru LGD

Cel szczegółowy IV.2: Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej

Powiązanie celów operacyjnych z celami strategicznymi Lokalnej Strategii Rozwoju, zobrazowane jest na schemacie:

CEL generalny strategii – Wykreowanie marki „Polesie”

Schemat obrazujący powiązanie celów ogólnych i szczegółowych Lokalnej Strategii Rozwoju

Określone cele ogólne i szczegółowe w kontekście priorytetów rozwoju, wynikających ze zidentyfikowanych w diagnozie zasobów, potencjałów i problemów (analiza SWOT) stały się podstawą do sformułowania **przedsięwzięć wiodących strategii**, w ramach których realizowane będą **operacje (typy projektów)** zgłaszane przez beneficjentów.

W Lokalnej Strategii Rozwoju przyjmuje się następujące przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie I – Krajobraz naturalny i kulturowy Polesia

Przedsięwzięcie II – Rozwinięty i wypromowany potencjał gospodarczy Polesia

Przedsięwzięcie III – Polesie atrakcyjne turystycznie i rekreacyjnie

Przedsięwzięcie IV – Wzmocniony i aktywny kapitał społeczny Polesia

Przedsięwzięcia te nakierowane są na realizację zapisów misji oraz celu generalnego strategii, jakim jest **wykreowanie marki „Polesie”**. Pod pojęciem marki „Polesie”, rozumie się stworzenie wizerunku wewnętrznego, integrującego i budującego tożsamość regionalną oraz wizerunku zewnętrznego, o charakterze promocyjnym i marketingowym, powodującego rozpoznawalność Polesia jako produktu turystycznego. Podstawą marki „Polesie” mogą być produkty regionalne, specyficzny krajobraz naturalny i kulturowy, cykliczne imprezy kulturalne, itd. Budowanie marki „Polesie” oparte jest zatem na koncepcji marketingu terytorialnego.

Przedsięwzięcia zaplanowane w Lokalnej Strategii Rozwoju dla osiągnięcia jej celów, spójne są z działaniami w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich, które mogą uzyskać wsparcie w ramach programu LEADER. Zatem operacje w ramach poszczególnych przedsięwzięć realizowane będą w ramach wdrażania działań:

Przewidywana Liczba projektów w ramach planowanych działań:

Działanie:	Przewidywana liczba projektów
⇒ Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	6
⇒ Odnowa i rozwój wsi	12
⇒ Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	7
⇒ Małe projekty	125
⇒ Projekty współpracy	1
⇒ Nabywanie umiejętności i aktywizacja	13

Dzięki takiemu podejściu będzie możliwy wybór najcenniejszych projektów (operacji), zgłaszanych przez uprawnione podmioty, z punktu widzenia realizacji celów strategii.

Plan przedsięwzięć i ich powiązanie z celami strategii:	
Przedsięwzięcie I – Krajobraz naturalny i kulturowy Polesia	
Realizacja tego przedsięwzięcia odpowiada na:	
Cel ogólny I – Zachowanie, rewitalizacja i wykorzystanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, historycznych i kulturowych dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego	
Uzasadnienie	Diagnoza obszaru LGD „Polesie” wskazuje, że ten teren charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi, historycznymi i kulturowymi. Zasoby te winne być chronione i rewitalizowane dla dobra społeczeństwa oraz integracji i budowania tożsamości lokalnej społeczności, ale też wykorzystywane dla rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej.
Lista rekomendowanych operacji	Odnowa i rozwój wsi – 2 operacje
	Preferowane będą operacje dotyczące:
	<ul style="list-style-type: none"> • budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury; • kształtowania obszaru przestrzeni publicznej; • zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne; • odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci; • kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów;
	Małe projekty – 40 operacji
	Preferowane będą operacje dotyczące:
	<ul style="list-style-type: none"> • podnoszenie świadomości społeczności lokalnej w zakresie ochrony i kształtowania walorów przyrodniczych, krajobrazowych, dziedzictwa historycznego i kulturowego, w tym poprzez organizację szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym; • rozwój aktywności społeczności lokalnej, w tym poprzez: <ul style="list-style-type: none"> a) promocję lokalnej twórczości kulturalnej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego lub przyrodniczego, b) kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów, c) kultywowanie języka regionalnego i gwary,

	<p>d) kultywowanie tradycyjnych zawodów i rzemiosła; np. poprzez organizowanie imprez kulturalnych i rekreacyjnych promujących walory regionu, przygotowanie i wydanie folderów promujących region, a w szczególności obiekty stanowiące o bogactwie dziedzictwa kulturowego i historycznego, przygotowanie, tworzenie i utrzymanie stron internetowych, promujących region, itp.</p> <ul style="list-style-type: none"> • zachowanie, odtworzenie, zabezpieczenie lub oznakowanie cennego lokalnego dziedzictwa krajobrazowego i przyrodniczego, w szczególności obszarów objętych poszczególnymi formami ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000; • zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego, w tym poprzez: <ul style="list-style-type: none"> a) odbudowę albo odnowienie lub oznakowanie budowli lub obiektów małej architektury wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków, b) odnowienie dachów lub elewacji zewnętrznych budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków, c) remont lub wyposażenie muzeów.
Projekty współpracy – 1 operacja	
Preferowane będą operacje służące wymianie doświadczeń z innymi Lokalnymi Grupami Działania, w szczególności w zakresie wykorzystania i promocji zasobów przyrodniczych, historycznych i kulturowych.	
Nabywanie umiejętności i aktywizacja – 4 operacje	
Preferowane będą działania polegające na informowaniu i doradztwie w zakresie przygotowania wniosku, a następnie prawidłowego zrealizowania przewidzianej w nim operacji, a także badania nad obszarem objętym Lokalną Strategią Rozwoju, w szczególności dotyczące dziedzictwa kulturowego.	

Przedsięwzięcie II – Rozwinięty i wypromowany potencjał gospodarczy Polesia	
Realizacja tego przedsięwzięcia odpowiada na:	
Cel ogólny II – Wspieranie rolnictwa i przedsiębiorczości w celu różnicowania źródeł dochodu na obszarach wiejskich oraz rozwój bazy ekonomicznej i społecznej w oparciu o istniejące zasoby i tradycje	
Uzasadnienie	Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej LGD „Polesie” wskazuje na niedostateczny poziom rozwoju gospodarczego z uwagi na wysokość i źródła dochodów lokalnej społeczności oraz dostęp do różnorodnych usług. Nadal głównym źródłem dochodów jest rolnictwo, które nie zapewnia dostatecznej liczby miejsc pracy. Istnieje zatem potrzeba zróżnicowania źródeł dochodów gospodarstw rolnych oraz rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej. Jednym z kierunków tego rozwoju powinno być propagowanie produktów regionalnych (np. wyroby z

	wikliny, wyroby kulinarne, itp.)
Lista rekomendowanych operacji	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – 5 operacji
	Preferowane będą operacje, w wyniku których tworzone będą nowe miejsca pracy oraz operacje nastawione na rozwój i promocję produktów regionalnych i zastosowanie nowoczesnych technologii.
	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw – 6 operacji
	Preferowane będą operacje w wyniku których tworzone będą nowe miejsca pracy oraz przedsięwzięcia przyczyniające się do poszerzenia oferty produktów i usług, podniesienia jakości produktów usług, a także zwiększenia wydajności i efektywności pracy, a także nastawione na zastosowanie nowoczesnych technologii.
	Nabywanie umiejętności i aktywizacja – 1 operacja
	Preferowane będą działania polegające na informowaniu i doradztwie w zakresie przygotowania wniosku, a następnie prawidłowego zrealizowania przewidzianej w nim operacji, a także badania nad obszarem objętym Lokalną Strategią Rozwoju, np. tworzenie programu rozwoju przedsiębiorczości.

Przedsięwzięcie III – Polesie atrakcyjne turystycznie i rekreacyjnie

Realizacja tego przedsięwzięcia odpowiada na:

Cel ogólny III – Rozwój turystyki i agroturystyki oraz funkcji turystyczno – wypoczynkowej

Uzasadnienie	Diagnoza obszaru LGD „Polesie” wskazuje, że ten teren charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi, historycznymi i kulturowymi. Zasoby te winne być wykorzystywane dla rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej, jednocześnie na potrzeby lokalnej społeczności i odbiorców zewnętrznych. Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej może stanowić istotne, dodatkowe źródło dochodów. Oferta turystyczna winna być jedną z podstaw budowania marki „Polesie”.
Lista rekomendowanych operacji	Odnowa i rozwój wsi – 3 operacje
	Preferowane będą operacje dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> • budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe; • budowy remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych;
	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – 1 operacja
	Preferowane będą operacje dotyczące podjęcia lub rozwoju działalności w zakresie usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem.
	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw – 1 operacja
	Preferowane będą operacje dotyczące inwestycji związanych z tworzeniem lub rozwojem mikroprzedsiębiorstw, działających w zakresie

	usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem.
	Małe projekty – minimum 40 operacji
	<p>Preferowane będą operacje dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podnoszenie świadomości społeczności lokalnej w zakresie turystyki i agroturystyki, w tym poprzez organizację szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym; • podniesienia jakości życia ludności na obszarze realizacji LSR, w tym poprzez organizację imprez kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych; • rozwijanie turystyki lub rekreacji na obszarze realizacji LSR; w tym poprzez: <ul style="list-style-type: none"> a) utworzenie lub zmodernizowanie bazy informacji turystycznej oraz stron internetowych, przygotowanie i wydanie folderów oraz innych publikacji informacyjnych dotyczących obszaru objętego LSR, b) budowę, odbudowę lub oznakowanie małej infrastruktury turystycznej, w szczególności punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych i biwakowych, tras narciarstwa biegowego i zjazdowego, szlaków wodnych, szlaków rowerowych, szlaków konnych, ścieżek spacerowych lub dydaktycznych;
	Nabywanie umiejętności i aktywizacja – 4 operacje
	Preferowane będą działania polegające na informowaniu i doradztwie w zakresie przygotowania wniosku, a następnie prawidłowego zrealizowania przewidzianej w nim operacji, a także badania nad obszarem objętym Lokalną Strategią Rozwoju, w np. dotyczące inwentaryzacji zasobów na potrzeby turystyki i rekreacji, budowania programu rozwoju turystyki, itp.
Przedsięwzięcie IV – Wzmocniony i aktywny kapitał społeczny Polesia	
Realizacja tego przedsięwzięcia odpowiada na:	
Cel ogólny IV – Pobudzanie aktywności społecznej i rozwój inicjatyw lokalnych oraz wzmocnienie kapitału społecznego	
Uzasadnienie	Diagnoza obszaru LGD „Polesie” wskazuje, że infrastruktura i sfera społeczna jest jeszcze niedostatecznie rozwinięta. Pomimo działania wielu organizacji społecznych i odbywaniu się wielu imprez kulturalno – rekreacyjnych, należy stwierdzić, że potrzeby społeczne w tym zakresie nie są dostatecznie zaspokojone. Ponadto istnieje ciągła potrzeba podnoszenia wiedzy i umiejętności zasobów ludzkich, a przede wszystkim aktywizacji społeczności na obszarach wiejskich. Zatem uzasadniona jest realizacja przedsięwzięcia polegającego na wzmocnieniu i aktywizacji społeczności Polesia.
	Odnowa i rozwój wsi – 7 operacji
Lista rekomen-	<p>Preferowane będą operacje dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe;

dowanych operacji	<ul style="list-style-type: none"> • budowy remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych;
	Małe projekty – 45 operacji
	<p>Preferowane będą operacje dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podnoszenie świadomości społeczności lokalnej, w tym poprzez organizację szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla podmiotów z obszaru objętego LSR; • podniesienia jakości życia ludności na obszarze realizacji LSR, w tym poprzez udostępnianie na potrzeby społeczności lokalnej urządzeń i sprzętu komputerowego, w tym urządzeń i sprzętu umożliwiającego dostęp do Internetu oraz wyposażenie świetlic wiejskich.
	Nabywanie umiejętności i aktywizacja – 4 operacje
	<p>Preferowane będą działania polegające na informowaniu i doradztwie w zakresie przygotowania wniosku, a następnie prawidłowego zrealizowania przewidzianej w nim operacji, a także .</p> <ul style="list-style-type: none"> • informowanie o obszarze objętym Lokalną Strategią Rozwoju i działaniach Lokalnej Grupy Działania; • szkolenia kadr biorących udział we wdrażaniu Lokalnej Strategii Rozwoju; • wydarzenia o charakterze promocyjnym związanych z Lokalną Strategią Rozwoju i Lokalną Grupą Działania; • szkolenia lokalnych liderów; • animowanie społeczności lokalnej.

Z planowaniem strategicznym nierozzerwalnie winien być związany system pomiaru efektów w formie wskaźników obrazujących miarę postępu i skuteczności wdrażania celów zawartych w strategii.

W metodologii planowania strategicznego stosuje się najczęściej wskaźniki na poziomie: produktu, rezultatu oddziaływania.

Produkt to bezpośredni, materialny efekt realizacji przedsięwzięcia, mierzony konkretnymi wielkościami. Produkt jest wynikiem interwencji w stan aktualny.

Rezultat to bezpośredni wpływ zrealizowanego produktu na otoczenie społeczno – ekonomiczne, uzyskany natychmiast po zakończeniu danego projektu. Rezultaty to bezpośrednie, natychmiastowe efekty zrealizowanego projektu. Dostarczają one informacji o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku wdrożenia projektu u beneficjentów pomocy, bezpośrednio po uzyskaniu przez nich wsparcia.

Oddziaływanie to długofalowe konsekwencje zrealizowanego produktu, wykraczające poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów, a także pośrednie konsekwencje dla innych adresatów, którzy skorzystali w wyniku realizacji projektu.

MATRYCA LOGICZNA

Lokalnej Grupy Działania „Polesie”, wskazująca na system pomiaru efektów (wskaźniki) wdrażanych celów i przedsięwzięć

LOGIKA INTERWENCJI: <ul style="list-style-type: none"> • cele ogólne • cele szczegółowe • przedsięwzięcia 	Wskaźniki <ul style="list-style-type: none"> • oddziaływania • rezultatu • produktu 	Źródła informacji
Cel ogólny I: Zachowanie, rewitalizacja i wykorzystanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, historycznych i kulturowych dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost o 5% odsetka osób o deklarujących w 2015 roku poczucie więzi z miejscem zamieszkiwaniem w stosunku do 2011 roku 	Badania własne ankietowe LGD
Cel szczegółowy I.1: Ochrona, kształtowanie i promocja walorów przyrodniczo-krajobrazowych	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba odbiorców działań promocyjnych dotyczących ochrony i kształtowania walorów przyrodniczo-krajobrazowych – 1.600 • Liczba uczestników szkoleń i wydarzeń edukacyjnych, którzy podnieśli swoją wiedzę nt. ochrony i kształtowania walorów przyrodniczo-krajobrazowych – 100 • Wzrost liczby osób korzystających z wybudowanych, przebudowanych lub odnowionych obiektów turystycznych o 5% do 2015 roku, w stosunku do 2011 roku 	Ankiety monitorujące beneficjentów operacji, dane własne, w odniesieniu do zadań realizowanych przez LGD, ankiety sondażowe wśród mieszkańców lub dysponentów obiektów
Cel szczegółowy I.2: Rewitalizacja, zachowanie i promocja dziedzictwa historyczno-kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba odbiorców działań promocyjnych dotyczących zachowania dziedzictwa historyczno-kulturowego – 20.000 • Liczba uczestników szkoleń i wydarzeń edukacyjnych, którzy podnieśli swoją wiedzę nt. zachowania dziedzictwa historyczno-kulturowego – 3.500 • Wzrost liczby osób korzystających z wybudowanych, przebudowanych lub odnowionych obiektów dziedzictwa historyczno-kulturowego o 5% do 2015 roku, w stosunku do 2011 roku 	Ankiety monitorujące beneficjentów operacji, dane własne, w odniesieniu do zadań realizowanych przez LGD, ankiety sondażowe wśród mieszkańców lub dysponentów obiektów
PRZEDSIĘWZIĘCIE: Krajobraz naturalny i kulturowy Polesia	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wybudowanych, przebudowanych lub odnowionych obiektów – 40 • Liczba wydanych opracowań i wydawnictw - 40 • Liczba zorganizowanych imprez, szkoleń i innych przedsięwzięć edukacyjnych – 45 	Ankiety monitorujące beneficjentów operacji, dane własne, w odniesieniu do zadań realizowanych przez LGD
Cel ogólny II: Wspieranie rolnictwa i przedsiębiorczości w celu różnicowania źródeł dochodu na obszarach	<ul style="list-style-type: none"> • Spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych o 1% w okresie od 2011 do 2015 roku 	Dane z gmin obszaru LGD lub dane PUP

wiejskich oraz rozwój bazy ekonomicznej i społecznej w oparciu o istniejące zasoby i tradycje		
Cel szczegółowy II.1: Rozwój przedsiębiorczości w zakresie działalności nierolniczej	<ul style="list-style-type: none"> Liczba utworzonych nowych przedsiębiorstw – 6 Liczba utworzonych nowych miejsc pracy - 8 	Ankiety monitorujące beneficjentów operacji
Cel szczegółowy II.2: Rozwój i promocja tradycyjnych produktów regionalnych	<ul style="list-style-type: none"> Liczba odbiorców działań promocyjnych (impres, wydawnictw), które poznały tradycyjne produkty regionalne – 500 	Dane własne, w odniesieniu do zadań realizowanych przez LGD, Ankiety monitorujące beneficjentów operacji
PRZEDSIĘWZIĘCIE: Rozwinięty i wypromowany potencjał gospodarczy Polesia	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wybudowanych, przebudowanych lub odnowionych obiektów – 10 Liczba wyposażonych obiektów - 12 Liczba zorganizowanych imprez i innych przedsięwzięć promocyjnych – 3 Liczba wydanych opracowań i wydawnictw – 3 Liczba targów i wystaw, na których zaprezentowano produkty oferowane przez beneficjentów i LGD - 15 	Ankiety monitorujące beneficjentów operacji, dane własne, w odniesieniu do zadań realizowanych przez LGD
Cel ogólny III: Rozwój turystyki i agroturystyki oraz funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost o 5% liczby turystów odwiedzających Poleski Park Narodowy w 2015 roku w stosunku do 2011 roku Wzrost o 5% odsetka osób pozytywnie oceniających w 2015 roku ofertę rekreacyjno-wypoczynkową obszaru LGD w stosunku do 2011 roku 	Badania własne ankietowe LGD, dane statystyczne Poleskiego Parku Narodowego
Cel szczegółowy III.1: Rozwój infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z wybudowanych i zmodernizowanych obiektów od dnia dokonania inwestycji do 2015 roku – 21.000 	Ankiety monitorujące beneficjentów operacji, ankiety sondażowe wśród dysponentów obiektów
Cel szczegółowy III.2: Promocja obszaru Lokalnej Grupy Działania	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczestników wydarzeń promocyjnych – 10.000 Liczba osób, które uzyskały wiedzę o obszarze LGD za pośrednictwem strony internetowej LGD – 22.000 Liczba osób, które uzyskały wiedzę o obszarze LGD za pośrednictwem wydanych opracowań i wydawnictw – 90.000 	Ankiety monitorujące beneficjentów operacji, dane własne, w odniesieniu do zadań realizowanych przez LGD
PRZEDSIĘWZIĘCIE: Polesie atrakcyjne turystycznie i rekreacyjnie	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wydanych opracowań i wydawnictw – 20 Liczba wybudowanych, przebudowanych i odnowionych obiektów – 35 Liczba zorganizowanych imprez i innych przedsięwzięć promocyjnych – 7 	Ankiety monitorujące beneficjentów operacji, dane własne, w odniesieniu do zadań realizowanych przez LGD

	<ul style="list-style-type: none"> Liczba utworzonych stron internetowych promujących obszar LGD – 2 Liczba targów i wystaw, na których LGD prezentowało walory turystyczne swojego obszaru – 15 	
Cel ogólny IV: Pobudzenie aktywności społecznej i rozwój inicjatyw lokalnych oraz wzmocnienie kapitału społecznego	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost w 2015 roku liczby pozarządowych organizacji formalnych i nieformalnych o 20 organizacji w stosunku do stanu z 2008 roku 	Dane z gmin obszaru LGD, LSR
Cel szczegółowy IV.1: Aktywizacja kulturowo-edukacyjna społeczności obszaru LGD	<ul style="list-style-type: none"> Liczba odbiorców przedsięwzięć promocyjno-edukacyjnych – 10,000 	Ankiety monitorujące beneficjentów operacji, dane własne, w odniesieniu do zadań realizowanych przez LGD
Cel szczegółowy IV.2: Rozwój infrastruktury społeczno- kulturalnej	<ul style="list-style-type: none"> Liczba spotkań zorganizowanych w zmodernizowanych obiektach infrastruktury społeczno-kulturalnej od dnia dokonania inwestycji do 2015 roku - 200 	Ankiety monitorujące beneficjentów operacji, ankiety sondażowe dysponentów obiektów
PRZEDSIĘWZIĘCIE: Wzmocniony i aktywny kapitał społeczny Polesia	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zmodernizowanych obiektów – 20 Liczba wyposażonych obiektów - 20 Liczba wydanych opracowań i wydawnictw – 15 Liczba zorganizowanych szkoleń, warsztatów i innych przedsięwzięć edukacyjnych – 175 	Ankiety monitorujące beneficjentów operacji, dane własne, w odniesieniu do zadań realizowanych przez LGD

**Powiązanie wdrażania przedsięwzięć z okresem realizacji
Lokalnej Strategii Rozwoju**

Przedsięwzięcie / Okres realizacji	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Przedsięwzięcie I – Krajobraz naturalny i kulturowy Polesia							
Przedsięwzięcie II – Społeczność Polesia aktywna gospodarczo							
Przedsięwzięcie III – Polesie atrakcyjne turystycznie i rekreacyjnie							
Przedsięwzięcie IV – Wzmocniony i aktywny kapitał społeczny Polesia							

Harmonogram przewidywanych terminów podawania do publicznej wiadomości informacji o możliwościach składania wniosków o przyznanie pomocy w ramach działania 4.1/413 – Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju” zawarty jest w załączniku nr 10 do wniosku o wybór LGD.

5.2 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju

Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju ma wspomóc osiągnięcie celów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013, w zakresie osi 3, tj. dywersyfikacji ekonomicznej obszarów wiejskich i podniesienia jakości życia na obszarach wiejskich. Zakres operacji w poszczególnych działaniach PROW osi 3 ma odzwierciedlenie w zaplanowanych w strategii Przedsięwzięciach.

Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej

Celem działań w ramach „różnicowania w kierunku działalności nierolniczej” jest różnicowanie działalności rolniczej w kierunku podejmowania lub rozwijania przez rolników, domowników i małżonków rolników działalności nierolniczej lub związanej z rolnictwem, co wpłynie na tworzenie pozarolniczych źródeł dochodów oraz promocję zatrudnienia poza rolnictwem na obszarach wiejskich.

Odnowa i rozwój wsi

Działanie będzie wpływać na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Umożliwi rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich. Realizacja działania stworzy warunki dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich i aktywizacji ludności wiejskiej poprzez wsparcie inwestycyjne przyznawane na realizację projektów związanych z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej, w tym utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej obszarów wiejskich.

Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw

Celem działania jest wzrost konkurencyjności gospodarki obszarów wiejskich, rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy, a w konsekwencji – wzrost zatrudnienia obszarów wiejskich. Realizacja tego działania tworzy warunki dla dywersyfikacji działalności gospodarczej i poprawy możliwości zatrudnienia, przyczyniając się tym samym do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich.

Małe projekty

Małe projekty są operacjami, które nie kwalifikują się do wsparcia w ramach działań osi 3, ale przyczyniają się do osiągnięcia celów tej osi. W zakresie małych projektów można realizować projekty dotyczące w szczególności lokalnego dziedzictwa, imprez kulturalnych, historycznych, rozwijania turystyki, powstawanie, przetwarzanie i wprowadzanie produktów i usług opartych na lokalnych zasobach, tradycyjnych sektorach gospodarki lub lokalnym dziedzictwie kulturowym, historycznym lub przyrodniczym i inne przedsięwzięcia z zakresu podnoszenia świadomości społeczności lokalnej.

Zakres, szczegółowy tryb i zasady przyznawania pomocy w ramach działań:

- **Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej,**
- **Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw,**

- Odnowa i rozwój wsi,
- Małe projekty

reguluje Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. z 2008 r. Nr 138 poz. 868. z późn. zm.).

5.3. Wdrażanie projektów współpracy

Lokalna Grupa Działania „Polesie” planuje projekt współpracy o charakterze regionalnym. Celem projektu współpracy jest wymiana doświadczeń z innymi LGD w zakresie ochrony i promocji wspólnego dziedzictwa historycznego oraz kulturowego.

5.4. Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania

Nabywanie umiejętności i aktywizacja

Warunkiem pobudzania zaangażowania społeczności lokalnej w rozwój obszaru oraz lepszego wykorzystania zasobów obszaru jest budowanie kapitału społecznego na wsi. Z uwagi na ogólnie niski poziom aktywności i zaangażowania społeczności wiejskiej w sprawy lokalne oraz niechęć do współpracy, niezwykle ważne jest podjęcie działań aktywizujących, promocyjnych i szkoleniowych, mających na celu uaktywnienie potencjału ludzkiego i liderów wiejskich do działania. **W tym celu Lokalna Grupa Działania „Polesie” planuje następujące działania:**

- ⇒ badania nad obszarem objętym Lokalną Strategią Rozwoju;
- ⇒ informowanie o obszarze objętym Lokalną Strategią Rozwoju i działaniach Lokalnej Grupy Działania;
- ⇒ szkolenia kadr biorących udział we wdrażaniu Lokalnej Strategii Rozwoju;
- ⇒ wydarzenia o charakterze promocyjnym związane z Lokalną Strategią Rozwoju i Lokalną Grupą Działania;
- ⇒ szkolenia lokalnych liderów;
- ⇒ animowanie społeczności lokalnej;
- ⇒ pokrycie kosztów bieżących (administracyjnych) związanych z działaniem Lokalnej Grupy Działania.

Koszty bieżące

Koszty bieżące, to inaczej koszty administracyjne, ponoszone przez Lokalną Grupę Działania w związku z funkcjonowaniem biura i jej organów oraz zarządzaniem procesem wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju.

Koncepcja planu komunikacji oraz działania informacyjno-komunikacyjne

Lokalna Grupa Działania jest organizacją odpowiedzialną za wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju, przy współudziale partnerów instytucjonalnych i prywatnych (sektor

publiczny, prywatny i pozarządowy). Dlatego ważny w procesie wdrażania jest system promocji i komunikacji względem partnerów oraz lokalnej społeczności, jako że celem podejścia LEADER jest aktywizacja społeczności wiejskiej i uzyskanie większego zaangażowania tej społeczności w sprawy publiczne i rozwoju lokalnego.

Celem działań informacyjno-promocyjnych, które będą podejmowane przez Lokalną Grupę Działania jest zapewnienie szerokiego upowszechnienia informacji na temat podejmowanych działań, w tym o procedurze naboru projektów do wsparcia i efektach ich realizacji.

Działania informacyjno-promocyjne Lokalnej Grupy Działania „Polesie” prowadzone będą z wykorzystaniem:

- ⇒ tablic informacyjnych, np. w urzędach gmin;
- ⇒ prasy lokalnej i regionalnej;
- ⇒ regionalnych rozgłośni;
- ⇒ poprzez plakaty, biuletyny, ulotki;
- ⇒ poprzez bezpośrednie spotkania z przedstawicielami lokalnej społeczności.

Działania promocyjne prowadzone będą dwukierunkowo:

- ⇒ będą to działania nakierowane na komunikację z lokalną społecznością w celu jej aktywizacji i motywowania do czynnego zaangażowania się w sprawy lokalne;
- ⇒ druga grupa odbiorców to turyści i potencjalni turyści – z uwagi na przyjęty w strategii kierunek rozwoju w zakresie turystyki.

Zatem celem działań informacyjno-komunikacyjnych jest promocja wewnętrzna i zewnętrzna. Obydwa typy promocji przyczyniają się ostatecznie do wzmocnienia rozwoju społeczno – gospodarczego tego obszaru.

VI. SPÓJNOŚĆ SPECYFIKI OBSZARU Z CELAMI LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU

Analiza zawarta w części diagnostycznej wskazała główne zasoby obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju dla Lokalnej Grupy Działania „Polesie”. Podsumowaniem diagnozy jest analiza SWOT, w której wskazano mocne strony, słabe strony oraz szanse i zagrożenia związane z rozwojem tego obszaru.

Reasumując jako główne zasoby, będące osią rozwoju wskazano:

- ⇒ przyroda: malowniczy Poleski krajobraz, unikalne, objęte ochroną siedliska flory i fauny;
- ⇒ zasoby naturalne: zasoby drzewne, wodne;
- ⇒ zasoby historyczne i kulturowe: zabytki architektury i obiekty „małej architektury”, ośrodki dydaktyczne i muzealne Poleskiego Parku Narodowego, tradycje kulinarne, rzemiosła i rękodzieła;
- ⇒ istniejąca baza turystyczna, oferta turystyczna w formie odbywających się imprez kulturalnych i rekreacyjnych, wypracowana renoma ośrodków wypoczynkowych w przypadku jezior Piaseczno, Zagłębobcze, Rotcze, Krasne i innych;

⇒ kapitał społeczny – w formie aktywnie działających organizacji społ.

Priorytety strategii wynikają ze świadomości mocnych stron analizowanego obszaru, ale jednocześnie istnienia słabych stron, czyli tych obszarów sytuacji społecznej i ekonomicznej, które wymagają wsparcia. Na tej podstawie wskazano misję strategii i priorytety rozwoju oraz wyszczególniono główne dziedziny, na których winne skupiać się projekty, aby uzyskać efekt wzmocnienia mocnych stron i jednocześnie niwelowania słabych stron. Wyszczególnione szanse rozwojowe, stały się podstawą określenia priorytetów i celów strategii.

Szanse rozwojowe dla obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju to:

- ⇒ zachowanie i rewitalizacja walorów przyrodniczych, krajobrazowych, historycznych i kulturowych;
- ⇒ wspieranie rolnictwa i przedsiębiorczości w celu różnicowania źródeł dochodu na obszarach wiejskich;
- ⇒ rozwój turystyki i agroturystyki oraz funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej;
- ⇒ pobudzanie aktywności społecznej i rozwój inicjatyw lokalnych oraz wzmocnienie kapitału społecznego;
- ⇒ rozwój bazy ekonomiczno-społecznej w oparciu o istniejące zasoby.

Zaplanowane cele i przyjęte do realizacji przedsięwzięcia służą osiągnięciu celu generalnego strategii, jakim jest wykreowanie regionalnej marki „Polesie”.

VII. UZASADNIENIE PODEJŚCIA ZINTEGROWANEGO DLA PRZEDSIĘWZIĘĆ PLANOWANYCH W RAMACH LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU

Podjęcie zintegrowane jest jednym z głównych założeń programu LEADER+. Zintegrowane podejście oznacza, że działania zaplanowane w strategii są ze sobą powiązane i tworzą spójną całość. Integracja może dotyczyć działań prowadzonych w jednym lub kilku sektorach oraz związków między różnymi partnerami gospodarczymi, społecznymi, kulturowymi, środowiskowymi oraz zaangażowanymi sektorami. Zintegrowane podejście oznacza także zaangażowanie przedstawicieli różnych sektorów gospodarki oraz wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, kulturowych i historycznych.

Zintegrowane podejście w przypadku Lokalnej Strategii Rozwoju dla Lokalnej Grupy Działania „Polesie” polega na tym, że cele i działania w ramach poszczególnych obszarów priorytetów współprzyczyniają się i prowadzą do osiągnięcia zakładanych efektów na poziomie oddziaływania, to jest tworzenia nowych miejsc pracy i wzrostu gospodarczego. Efekty te zostaną osiągnięte przy ochronie i zachowaniu unikalnych walorów przyrodniczych i krajobrazowych na tym obszarze, odnowie obiektów małej architektury oraz wykorzystaniu wartości historycznych i kulturowych, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Strategia zakłada realizację czterech wiodących przedsięwzięć:

- ⇒ Przedsięwzięcie I – Krajobraz naturalny i kulturowy Polesia

- ⇒ Przedsięwzięcie II – Społeczność Polesia aktywna gospodarczo
- ⇒ Przedsięwzięcie III – Rozwinięty i wypromowany potencjał gospodarczy Polesia
- ⇒ Przedsięwzięcie IV – Wzmocniony i aktywny kapitał społeczny Polesia

W ramach wymienionych przedsięwzięć zrealizowane zostaną projekty (operacje), których zakres będzie spójny z celami szczegółowymi, przewidzianymi do osiągnięcia w ramach danego przedsięwzięcia, z realizacją przedsięwzięć przełoży się na osiągnięcie celów ogólnych i w konsekwencji celu nadrzędnego strategii.

Jednocześnie Strategia współprzyczynia się do osiągnięcia celów gospodarczych i społecznych obszaru Lokalnej Grupy Działania „Polesie” i integruje cele gospodarcze, społeczne i środowiskowe.

VIII. UZASADNIENIE PODEJŚCIA INNOWACYJNEGO DLA PRZEDSIĘWZIĘĆ PLANOWANYCH W RAMACH LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU

Innowacyjne podejście dla przedsięwzięć planowanych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju może przejawiać się poprzez wprowadzenie nowego produktu, wdrożenie nowego procesu, może dotyczyć nowego sposobu promowania lokalnych walorów, nowych i dotąd nie podejmowanych działań, nowej formy organizacyjnej lub rynku. Działania innowacyjne powinny zapewniać nowatorskie wykorzystanie lokalnych zasobów i proponować nowatorskie rozwiązania.

Realizacja przedsięwzięć zaplanowanych w strategii:

- ⇒ Przedsięwzięcie I – Krajobraz naturalny i kulturowy Polesia
- ⇒ Przedsięwzięcie II – Rozwinięty i wypromowany potencjał gospodarczy Polesia
- ⇒ Przedsięwzięcie III – Polesie atrakcyjne turystycznie i rekreacyjnie
- ⇒ Przedsięwzięcie IV – Wzmocniony i aktywny kapitał społeczny Polesia

służy osiągnięciu misji LGD „Polesie” oraz realizacji celu generalnego strategii jakim jest wykreowanie marki „Polesie” – w tym przejawia się innowacyjny charakter zaplanowanych w strategii przedsięwzięć.

Ponadto podejście innowacyjne w odniesieniu do przedsięwzięć planowanych w Lokalnej Strategii Rozwoju polega na osiągnięciu zakładanych efektów rozwoju społeczno – gospodarczego przy zachowaniu i zastosowaniu koncepcji rozwoju zrównoważonego, za czym przemawia potrzeba i konieczność respektowania wymogów prawnych w odniesieniu do obszarów chronionych przyrodniczo, które terytorialnie zajmują znaczne powierzchnie na tym obszarze. Występowanie obszarów chronionych nie stanowi zatem bariery rozwoju, ale szansę przy dalszym ukierunkowaniu tego rozwoju na spełnianie funkcji rekreacyjno – wypoczynkowych.

IX. PROCEDURY OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z LSR, PROCEDURY WYBORU OPERACJI PRZEZ LGD, PROCEDURY ODWOŁANIA OD ROZSTRZYGNIEŃ ORGANU DECYZYJNEGO W SPRAWIE WYBORU OPERACJI W RAMACH DZIAŁANIA, KRYTERIÓW, NA PODSTAWIE KTÓRYCH JEST OCENIANA ZGODNOŚĆ OPERACJI Z LSR, ORAZ KRYTERIÓW WYBORU OPERACJI, A TAKŻE PROCEDURY ZMIANY TYCH KRYTERIÓW.

Tworząc procedury i kryteria związane z wyborem operacji Lokalna Grupa Działania „Polesie” kierowała się dwoma rzeczami. Po pierwsze wymogami wyznaczonymi poprzez odpowiednie akty legislacyjne, które warunkowały chociażby dobór tzw. kryteriów centralnych oraz, po drugie ustaleniami, które zostały wypracowane w czasie procesu tworzenia LSR. Te drugie pozwoliły na odpowiedni dobór tzw. kryteriów lokalnych oraz dostosowały procedury do potrzeb przyszłych beneficjentów środków.

Dopiero takie połączenie aktów normatywnych z zapisami wywodzącymi się od samych mieszkańców obszaru daje gwarancję jasnych reguł, a przez to odpowiedniego wykorzystania środków.

9.1 Procedura oceny zgodności operacji z LSR i oceny operacji według lokalnych kryteriów wyboru oraz zmiany tych kryteriów.

Procedura składa się z następujących etapów:

Etap I

1. Członkowie Rady przystępujący do procedury zobowiązani są złożyć na ręce Przewodniczącego **oświadczenie o poufności i bezstronności w podejmowaniu decyzji, którego wzór zawarty jest w Załączniku nr 16 do wniosku o wybór LGD.**
2. Przewodniczący oświadczenia, o których mowa wyżej składa na ręce Prezesa Zarządu.
3. Na podstawie złożonych oświadczeń przygotowana jest lista członków Rady, biorących udział w głosowaniu przy podejmowaniu decyzji o wyborze operacji do finansowania.
4. Członek Rady, który nie złoży oświadczenia o poufności i bezstronności jest wykluczony z głosowania. Rada podejmuje uchwałę o wykluczeniu członków Rady, niepozostających bezstronnymi w swej ocenie, **której wzór zawarty jest w Załączniku nr 16 do wniosku o wybór LGD**

Etap II

Członkowie Rady mają prawo wglądu w biurze Stowarzyszenia do każdego złożonego wniosku, od pierwszego dnia Posiedzenia, na którym są rozpatrywane, do dnia przekazania pełnej dokumentacji Instytucji wdrażającej.

Etap III

1. Rada spośród siebie wybiera osoby, które referować będą poszczególne operacje.
2. Członkowie Rady, o których mowa wyżej muszą pozostawać bezstronni wobec wniosków, których zreferowanie pozostanie im powierzone.

Etap IV

1. Zgodność każdej operacji z LSR rozpatrywana jest w oddzielnych dyskusjach.
2. Dyskusje, o których mowa wyżej, moderowane są przez Przewodniczącego.
3. Prowadzący dyskusję udziela głosu zgodnie z kolejnością zgłaszania się zainteresowanych.
4. Czasu wypowiedzi poszczególnych osób pilnuje moderujący dyskusją, który ma prawo odebrania głosu w przypadku rażącego przekroczenia dopuszczalnego czasu.

Etap V

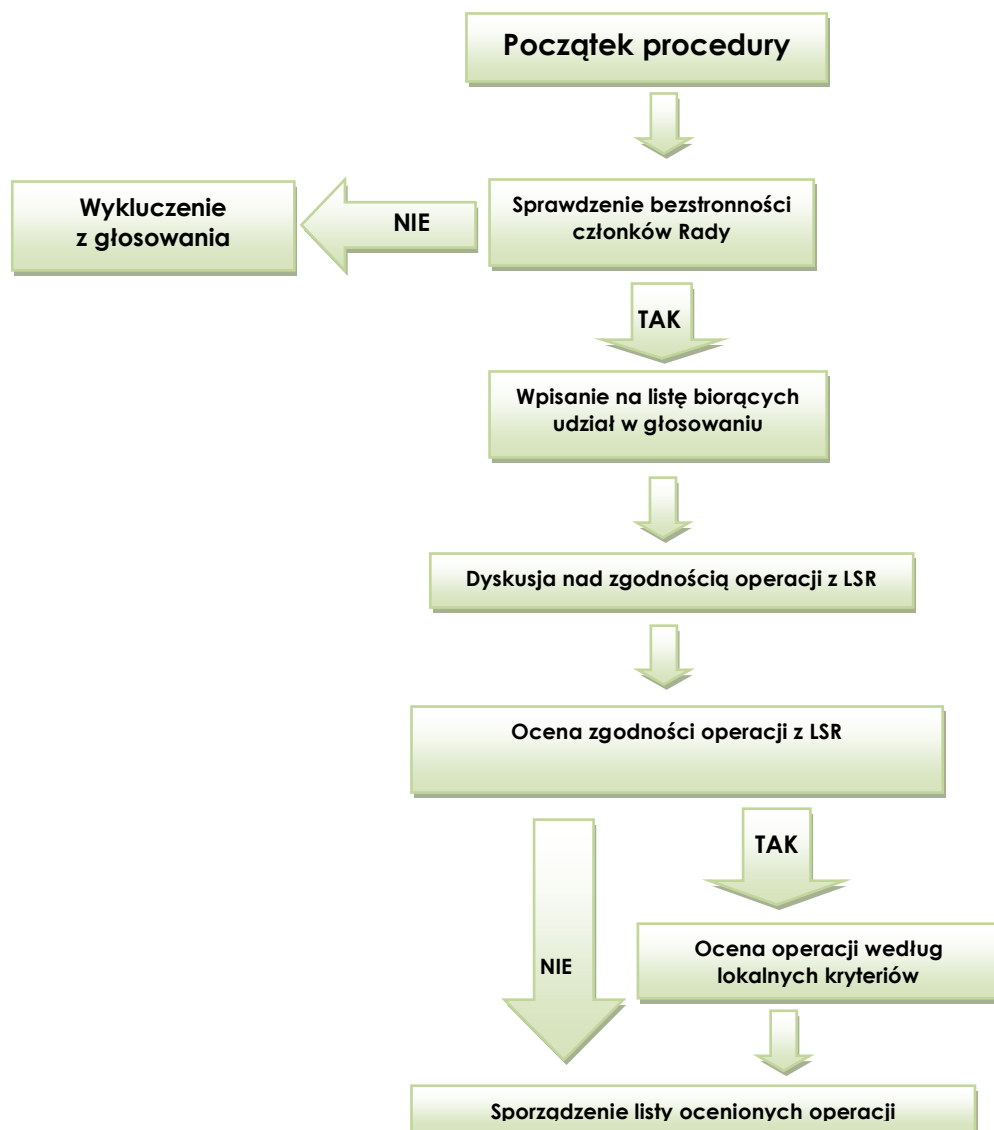
1. Po zamknięciu dyskusji Rada przechodzi do głosowania nad zgodnością każdej operacji z LSR.
2. Głosowanie nad zgodnością każdej operacji z LSR odbywa się w formie uchwały.
3. Operacje uznane w głosowaniu za zgodne z LSR poddawane są ocenie według lokalnych kryteriów.
4. Głosowanie nad oceną każdej operacji zgodnej z LSR odbywa się w formie uchwały **(wzory uchwał zawarte są w Załączniku nr 16 do wniosku o wybór LGD)**.
5. Na podstawie wyników głosowań, o których mowa w pkt 1 i 3 tworzona jest lista ocenionych operacji **(wzór listy zawarty jest w Załączniku nr 16 do wniosku o wybór LGD)**.
6. Ocena zgodności operacji z LSR oraz ocena według lokalnych kryteriów dokonywana jest na podstawie karty oceny zgodności operacji z LSR, oraz kart oceny operacji według lokalnych kryteriów, których wzory są zawarte w **Załączniku nr 2 do LSR**.
6. Za ocenę operacji według lokalnych kryteriów przyjmuje się średnią liczbę punktów otrzymanych z oceny przeprowadzonej przez członków Rady biorących udział w głosowaniu.

Procedura zmiany kryteriów oceny zgodności operacji z LSR oraz kryteriów wyboru operacji:

Kryteria oceny zgodności operacji z LSR oraz kryteria wyboru operacji mogą zostać zmienione uchwałą Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia na pisemny wniosek Zarządu lub Rady Stowarzyszenia. Wniosek ten winien zawierać propozycję zmian wraz z pisemnym uzasadnieniem.

Schemat graficzny procedury oceny zgodności operacji z LSR i oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru.

Tabelaryczne przedstawienie procedury oceny zgodności operacji z LSR i oceny operacji według lokalnych kryteriów.

Czynność	Osoba odpowiedzialna	Używane dokumenty	Adresat czynności
Sprawdzenie bezstronności Rady w podejmowaniu decyzji	Przewodniczący Rady/Prezes Zarządu	Oświadczenie o poufności i bezstronności	-
Wykluczenie z głosowania	Przewodniczący Rady	Uchwała o wykluczeniu głosowania	-
Wpisanie na listę biorących udział w głosowaniu	Przewodniczący Rady	Lista biorących udział w głosowaniu	-

Wybór referujących poszczególne operacje	Przewodniczący Rady		Członkowie Rady
Dyskusja	Członkowie Rady /Zarząd/Dyrektor Biura		-
Sprawdzenie zgodności operacji z LSR	Członkowie Rady	Karta oceny zgodności operacji z LSR	-
Podjęcie uchwały o zgodności/niezgodności operacji z LSR	Przewodniczący Rady	Uchwała Rady	-
Ocena operacji zgodnych z LSR według lokalnych kryteriów	Członkowie Rady	Karta oceny operacji według lokalnych kryteriów	-
Podjęcie uchwały o ocenie operacji według lokalnych kryteriów	Przewodniczący Rady	Uchwała o ocenie operacji według lokalnych kryteriów	-
Sporządzenie listy ocenionych operacji	Dyrektor Biura	Lista ocenionych operacji	-

9.2. Procedura wyboru operacji

Etap procedury wyboru operacji:

Etap I

1. Dyrektor Biura występuje do Przewodniczącego Rady z wnioskiem o wszczęciu Procedury wyboru operacji, tj. wystąpienia Przewodniczącego do Instytucji wdrażającej z wnioskiem **załącznik nr 16 do wniosku o wybór LGD**, o podanie do publicznej wiadomości informacji o możliwości składania wniosków.
2. Informacja o możliwości składania wniosków zawiera wskazanie terminu i miejsca składania wniosków, miejsca zamieszczenia wzoru formularza wniosku, miejsca zamieszczenia kryteriów wyboru operacji, miejsca zamieszczenia wykazu dokumentów niezbędnych do weryfikacji wniosku, limitu dostępnych środków oraz minimalnych wymagań niezbędnych do wyboru operacji. Informacja może zawierać również inne elementy, w szczególności wskazanie tematycznego zakresu operacji.
3. Po podaniu do publicznej wiadomości przez Instytucję wdrażającą informacji o możliwości składania wniosków Przewodniczący Rady zwołuje posiedzenie Rady celem dokonania oceny operacji w ramach LSR.
4. Posiedzenie powinno być wyznaczone na dzień, nie późniejszy niż 7 dni od dnia, w którym upływa termin składania wniosków o przyznanie pomocy.
5. Wraz z uruchomieniem Procedury Biuro LGD zobowiązane jest prowadzić konsultacje w Biurze Stowarzyszenia lub w terenie, w ramach których, świadczone będzie bezpłatne wsparcie doradcze dla potencjalnych projektodawców.
6. Posiedzenie Rady w sprawie dokonania oceny operacji w ramach LSR jest zwoływane i przeprowadzane zgodnie z Regulaminem Rady stanowiącym **załącznik nr 2 do wniosku o wybór LGD**.

Etap II

Każdy wniosek o dofinansowanie operacji, złożony w ramach prowadzonego naboru, jest rejestrowany i otrzymuje indywidualny numer, który służy do jego identyfikacji w dalszym postępowaniu prowadzonym przez Stowarzyszenie.

Etap III

Ocena operacji następuje w trakcie Posiedzenia zgodnie z Regulaminem Rady i niniejszą Procedurą.

Etap IV

1. Protokół z Posiedzenia, wraz z wynikami oceny zgodności operacji z LSR i oceny operacji według lokalnych kryteriów publikowany jest na stronie internetowej Stowarzyszenia.
2. Przewodniczący w terminie 7 dni informuje pismem wnioskodawców o wynikach oceny zgodności operacji z LSR i oceny operacji według lokalnych kryteriów, przekazując informacje określone w Rozporządzeniu, w tym o prawie i procedurze odwołania od podjętej decyzji.

Etap V

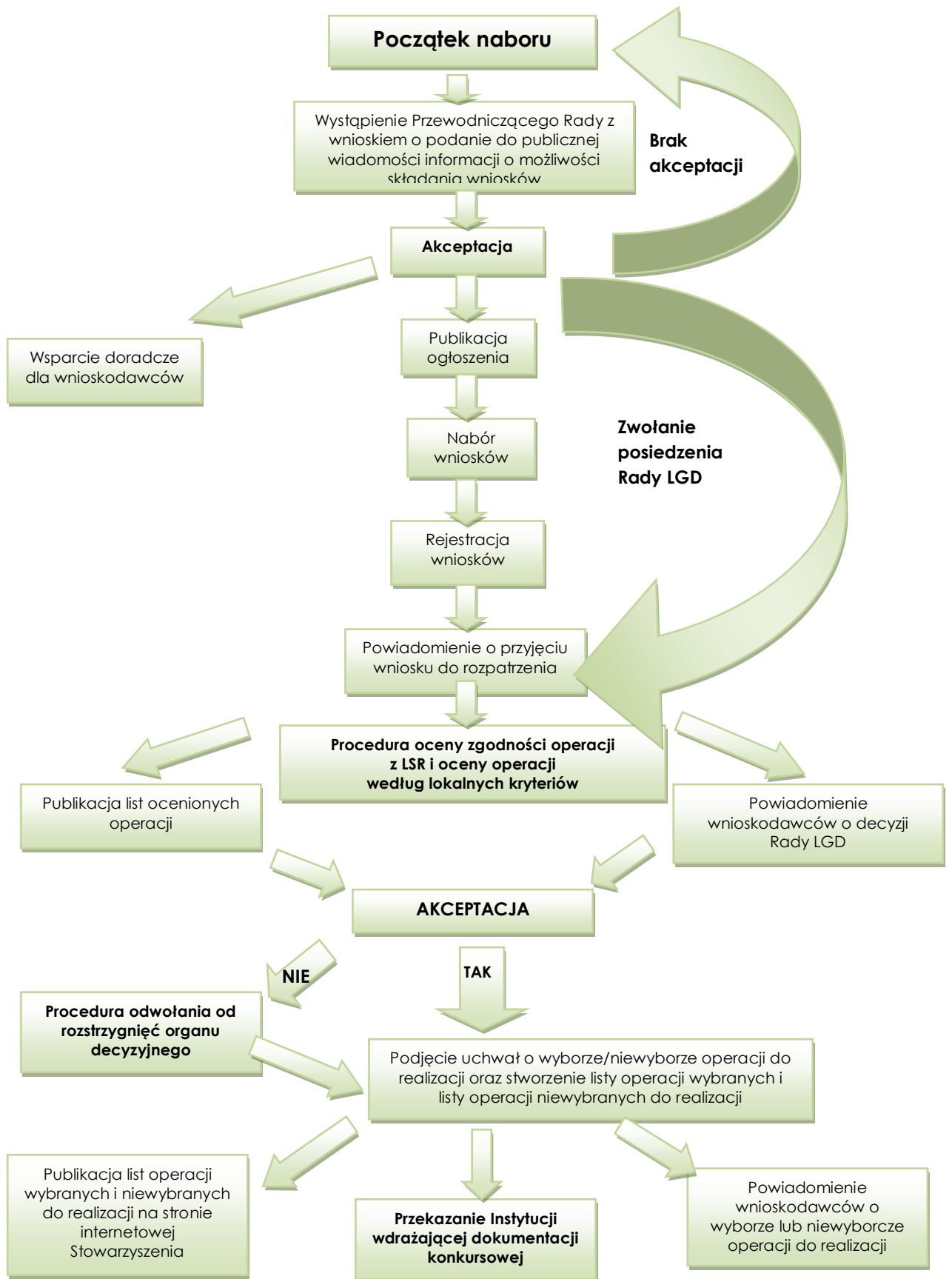
1. Niezależnie od wpłynięcia odwołań od rozstrzygnięć organu decyzyjnego, Dyrektor Biura występuje do Przewodniczącego z wnioskiem o zwołanie posiedzenia celem wyboru operacji do realizacji, na którym przeprowadzona zostanie Procedura odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego, jeżeli do Biura Stowarzyszenia takie odwołania od wnioskodawców wpłyną.
2. Strona wnosząca odwołanie informowana jest pisemnie, faxem lub elektronicznie o prawie do uczestniczenia w Posiedzeniu w charakterze obserwatora.
3. Odwołania rozpatrywane są zgodnie z Procedurą odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego i Regulaminem Rady.

Etap VI

1. Uchwała o wyborze/niewyborze operacji podejmowana jest na podstawie oceny operacji według lokalnych kryteriów, wyniku oceny operacji dokonanych na skutek złożonych odwołań, osiągnięcia minimalnej liczby punktów oraz do wysokości limitu dostępnych środków wskazanych w informacji **(wzór uchwały zawarty jest w Załączniku nr 16 do wniosku o wybór LGD)**.
- 1a. W przypadku, gdy informacja o możliwości składania wniosków o przyznanie pomocy jest podawana do publicznej wiadomości po raz ostatni, wybór operacji do realizacji następuje do wysokości 120% limitu dostępnych środków wskazanych w informacji.
2. Wybór operacji do realizacji następuje wyłącznie spośród tych operacji, które uzyskały więcej niż 50% maksymalnej liczby punktów.
3. Po podjęciu uchwał o wyborze/niewyborze operacji do realizacji tworzona jest lista operacji wybranych i lista operacji niewybranych do realizacji **(wzór listy zawarty jest w Załączniku nr 16 do wniosku o wybór LGD)**.
4. Lista operacji wybranych i niewybranych do realizacji publikowane są na stronie internetowej Stowarzyszenia.
5. Przewodniczący Rady stosownym pismem informuje o wybraniu lub niewybraniu operacji do realizacji, z podaniem informacji określonych w Rozporządzeniu.
6. Listy, o których mowa powyżej, uchwały o wyborze operacji do realizacji wraz z wnioskami, oraz inna dokumentacja wymagana Rozporządzeniem, dotyczącym wdrażania LSR, przekazywane są do Instytucji Wdrażającej.

W załączniku nr 16 do wniosku o wybór LGD zamieszczone są wzory formularzy stosowanych przy niniejszej procedurze

Schemat graficzny procedury wyboru operacji przez LGD

Tabelaryczne przedstawienie procedury wyboru operacji przez LGD

Czynność	Osoba odpowiedzialna	Stosowane dokumenty	Adresat czynności
Wystąpienie z wnioskiem o podanie do publicznej wiadomości informacji o możliwości składania wniosków	Przewodniczący Rady	Wniosek o podanie do publicznej wiadomości informacji o możliwości składania wniosków	Instytucja wdrażająca
Publikacja ogłoszenia	Instytucja wdrażająca, Dyrektor Biura	Ogłoszenie	-
Wystąpienie z wnioskiem o zwołanie posiedzenia Rady w sprawie dokonania wyboru operacji.	Dyrektor Biura	Wniosek o zwołanie Rady w sprawie dokonania wyboru operacji	Przewodniczący Rady
Zwołanie Rady	Przewodniczący Rady	Zawiadomienie o zebraniu Rady	Zarząd, Członkowie Rady, Dyrektor Biura
Prowadzenie wsparcia dla potencjalnych projektodawców: <ul style="list-style-type: none"> • spotkania informacyjne, • szkolenia, • doradztwo. 	Pracownicy Biura LGD	Materiały szkoleniowe	Potencjalni projektodawcy
Nabór wniosków	Dyrektor Biura	-	-
Rejestracja składanych wniosków o przyznanie pomocy.	Pracownicy Biura	-	-
Powiadomienie o przyjęciu wniosku	Dyrektor Biura	Potwierdzenie o przyjęciu wniosku	Wnioskodawca
Powiadomienie o przyjęciu wniosku do rozpatrzenia	Dyrektor Biura	Potwierdzenie o przyjęciu wniosku do rozpatrzenia	Wnioskodawca
Procedura oceny zgodności operacji z LSR i oceny operacji wg lokalnych kryteriów	Zgodnie z procedurą oceny zgodności z LSR i oceny operacji wg lokalnych kryteriów		
Sporządzenie listy operacji ocenionych według zgodności z LSR i lokalnych kryteriów	Dyrektor Biura	Lista ocenionych operacji	-
Powiadomienie o wynikach oceny zgodności operacji z LSR i oceny operacji wg lokalnych kryteriów	Przewodniczący Rady	Pismo z informacją o decyzji podjętej przez Radę LGD	Wnioskodawcy
W przypadku odwołań od podjętej decyzji przez Radę LGD - Procedura odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego.	Dyrektor Biura Przewodniczący Rady	Zgodnie z procedurą odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego	Zgodnie z procedurą odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego

Podjęcie uchwał o wyborze/niewyborze operacji do realizacji	Przewodniczący Rady	Uchwała o wyborze/niewyborze operacji do realizacji	
Sporządzenie listy operacji wybranych i listy operacji niewybranych do realizacji	Dyrektor Rady	Lista operacji wybranych i lista operacji niewybranych do realizacji	
Powiadomienie wnioskodawców o wybraniu lub niewybraniu operacji do realizacji	Przewodniczący Rady	Pismo o wybraniu lub niewybraniu operacji do realizacji	Wnioskodawca
Przekazanie pełnej dokumentacji.	Dyrektora Biura	Protokół przekazania dokumentacji konkursowej	Instytucja wdrażająca

9.3 Procedura odwołania od rozstrzygnięć Rady LGD

Procedurze odwoławczej podlegają odwołania od decyzji Rady, które są prawidłowe pod względem formalnym

Etap procedury:

Etap I

1. Odwołanie wnosi się do Biura Stowarzyszenia w terminie nie późniejszym niż 7 dni (decyduje data wpłynięcia odwołania do Biura) od pisemnego powiadomienia wnioskodawcy, na formularzu, którego wzór zawarty jest w załączniku nr 16 do wniosku o wybór LGD, wypełnione pismem komputerowym lub maszynowym,
2. Odwołanie powinno zawierać pisemne uzasadnienie odwołania, nr wniosku nadany na etapie rejestracji w ramach Procedury wyboru operacji oraz czytelny podpis osoby uprawnionej do składania wniosku o dofinansowanie operacji w ramach LSR.
3. Dyrektora Biura lub osoba przez niego wskazana sprawdza zgodność odwołań pod względem formalnym.
4. Odwołania zawierające braki formalne podlegają odrzuceniu.

Etap II

1. Dyrektor Biura występuje do Przewodniczącego Rady z wnioskiem o rozpatrzenie odwołania na najbliższym posiedzeniu Rady, na którym zostaną wybrane operacje do realizacji.
2. Do wniosku dołącza się prawidłowe pod względem formalnym odwołania od podjętej przez Radę decyzji.

Etap III

Dyrektor Biura informuje pisemnie odwołującego się o przyjęciu jego odwołania do rozpatrzenia, bądź jego odrzuceniu (Wzór pisma zawarty jest w załączniku nr 16 do wniosku o wybór LGD).

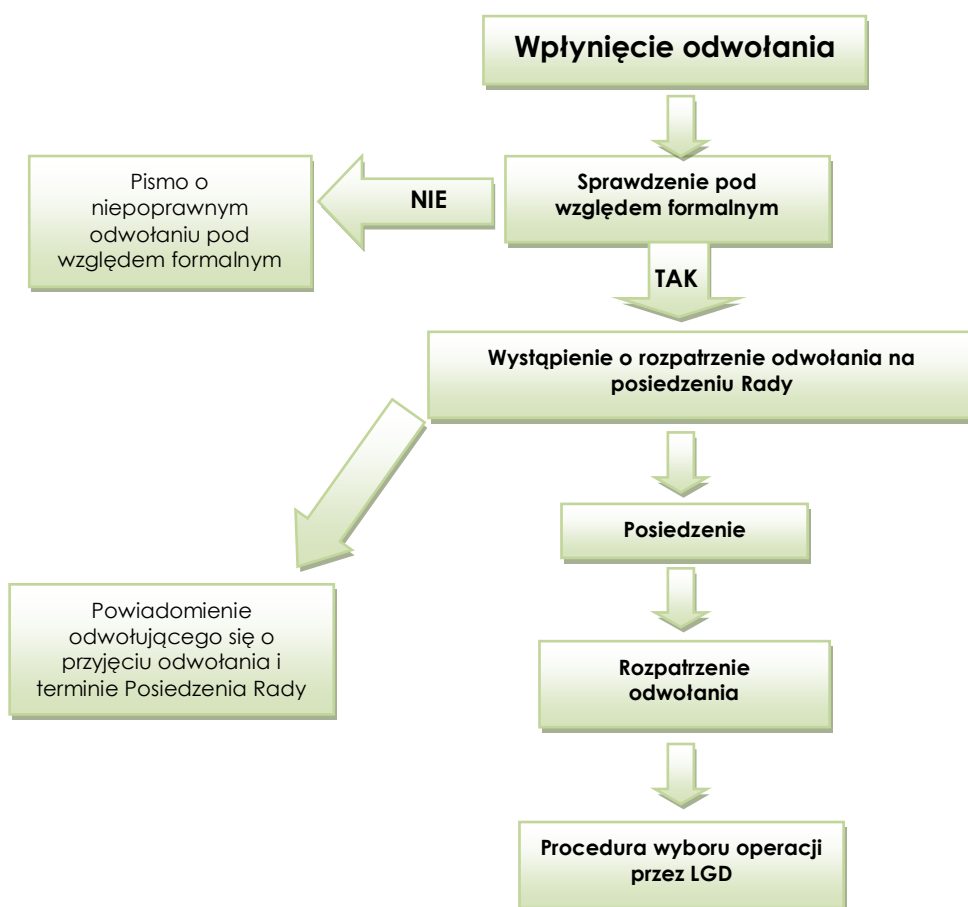
Etap IV

1. Odwołujący się ma prawo brać udział w posiedzeniu Rady, na którym będzie rozpatrywane jego odwołanie. Odwołujący się może być reprezentowany na tym posiedzeniu przez pełnomocnika. Pełnomocnikiem odwołującego się, może być osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych. Pełnomocnictwo należy udzielić na piśmie lub ustnie do protokołu posiedzenia.

2. W razie wątpliwości do pisemnego uzasadnienia odwołania Przewodniczący, na wniosek Rady, może poprosić odwołującego się lub jego pełnomocnika o udzielenie dodatkowych wyjaśnień.
3. Od decyzji podjętej w ramach Procedury odwołania nie przysługuje.

W załączniku nr 16 do wniosku o wybór LGD zawarte są wzory pism stosowanych przy procedurze odwoławczej.

Schemat graficzny procedury odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji.

Tabelaryczne przedstawienie procedury odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji.

Czynność	Podmiot odpowiedzialny	Stosowane dokumenty	Adresat
Wpłynięcie odwołania	Pracownik Biura	Formularz odwołania	Wnioskodawcy
Sprawdzenie odwołania pod względem formalnym	Pracownik Biura	-	-
Wystąpienie do Przewodniczącego o rozpatrzeniu odwołania na posiedzeniu Rady	Dyrektor Biura	Wniosek o rozpatrzeniu odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego	Przewodniczący Rady
Wysłanie pisma o niepoprawnym odwołaniu pod względem formalnym	Dyrektor Biura	Pismo o niepoprawnym odwołaniu pod względem formalnym	Wnioskodawcy
Powiadomienie odwołującego się o przyjęciu odwołania i terminie Posiedzenia Rady	Dyrektor Biura	Powiadomienie o przyjęciu odwołania do rozpatrzenia	Wnioskodawcy
Posiedzenie Rady w ramach procedury odwołania	Przewodniczący Rady	-	-
Rozpatrzenie odwołania	Rada	Uchwała	-
Procedura wyboru operacji przez LGD	Zgodnie z procedurą wyboru operacji przez LGD	Zgodnie z procedurą wyboru operacji przez LGD	Zgodnie z procedurą wyboru operacji przez LGD

X. BUDŻET LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU DLA KAŻDEGO ROKU REALIZACJI

Budżet dla wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju przez Lokalną Grupę Działania „Polesie” zawarty jest w załączniku nr 3 do LSR. W budżecie znajduje odzwierciedlenie przyjęta koncepcja rozwoju na tym obszarze, co ma wyraz w alokacji środków pomiędzy poszczególne działania w podziale na koszty całkowite, kwalifikowane i do refundacji. Poniżej zaś przedstawiony jest budżet ogólny.

Ogólna suma budżetu na lata 2009-2015 (limity środków na działania osi 4 – tj. wydatki do refundacji) zamyka się w kwocie **6 258 920 PLN**, która jest wynikiem przyjęcia wskaźników obowiązujących w programie LEADER, tj. liczby ludności obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju na dzień 31.12.2006 oraz limitów kwotowych dla poszczególnych działań.

Działanie	Wskaźnik	Kwota
Liczba ludności	42 290 osób	
Działania: Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej + Odnowa i rozwój wsi + Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw + Małe projekty	42 290 osób x 116	4 905 640
Projekty współpracy	42 290 osób x 3	126 870
Koszty bieżące LGD + Nabywanie umiejętności + Aktywizacja	42 290 osób x 29	1 226 410
Razem		6 258 920

Rozdział środków pomiędzy działania: Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, Odnowa i rozwój wsi, Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw oraz Małe projekty jest następujący:

Działanie (udział % w kwocie całkowitej)	Kwota
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej (9%)	421 838 zł
Odnowa i rozwój wsi (14%)	703 030 zł
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw (16%)	775 200 zł
Małe projekty (61%)	3 005 572 zł
Razem (100%)	4 905 640 zł

Harmonogram realizacji przedsięwzięć w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju

Harmonogram realizacji przedsięwzięć stanowi spójną całość z planowanymi celami oraz planowanym budżetem. Pokrywa się z okresem wdrażania strategii, jako całości i dotyczy lat 2009-2015.

Przedsięwzięcie / Okres realizacji	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Przedsięwzięcie I – Krajobraz naturalny i kulturowy Polesia							
Przedsięwzięcie II – Rozwinięty i wypromowany potencjał gospodarczy Polesia							
Przedsięwzięcie III – Polesie atrakcyjne turystycznie i rekreacyjnie							
Przedsięwzięcie IV – Wzmocniony i aktywny kapitał społeczny Polesia							
Projekty współpracy							
Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania							

Lokalna Grupa Działania „Polesie” – Limity środków na działania Osi 4

Lata realizacji LSR	4.1 / 413 – Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju					4.21 Wdrażanie projektów współpracy	4.31. Funkcjonowanie lokalnej grupy działania w tym:			Razem Oś 4
	Operacje spełniające warunki przyznania pomocy dla działań:			Małe projekty	Razem 4.1 / 413		Funkcjonowanie LGD (koszty bieżące)	Nabywanie umiejętności i aktywizacja	Razem 4.31	
	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Odnowa i rozwój wsi							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2008 - 2009	138 107,00	0,00	0,00	111 067,00	249 174,00	0,00	136 376,87	38 684,99	175 061,86	424 235,86
2010	0,00	229 730,00	0,00	179 198,00	408 928,00	0,00	133 150,00	47 620,00	180 770,00	589 698,00
2011	156 231,00	58 398,00	148 195,00	647 301,00	1 010 125,00	0,00	129 490,00	46 486,61	175 976,61	1 186 101,61
2012	127 500,00	0,00	0,00	383.363,00	510 863,00	126 870,00	127 752,00	40 959,70	168 711,70	806 444,70
2013	0,00	487 072,00	554 835,00	1 674 643,00	2 716 550,00	0,00	150 248,00	49 406,50	199 654,50	2 916 204,50
2014	0,00	0,00	0,00	10 000,00	10 000,00	0,00	153 570,00	80 902,33	234 472,33	244 472,33
2015	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	75 063,00	16 700,00	91 763,00	91 763,00
2008 – 2015	421 838,00	775 200,00	703 030,00	3 005 572,00	4 905 640,00	126 870,00	905 649,87	320 760,13	1 226 410,00	6 258 920,00

XI. OPIS PROCESU PRZYGOTOWANIA LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU

Każda strategia rozwoju danego obszaru, a w szczególności Lokalna Strategia Rozwoju w ramach inicjatywy LEADER powinna być oparta o proces partycypacji społecznej, czyli opracowywana poprzez społeczne zaangażowanie się z jednej strony wszystkich partnerów wchodzących w skład LGD, z drugiej strony osób i instytucji, które nie należą do partnerstwa, ale tworzą otoczenie, na które Strategia ma oddziaływać.

Proces przygotowania Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Polesie” został w pełni oparty o udział lokalnych społeczności z obszaru gminy tworzących LGD.

Proces ten przebiegał w następujących etapach:

1. Powołanie Grupy Inicjatywnej do opracowania LSR. Grupa została powołana w kwietniu 2008 roku. Składała się ona z przedstawicieli 9 gmin mających stworzyć Lokalną Grupę Działania. Jej głównym zadaniem było zarządzanie procesem tworzenia strategii. Na czele Grupy stanęła Prezes LGD „Polesie”. Do obowiązków Grupy w tym okresie należało:

- ⇒ Zidentyfikowanie podmiotów i osób, które trzeba było zaprosić do udziału w pracy nad strategią. Propozycja udziału została skierowana do wszystkich środowisk, które mają wpływ na sytuację na obszarze działania LGD.
- ⇒ Powołanie we współpracy z gminami tworzącymi partnerstwo lokalnych koordynatorów procesu opracowania LSR. Z uwagi na dobre możliwości informowania oraz logistyki, zostali nimi pracownicy gmin tworzących LGD. Zadaniem lokalnych koordynatorów było głównie organizowanie zebrań na terenie gmin oraz informowanie o procesie wdrażania inicjatywy LEADER na swoim terenie.
- ⇒ Koordynacja i organizacja lokalnych spotkań w gminach, które wzięły udział w partnerstwie, a także koordynacja całego procesu informowania społeczności lokalnych o podejmowanych działaniach.

2. Następnym ważnym etapem było przeprowadzenie dziewięciu spotkań warsztatowych, które odbyły się w każdej gminie. Podczas warsztatów eksperci koordynujący proces wdrażania inicjatywy LEADER przeprowadzili analizę mocnych i słabych stron każdej z gmin oraz sporządzili zarys diagnozy obszaru. W każdym ze spotkań wzięło udział 20-30 osób, które reprezentowały różne lokalne środowiska. Spotkania okazały się również pomocne przy identyfikacji osób, które chciałyby się zaangażować w tworzone partnerstwo i wziąć bezpośredni udział w procesie opracowania LSR. Na każdym ze spotkań chęć współpracy w partnerstwie zadeklarowało 5 do 10 osób.

W **załączniku nr 4** zamieszczono kopie list obecności na warsztatach, zaś w **załączniku nr 5** fotografie z warsztatów i spotkań.

3. Ważnym elementem konsultacji społecznych prowadzonych w związku z opracowaną Lokalną Strategią Rozwoju było przeprowadzenie badania ankietowego wśród partnerów LGD dotyczącego analizy problemów obszaru oraz identyfikacji

najważniejszych potrzeb. Badanie przeprowadzono w miesiącu maju 2008 roku. Wyniki badania stały się pomocne do analizy celów rozwoju obszaru działania LGD oraz do sformułowania wizji rozwoju obszaru.

4. W lipcu i sierpniu 2008 roku odbyły się spotkania warsztatowe członków przyszłej Lokalnej Grupy Działania. Na warsztatach, prowadzonych przez konsultantów, prowadzono prace związane z:

- ⇒ Uzasadnieniem spójności obszaru LGD „Polesie”;
- ⇒ Uzasadnieniem podejścia innowacyjnego i zintegrowanego;
- ⇒ Określeniem wizji i misji rozwoju obszaru LGD;
- ⇒ Określeniem priorytetów i celów rozwoju obszaru.

5. We wrześniu 2008 roku odbyło się kolejne spotkanie warsztatowe, którego przedmiotem było określenie budżetu LSR w okresie jej realizacji z podziałem na poszczególne działania i przedsięwzięcia. Na forum LGD:

- ⇒ dokonano w drodze konsensusu, podziału planowanych środków finansowych pomiędzy poszczególne priorytety wsparcia,
- ⇒ jak również ustalono zasady działania biura LGD,
- ⇒ zatrudniania pracowników biura.

6. We wrześniu 2008 roku eksperci z Fundacji Centrum Rozwoju Lokalnego prowadzili konsultacje z członkami LGD dotyczące ustalania szczegółowych zasad oceny projektów w ramach działania wdrażania lokalnych strategii rozwoju oraz **szczegółowych zasad funkcjonowania Rady LGD**, jako organu decyzyjnego.

Poza wymienionymi wyżej konkretnymi działaniami mającymi na celu włączenie jak najszerszej grupy podmiotów w proces opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju wdrażano opracowaną wcześniej strategię informacji i promocji o procesie opracowywania LSR i wdrażania inicjatywy LEADER na obszarze działania LGD.

W związku z tym prowadzono takie działania jak:

- ⇒ zamieszczanie aktualnych informacji na stronach internetowych partnerów LGD, w szczególności urzędów gmin wchodzących w jej skład;
- ⇒ prowadzenie spotkań informacyjnych na terenie gmin, w miejscowościach, które były zainteresowane poznaniem realizowanych działań;
- ⇒ przesyłanie informacji o podejmowanych działaniach do lokalnych gazet oraz radia i telewizji;
- ⇒ informowanie o opracowywaniu LSR przy okazji sesji rad gminnych, spotkań stowarzyszeń i organizacji społecznych, imprez okolicznościowych, festynów i uroczystości gminnych.

Realizacja powyższych działań zapewniła realizację zasady jawności i przejrzystości we wdrażaniu programu LEADER na obszarze gmin zaangażowanych w partnerstwo oraz umożliwiła udział jak najszerszej liczby członków lokalnych społeczności w procesie opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju.

XII. OPIS PROCESU WDRAŻANIA I AKTUALIZACJI LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU

Rolą Lokalnej Grupy Działania „Polesie” będzie przede wszystkim zarządzanie procesem realizacji strategii oraz koordynowanie działań w celu efektywnego i racjonalnego oraz gospodarnego zrealizowania celów zapisanych w niniejszej Lokalnej Strategii Rozwoju.

Wdrażanie i aktualizacja LSR będzie się odbywała przy współudziale jak najszerszego grona partnerów LGD oraz wszystkich mieszkańców obszaru jej działania. Strategia będzie wdrażana i aktualizowana przy pełnej realizacji zasady jawności i przejrzystości działania. **Głównym narzędziem realizacji tej zasady będzie kampania informacyjno-promocyjna**, która będzie prowadzona na każdym etapie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju.

Zasady wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju

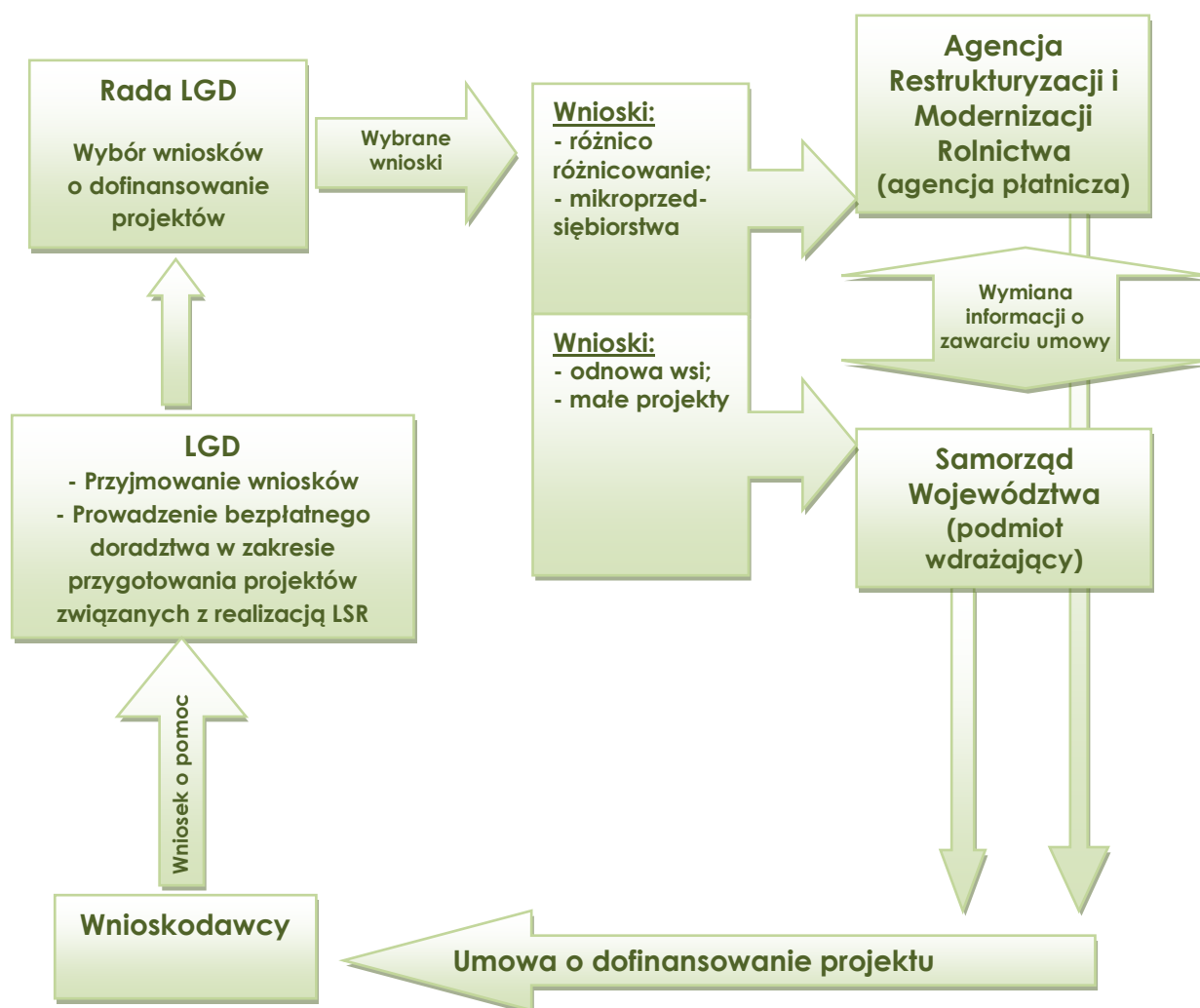
Podmiotem odpowiedzialnym za **wdrażanie i aktualizację LSR będzie Zarząd wraz z Biurem LGD**, który będzie działał w oparciu o rozporządzenia i przepisy obowiązujące, szczególnie rozporządzenie „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”.

Etapy wdrażania LSR:

1. **Właściwy organ samorządu województwa lubelskiego, na wniosek LGD „Polesie”, poda do publicznej wiadomości**, na stronie internetowej urzędu marszałkowskiego lub samorządowej jednostki, na tablicy ogłoszeń urzędu marszałkowskiego lub samorządowej jednostki oraz w prasie o zasięgu obejmującym obszar realizacji LSR, **informację o możliwości składania, za pośrednictwem LGD, wniosków** o przyznanie pomocy na małe projekty, różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw oraz odnowa i rozwój wsi.
2. Cała procedura naborów będzie się odbywała zgodnie z rozporządzeniem i w oparciu o regulaminy LGD. Następnie **po ogłoszeniu naboru i po przyznaniu beneficjentom pomocy przeprowadzane będą analizy skuteczności naborów**. Za przeprowadzanie ewaluacji i monitoringu odpowiedzialne będzie Biuro LGD.
3. Następnie **Zarząd systematycznie będzie dokonywał oceny sytuacji i przynajmniej raz na rok może proponować Walnemu Zebraniu aktualizację LSR zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa**. Projekt zmiany LSR będzie wtedy wystawiony do publicznej informacji po przez zawieszenie go na stronie internetowej LGD przez co najmniej 7 dni przed uchwalaniem przez Walne Zebranie.

Realizacja LSR jest zadaniem złożonym i wymaga wielu działań skorygowanych z i potrzebami mieszkańców. Ponadto możliwość sfinansowania własnego pomysłu ze środków UE jest dla wielu potencjalnych beneficjentów bardzo ważnym, nowym działaniem i wymaga pomocy osób zaangażowanych w ten projekt, wyszkolonych do tego działania koordynatorów oraz przez konsultacje specjalistów. Potencjalny beneficjent musi mieć pewność że jeśli podejmie działanie to w razie potrzeby otrzyma fachową pomoc ze strony LGD poprzez szkolenia i warsztaty a w końcowym efekcie otrzyma umiejętność wypełnienia wniosku o dofinansowanie ze środków unijnych.

Rysunek 3. Schemat wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Polesie”

Zasady aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju

Aktualizacja Lokalnej Strategii Rozwoju będzie zbieżna z działaniami prowadzonymi na etapie opracowania LSR. Planuje się, że najważniejsze działania w procesie aktualizacji LSR będą polegać na:

- ⇒ wykorzystaniu technik i narzędzi przedstawionego poniżej Planu działań promocyjno-informacyjnych;
- ⇒ organizacji spotkań z mieszkańcami w każdej z gmin tworzących LGD;
- ⇒ przeprowadzeniu warsztatów z udziałem ekspertów zewnętrznych;
- ⇒ pracy warsztatowej wszystkich członków LGD.

Aktualizacja Lokalnej Strategii Rozwoju będzie dostosowana do wyników i analiz prowadzonego monitoringu oraz ewaluacji własnej ze wdrażania LSR i funkcjonowania LGD.

W celu skutecznej realizacji kampanii promocyjnej został opracowany plan działań promocyjno-informacyjnych przedstawiony poniżej.

Kampania promocyjno-informacyjna jest jednym z podstawowych elementów zapewniających realizację celów w poszczególnych fazach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Polesie”. Stosowana będzie również na etapie aktualizacji LSR. Jest ona ściśle powiązana z celami strategicznymi oraz zakładanymi rezultatami.

Celem działań promocyjno-informacyjnych jest rozpowszechnienie założeń LSR wśród mieszkańców poprzez zastosowanie różnorodnych środków komunikacji społecznej. Realizacja LSR zależy od skutecznie przeprowadzonej kampanii promocyjno-informacyjnej, która musi być dobrze zaplanowana i profesjonalnie zrealizowana z wykorzystaniem odpowiednich metod i instrumentów promocji.

Plan realizacji działań promocyjno-informacyjnych wynika z założeń zawartych w LSR i jest ukierunkowany na realizację następujących celów:

- ⇒ Promocja założeń strategicznych na obszarze działania LGD „Polesie”, a także Województwa Lubelskiego;
- ⇒ Pozyskanie poparcia społeczności lokalnych do realizacji poszczególnych działań;
- ⇒ Aktywizowanie i motywowanie mieszkańców obszaru do udziału w procesie wdrażania LSR, w szczególności poprzez zachęcanie do składania wniosków o przyznanie pomocy ze środków LSR;
- ⇒ Rozpowszechnienie efektów LSR;
- ⇒ Włączenie jak najszerszej grupy osób w proces aktualizacji LSR;
- ⇒ Promocja i informowanie o idei podejścia LEADER.

Nadrzędnym celem działań promocyjno-informacyjnych jest wykreowanie celów LSR na zewnątrz, a także zaprezentowanie konkretnych projektów w celu zachęcenia społeczności lokalnych do włączenia w proces wdrażania LSR.

ZAŁOŻENIA PLANU PROMOCYJNO-INFORMACYJNEGO

Działania promocyjno-informacyjne realizowane w ramach LSR będą prowadzone na dwóch płaszczyznach:

- ⇒ budowanie kanałów komunikacyjnych w celu uzyskania akceptacji społecznej dla działań projektowych;
- ⇒ prowadzenie akcji promocyjno-informacyjnych działań projektowych prowadzących do efektywnego pozyskania potencjalnych beneficjentów i zmotywowania ich do aktywnego udziału we wdrażaniu LSR.

ODBIORCY DZIAŁAŃ PROMOCYJNO-INFORMACYJNYCH

Odbiorcy bezpośredni (beneficjenci ostateczni):

- ⇒ mieszkańcy obszaru działania LGD „Polesie”

Odbiorcy pośredni:

- ⇒ władze lokalne, regionalne;
- ⇒ instytucje współpracujące w ramach realizacji LSR;
- ⇒ media lokalne i regionalne.

ZASIĘG DZIAŁAŃ PROMOCYJNO-INFORMACYJNYCH:

Promocja LSR obejmie swoim zasięgiem przede wszystkim obszar działania LGD. Ponadto zakłada się rozpowszechnienie celów i efektów wdrażania LSR na poziomie ościennych powiatów i całego Województwa Lubelskiego.

GŁÓWNE DZIAŁANIA PROMOCYJNE

W okresie wdrażania działań LSR zostaną przeprowadzone następujące działania promocyjne:

Działanie 1: przygotowanie i dystrybucja materiałów promocyjnych o LSR (np. ulotki promocyjne, foldery)

- ⇒ **Cel działania:** rozpowszechnienie informacji o LSR wśród mieszkańców obszaru LGD „Polesie”
- ⇒ **Miejsce realizacji:** obszar LGD „Polesie”
- ⇒ **Zasięg oddziaływania:** Województwo Lubelskie.

Działanie 2: prowadzenie akcji informacyjno-promocyjnej wśród mieszkańców (spotkania, seminaria tematyczne, panele robocze)

- ⇒ **Cel działania:** zaangażowanie mieszkańców w proces tworzenia projektów lokalnych zgodnych z założeniami LSR
- ⇒ **Miejsce realizacji:** obszar LGD „Polesie”
- ⇒ **Zasięg oddziaływania:** obszar LGD „Polesie”.

Działanie 3: prowadzenie akcji rozpowszechniającej zrealizowane projekty w ramach wdrażania LSR

- ⇒ **Cel działania:** określenie efektów wdrażania LSR i rozpowszechnienie ich na poziomie lokalnym i regionalnym
- ⇒ **Miejsce realizacji:** obszar LGD „Polesie”
- ⇒ **Zasięg oddziaływania:** Województwo Lubelskie.

Kampania Public Relations LSR będzie obejmowała następujące akcje promocyjno-informacyjne:

- ⇒ Opracowanie i umieszczenie w sieci strony internetowej LGD „Polesie” (www.polesie.pl)

- ⇒ Zamieszczenie LSR na stronach internetowych partnerów LGD „Polesie” (gminy, organizacje społeczne, przedsiębiorcy);
- ⇒ Stała współpraca z lokalnymi i regionalnymi mediami w zakresie informowania o opracowaniu, wdrażaniu i aktualizacji LSR;
- ⇒ Wywieszenie informacji o przystąpieniu do wdrażania LSR na tablicach ogłoszeń Urzędów zaangażowanych gmin;
- ⇒ Informowanie mieszkańców o poszczególnych działaniach i wdrażaniu LSR na posiedzeniach Rad Sołeckich i Rad Gmin oraz zebraniach organizacji społecznych.

SPÓJNOŚĆ MATERIAŁÓW PROMOCYJNO-INFORMACYJNYCH

Akcja informacyjno-promocyjna będzie bazowała na wykorzystaniu i nawiązaniu do symboli, haseł, logo i znaków podejścia LEADER. Wszystkie publikacje, materiały szkoleniowe oraz broszury promocyjne projektu będą zawierały: informacje o udziale finansowym UE, nazwę i logo PROW 2007-2013 w Polsce, logo i emblemat Wspólnoty, a także logo LGD „Polesie”.

NARZĘDZIA PLANU PROMOCYJNO-INFORMACYJNEGO

W ramach realizacji planu promocyjno-informacyjnego zostaną wykorzystane narzędzia komunikacyjne pozwalające na zwiększenie świadomości społeczności lokalnej na temat podejścia LEADER w kreowaniu rozwoju lokalnego, w szczególności rozwoju obszarów wiejskich oraz znaczenia Lokalnej Grupy Działania „Polesie” we wdrażaniu Lokalnej Strategii Rozwoju.

Narzędzia służące dotarciu do poszczególnych grup docelowych:

- ⇒ materiały reklamowe (broszury, plakaty, tabliczki ogłoszeniowe);
- ⇒ jednolity system identyfikacji wzrokowej projektu, tzn. używanie odpowiednich oznaczeń i symboli projektu;
- ⇒ informacje w mediach lokalnych i regionalnych (wysyłanie notatek prasowych, wywiady, nawiązanie i podtrzymywanie kontaktów z instytucjami współpracującymi);
- ⇒ Internet (informacja o projekcie na stronie internetowej LGD „Polesie”, banery reklamowe na stronach innych instytucji, w szczególności partnerów LGD);
- ⇒ bezpośrednie spotkania z mieszkańcami;
- ⇒ prezentacja multimedialna LSR i poszczególnych projektów.

ZASADY PROWADZENIA KAMPANII PROMOCYJNO-INFORMACYJNEJ

Kampania promocyjno-informacyjna będzie miała charakter ciągły i jest ściśle powiązana z poszczególnymi fazami realizacji LSR. Realizacja poszczególnych etapów kampanii promocyjno-informacyjnej będzie przebiegała zgodnie z jej założeniami. Zakłada się, że nasilona kampania informacyjno-promocyjna będzie prowadzona w pierwszym etapie wdrażania strategii. W kolejnej fazie stopniowo przejdzie w etap promocji osiągnięć i dobrych przykładów.

Efektami działań, które zostaną podjęte przez LGD „Polesie” w zakresie Public Relations LSR będzie:

- ⇒ zapewnienie mieszkańcom wpływu na poprawę jakości życia i kierunek rozwoju obszaru objętego strategią;
- ⇒ budowanie wzajemnego zaufania pomiędzy LGD „Polesie” a społecznością lokalną z obszaru działania LGD;
- ⇒ uzyskanie poparcia dla działań i inwestycji władz lokalnych podejmowanych dla dobra wspólnego;
- ⇒ zwiększenie zaangażowania mieszkańców obszaru LGD w realizację wspólnych przedsięwzięć;
- ⇒ bieżące informowanie opinii publicznej o zakresie i wymiarze pomocy wspólnotowej dla poszczególnych projektów i rezultatach działań na poziomie lokalnym;
- ⇒ zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o możliwościach uzyskania wsparcia w ramach wdrażania LSR dla wszystkich grup docelowych na obszarze jej realizacji.

WDRAŻANIE KAMPANII PROMOCYJNO-INFORMACYJNEJ

Wdrażanie kampanii promocyjno-informacyjnej będzie realizowane w oparciu o harmonogram i budżet działań promocyjnych.

MONITORING WDRAŻANIA LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU

Proces wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju będzie na bieżąco monitorowany w celu zbadania, czy realizacja strategii przebiega zgodnie z założeniami, czy są osiągnięte cele i rezultaty określone w LSR oraz jak przebiega wydatkowanie środków przeznaczonych na poszczególne działania i operacje określone w LSR.

W celu skutecznego prowadzenia działań monitorujących wdrażanie LSR Lokalna Grupa Działania wdroży system monitoringu, który będzie obejmował:

- ⇒ monitoring realizacji celów LSR z podziałem na cele ogólne, szczegółowe i przedsięwzięcia;
- ⇒ monitoring poszczególnych procedur związanych z wdrażaniem danego działania określonego w LSR;
- ⇒ monitoring mierzalnych wskaźników realizacji LSR w oparciu o kryteria określone w LSR;
- ⇒ monitoring dokumentów powstałych w trakcie wdrażania LSR;
- ⇒ monitoring finansowy. Badanie wielkości wydatkowanych środków finansowych w odniesieniu do harmonogramu i zaplanowanych działań.

Za prowadzenie monitoringu będzie odpowiedzialny Zarząd LGD oraz Komisja Rewizyjna.

XIII. ZASADY I SPOSÓB DOKONYWANIA EWALUACJI WŁASNEJ

Ewaluacja własna dotyczy zarówno realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, jak również funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania „Polesie”.

W odniesieniu do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju ewaluacja będzie obejmować następujące kryteria:

- ⇒ adekwatność realizacji celów w odniesieniu do zidentyfikowanych problemów obszaru LGD;
- ⇒ efektywność realizacji celów określonych w LSR w stosunku do zaplanowanych kosztów i poniesionych nakładów;
- ⇒ poziom osiągnięcia rezultatów w stosunku do zakładanych celów określonych w LSR;
- ⇒ poziom skutków jakie wywiera realizacja LSR na szersze otoczenie;
- ⇒ poziom kontynuacji osiągniętych rezultatów po zakończeniu realizacji LSR.

Monitoringowi będą podlegać wszystkie aspekty działalności LGD, lecz największa jego część zostanie poświęcona kwestiom finansowym. Im lepszy będzie system monitoringu tych operacji, tym pewniejsza i stabilna sytuacja finansowa LGD. Zadania te należą do kompetencji właściwych organów LGD, których zadania określa statut Stowarzyszenia.

W procesie monitoringu i ewaluacji LSR nie można pominąć **udziału społeczności lokalnej**, nie ma ona, co prawda uprawnień do zmiany LSR, ale zgłaszając swoje uwagi wpływa bezpośrednio na członków LGD, którzy takie uprawnienia posiadają. W tym celu przewidziano konsultacje społeczne, dzięki którym na bieżąco prowadzone będą monitoring i ocena prowadzonych działań. **Odbywać się to będzie np. za pomocą ankiet, spotkań z mieszkańcami, warsztatów tematycznych itp.**

Rodzaje stosowanej ewaluacji:

- ⇒ **przed planowanym działaniem:**
  - przeprowadzana przed każdym działaniem i stanowiąca element wniosku o dofinansowanie. Pozwoli, dzięki przeprowadzonej analizie, określić spodziewane efekty i ich wpływ na realizację LSR,
- ⇒ **po zrealizowanym działaniu:**
  - przeprowadzana w cyklu rocznym. Określi zrealizowane cele i ich wpływ na dalszą realizację LSR.

Zasady prowadzenia ewaluacji (monitoringu realizacji LSR):

- ⇒ Organem monitorującym realizację celów i założeń Lokalnej Strategii Rozwoju, będzie Biuro Stowarzyszenia LGD „Polesie”, które nadzorowane będzie przez Zarząd Stowarzyszenia.
- ⇒ Zebrania ewaluacyjne LGD będą się odbywać przynajmniej raz w roku. Organ monitorujący będzie miał za zadanie weryfikację, czy postępuje zgodnie z planem i czy na którymś z etapów jego realizacji nie będzie konieczna zmiana Lokalnej Strategii Rozwoju.
- ⇒ Jeżeli okaże się, że strategia wymaga zmian, Zarząd będzie miał możliwość złożyć propozycję aktualizacji do LSR na Walnym Zebraniu.

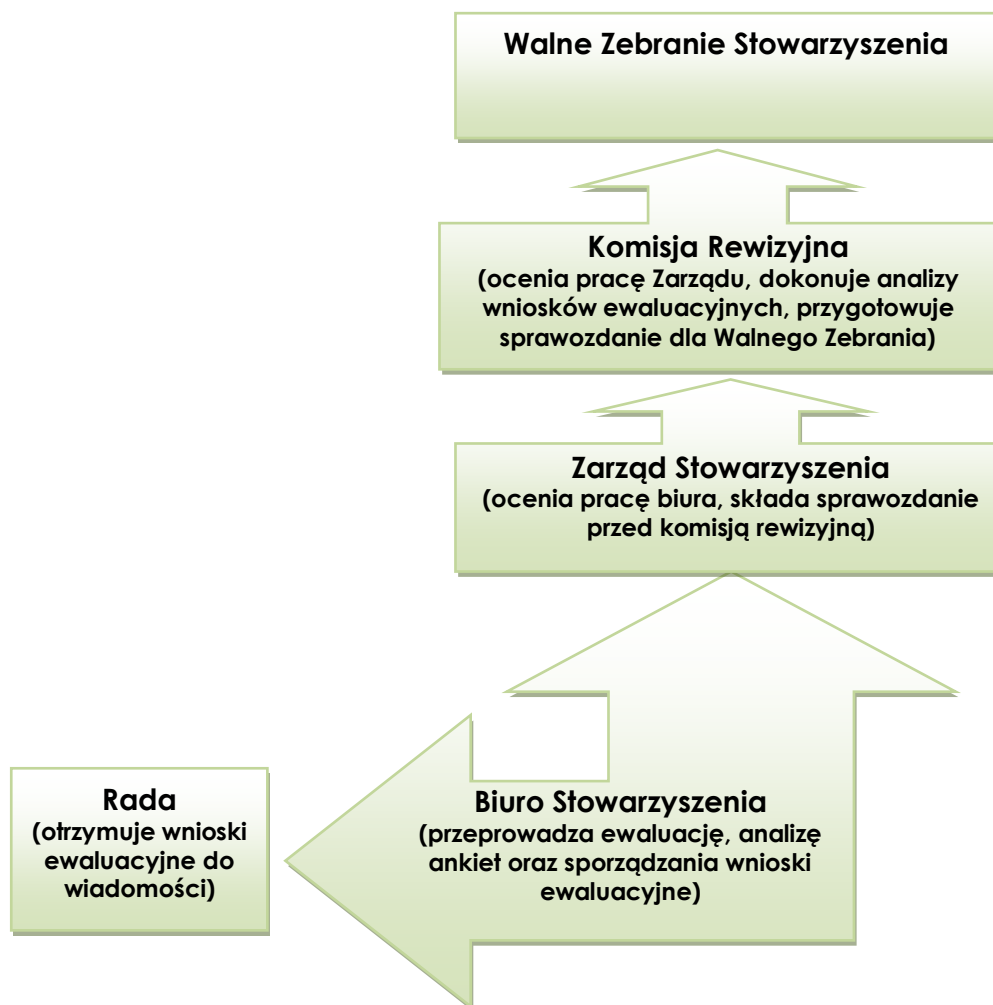
Ewaluacja własna działalności LGD „Polesie” dotyczyć będzie:

- ⇒ działań związanych ze wdrażaniem Lokalnej Strategii Rozwoju,
- ⇒ funkcjonowanie biura i jego pracowników,
- ⇒ funkcjonowanie organów LGD,
- ⇒ jakość efektywności stosowanych procedur, przepływu informacji czy sprawności podejmowania decyzji.

Zasady prowadzenia ewaluacji własnej działalności LGD „Polesie”

- ⇒ Podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie ewaluacji własnej będzie Biuro LGD, w składzie: Dyrektor Biura przy współpracy Koordynatorów.
- ⇒ Każdy beneficjent zobligowany będzie do dostarczenia do Biura wypełnionych ankiet, których formularze dostępne będą na stronie internetowej Stowarzyszenia lub w Biurze Stowarzyszenia.
- ⇒ Biuro, po przeanalizowaniu ankiet, sporządzi wniosek ewaluacyjny.
- ⇒ Za wyniki ewaluacji, Biuro odpowiedzialne będzie przed Zarządem.
- ⇒ Zarząd będzie odpowiedzialny przed Komisją Rewizyjną.
- ⇒ Komisja Rewizyjna będzie składać sprawozdanie przed Walnym Zebraniem.
- ⇒ Wniosek ewaluacyjny otrzyma również Rada (do wiadomości).

Poniżej przedstawiony jest system ewaluacji własnej w postaci schematu.

XIV. POWIĄZANIA LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI ZWIĄZANYMI Z OBSZAREM OBJĘTYM LOKALNĄ STRATEGIĄ ROZWOJU

Misja i cele Lokalnej Strategii Rozwoju komplementarne są z innymi dokumentami planistycznymi, poprzez spójność i uzupełnianie się zawartych w Strategii założeń z programami zawartymi w kluczowych dokumentach strategicznych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.

Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015 jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i priorytety polityki rozwoju w perspektywie najbliższych lat oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić. Strategia Rozwoju Kraju jest nadrzędnym, wieloletnim dokumentem strategicznym rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, stanowiącym punkt odniesienia zarówno dla innych strategii i programów rządowych, jak i opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego.

Głównym celem strategii jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski: poszczególnych obywateli i rodzin.

Przez podniesienie poziomu życia rozumiemy wzrost dochodów w sektorze gospodarstw domowych, ułatwienie dostępu do edukacji i szkolenia, co prowadzi do podwyższenia poziomu wykształcenia społeczeństwa i podnoszenia kwalifikacji obywateli, wzrost zatrudnienia i wydajności pracy, skutkujące zarówno obniżeniem bezrobocia, jak i zwiększeniem poziomu aktywności zawodowej oraz poprawę zdrowotności mieszkańców Polski.

Przez podniesienie jakości życia rozumiemy istotną poprawę stanu i wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród obywateli, możliwość korzystania z funkcjonalnej i łatwo dostępnej infrastruktury technicznej i społecznej, życie w czystym, zdrowym i sprzyjającym środowisku przyrodniczym, uczestnictwo w życiu demokratycznym, uczestnictwo w kulturze i turystyce, przynależność do zintegrowanej, pomocnej wspólnoty lokalnej, umożliwiającej lepszą harmonizację życia rodzinnego i zawodowego oraz aktywność w ramach społeczeństwa obywatelskiego.

Podniesienie poziomu i jakości życia ma umożliwić polityka państwa pozwalająca na szybki, trwały rozwój gospodarczy w perspektywie długookresowej, oparty na rozwoju kapitału ludzkiego, zwiększaniu innowacyjności i konkurencyjności gospodarki i regionów, w tym na inwestycjach w sferze badań i rozwoju, oraz na uzyskanie stabilnych warunków ekonomiczno-społecznych i środowiskowych zapewniających europejski poziom i jakość życia obywateli i rodzin w kraju i wspólnotach lokalnych. Funkcjonowanie wspólnoty i jej bezpieczeństwo powinno być oparte o zasadę subsydiarności. W sytuacjach zagrożeń przerastających możliwości reagowania społeczności lokalnej powinna ona mieć wsparcie właściwych organów administracji publicznej.

Priorytetami strategicznymi w Strategii Rozwoju Kraju są:

- ⇒ Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki;
- ⇒ Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej;
- ⇒ Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości.;
- ⇒ Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa;

- ⇒ Rozwój obszarów wiejskich;
- ⇒ Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

Realizacja powyższych priorytetów będzie następować poprzez działania regulacyjne, decyzyjne i wdrożeniowe władz państwowych i administracji publicznej, jak i innych podmiotów życia społeczno-gospodarczego oraz system oceny postępu realizacji działań.

Narzędziami wdrażania celów strategicznych na szczeblu krajowym są między innymi Programy Operacyjne:

- ⇒ Innowacyjna Gospodarka;
- ⇒ Kapitał Ludzki;
- ⇒ Infrastruktura i Środowisko;
- ⇒ Rozwój Polski Wschodniej;
- ⇒ Europejska Współpraca Terytorialna.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Celem głównym programu jest rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

- ⇒ Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw;
- ⇒ Wzrost konkurencyjności polskiej nauki;
- ⇒ Zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym;
- ⇒ Zwiększenie udziału innowacyjnych produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym;
- ⇒ Tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy.

W ramach tego programu wspierane będą projekty, które są innowacyjne co najmniej w skali kraju lub na poziomie międzynarodowym. Natomiast projekty, które są innowacyjne w skali regionu, wspierane będą w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego. Uzupelnieniem działań bezpośrednio skierowanych do przedsiębiorców w ramach tego programu będzie wsparcie systemowe dla sieci instytucji otoczenia biznesu oraz innowacyjnych instytucji okołobiznesowych.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Celem programu jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa. W ramach programu wsparciem zostaną objęte następujące obszary: zatrudnienie, edukacja, integracja społeczna, rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników i przedsiębiorstw, a także zagadnienia związane z rozwojem zasobów ludzkich na terenach wiejskich, budową sprawnej i skutecznej administracji publicznej wszystkich szczebli oraz promocją zdrowia zasobów pracy.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki składa się z 10 Priorytetów, realizowanych równolegle na poziomie centralnym i regionalnym. Priorytety realizowane centralnie to:

- ⇒ Zatrudnienie i integracja społeczna;
- ⇒ Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw;
- ⇒ Wysoka jakość edukacji odpowiadająca wymogom rynku pracy;
- ⇒ Dobre państwo;
- ⇒ Profilaktyka, promocja i poprawa stanu zdrowia społeczeństwa;

Priorytety realizowane na szczeblu regionalnym to:

- ⇒ Rynek pracy otwarty dla wszystkich oraz promocja integracji społecznej;
- ⇒ Regionalne kadry gospodarki;
- ⇒ Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach;
- ⇒ Aktywizacja obszarów wiejskich;
- ⇒ Pomoc techniczna.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Głównym celem programu jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia społeczeństwa, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej. Ponadto program zakłada realizację pięciu celów szczegółowych:

- ⇒ Budowa infrastruktury zapewniającej, że rozwój gospodarczy Polski będzie dokonywał się przy równoczesnym zachowaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego;
- ⇒ Zwiększenie dostępności głównych ośrodków gospodarczych w Polsce poprzez powiązanie ich siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz alternatywnych wobec transportu drogowego środków transportu;
- ⇒ Zapewnienie długookresowego bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez dywersyfikację dostaw, zmniejszenie energochłonności gospodarki i rozwój odnawialnych źródeł energii;
- ⇒ Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa narodowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski;
- ⇒ Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia siły roboczej.

Przewiduje się jednak, że podstawowym źródłem środków z formie dotacji dla projektów wdrażanych na terenach objętych Lokalną Strategią Rozwoju dla Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Polesie” będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego oraz Program Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Cele, priorytety i kierunki rozwoju na szczeblu regionalnym określa Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020.

Misją Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego jest:

Uruchomienie wielokierunkowych procesów rozwojowych w regionie umożliwiających trwałą i zrównoważony rozwój województwa, przyczyniający się do poprawy jakości życia i wzrostu dobrobytu mieszkańców Lubelszczyzny

Celem nadrzędnym Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020 jest:

Osiąganie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego poprzez zwiększenie konkurencyjności województwa oraz optymalne wykorzystanie jego wewnętrznych potencjałów rozwojowych

Cel nadrzędny składa się z dwóch zasadniczych części: opisu pożądanego stanu, do jakiego należy dążyć realizując Strategię, tj. trwałą i zrównoważony rozwój społeczno – gospodarczy Lubelszczyzny – oraz wskazania metody, czy też drogi dojścia do tego stanu, tj. poprzez zwiększenie konkurencyjności województwa oraz optymalne wykorzystanie jego wewnętrznych potencjałów rozwojowych. Istotą trwałego i zrównoważonego rozwoju województwa będzie powiązanie szybkiego tempa rozwoju gospodarczego i wzrostu jakości życia ludności z poprawą stanu środowiska przyrodniczego, z jednoczesnym dążeniem do zachowania go dla przyszłych pokoleń. Uzyskanie wysokiego tempa rozwoju gospodarczego jest warunkiem niezbędnym do zmniejszenia dystansu rozwojowego – konwergencji – województwa w stosunku do innych regionów Polski i Unii Europejskiej, a także umocnienia konkurencyjności regionu i zapewnienia wyższego poziomu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej Lubelszczyzny.

Cel nadrzędny Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego będzie możliwy do osiągnięcia poprzez realizację czterech celów pośrednich, będących w istocie rzeczy osiami priorytetowymi Strategii.

Priorytetowymi kierunkami rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020 są:

- 1) Wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy;
- 2) Rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy;
- 3) Poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej Województwa Lubelskiego;
- 4) Rozwój współpracy międzyterytorialnej oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki rozwoju regionu.

Do osiągnięcia celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego przyczynia się realizacja celów zapisanych w strategiach jednostek samorządu terytorialnego na szczeblu gmin i powiatów, a także obszarów objętych działaniami Lokalnych Grup Działania, zatem spójność celów i priorytetów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Polesie” z dokumentami strategicznymi służy rozwojowi tego obszaru, ale także przyczynia się do rozwoju regionu.

Podstawowym narzędziem wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego.

Celem głównym Regionalnego Programu Operacyjnego jest:

Podniesienie konkurencyjności Lubelszczyzny prowadzące do szybszego wzrostu gospodarczego oraz zwiększenia zatrudnienia z uwzględnieniem walorów naturalnych i kulturowych regionu

Cel główny osiągnięty będzie poprzez realizację celów szczegółowych, które zostały sformułowane w następujący sposób:

- ⇒ **Cel szczegółowy 1** – Zwiększenie konkurencyjności regionu poprzez wsparcie sektorów nowoczesnej gospodarki oraz przez stymulowanie innowacyjności;
- ⇒ **Cel szczegółowy 2** – Poprawa warunków inwestowania w województwie z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju;
- ⇒ **Cel szczegółowy 3** – Zwiększenie atrakcyjności Lubelszczyzny jako miejsca do zamieszkania, pracy i wypoczynku.

W kontekście określonych celów skonstruowano układ osi priorytetowych i działań Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego (2007-2013):

Oś priorytetowa 1 – Przedsiębiorczość i innowacje

Działanie 1.1 – Dotacje dla nowopowstałych mikroprzedsiębiorstw

Działanie 1.2 – Dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw

Działanie 1.3 – Dotacje inwestycyjne dla małych i średnich przedsiębiorstw

Działanie 1.4 – Dotacje inwestycyjne w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska oraz w zakresie odnawialnych źródeł energii

Działanie 1.5 – Dotacje inwestycyjne w dziedzinie turystyki

Działanie 1.6 – Badania i nowoczesne technologie w strategicznych dla regionu dziedzinach

Działanie 1.7 – Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw przez doradztwo

Oś priorytetowa 2 – Infrastruktura ekonomiczna

Działanie 2.1 – Instrumenty pożyczkowe i poręczeniowe dla przedsiębiorstw

    Poddziałanie 2.1.1 – Dokapitalizowanie i tworzenie funduszy pożyczkowych

    Poddziałanie 2.1.2 – Dokapitalizowanie i tworzenie funduszy poręczeń kredytowych

Działanie 2.2 – Regionalna infrastruktura B+R

Działanie 2.3 – Wsparcie instytucji otoczenia biznesu i transferu wiedzy

Działanie 2.4 – Marketing gospodarczy

Oś priorytetowa 3 – Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne

Działanie 3.1 – Tworzenie terenów inwestycyjnych

Działanie 3.2 – Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich

Oś priorytetowa 4 – Społeczeństwo informacyjne

Działanie 4.1 – Społeczeństwo informacyjne

Oś priorytetowa 5 – Transport

Działanie 5.1 – Regionalny układ transportowy

Działanie 5.2 – Lokalny układ transportowy

Działanie 5.3 – Miejski transport publiczny

Działanie 5.4 – Transport kolejowy

Działanie 5.5 – Transport lotniczy

Oś priorytetowa 6 – Środowisko i czysta energia

Działanie 6.1 – Ochrona i kształtowanie środowiska

Działanie 6.2 – Energia przyjazna środowisku

Oś priorytetowa 7 – Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna

Działanie 7.1 – Infrastruktura kultury i turystyki

Działanie 7.2 – Promocja kultury i turystyki

Działanie 7.3 – Współpraca międzyregionalna

Oś priorytetowa 8 – Infrastruktura społeczna

Działanie 8.1 – Infrastruktura dydaktyczna i społeczna szkół wyższych

Działanie 8.2 – Infrastruktura szkolna i sportowa

Działanie 8.3 – Ochrona zdrowia

Działanie 8.4 – Pomoc społeczna

Oś priorytetowa 9 – Pomoc techniczna

Działanie 9.1 – Wsparcie wdrażania RPO

Działanie 9.2 – Informacja i promocja RPO

Dwie pierwsze osie priorytetowe odnoszą się do przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu. Samorządy mogą ubiegać się o wsparcie projektów w ramach osi priorytetowych od 2 do 8.

Komplementarność celów Lokalnej Strategii Rozwoju w stosunku do celów lokalnej polityki rozwoju obszaru LGD „Polesie”.

Na poziomie lokalnym cele zawarte w Lokalnej Strategii Rozwoju terenu objętego działaniem Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Polesie” komplementarne są celami lokalnej polityki rozwoju, zawartej w Strategiach Rozwoju Lokalnego gmin.

Polityka rozwoju lokalnego winna służyć realizacji koncepcji rozwoju zrównoważonego. Polityka rozwoju lokalnego rozumiana jest jako świadoma i celowa działalność organów samorządu, zmierzająca do systematycznej poprawy konkurencyjności podmiotów gospodarczych i poziomu życia mieszkańców oraz wzrostu potencjału gospodarczego regionów, przyczyniającego się ostatecznie do rozwoju społeczno – gospodarczego kraju. Każda z gmin tworzących terytorium Lokalnej Grupy Działania „Polesie” posiada aktualną Strategię Rozwoju Lokalnego.

Gmina	Misja strategii	Priorytety, cel generalny i cele strategiczne
<p>Gmina Cyców</p> <p>Strategia Rozwoju Gminy Cyców na lata 2007–2015</p>	<p>Misją samorządu Gminy Cyców jest zapewnienie zrównoważonego, harmonijnego, długofalowego rozwoju opartego na przedsiębiorczości, doświadczeniu, wiedzy mieszkańców i wykorzystującego szansę integracji europejskiej</p>	<p><u>Cel strategiczny 1</u> – Rozwój konkurencyjnej gospodarki i rolnictwa</p> <p><u>Cele operacyjne:</u></p> <p>I.1. Tworzenie warunków dla rozwoju producentów i rzemiosła</p> <p>I. 2. Stworzenie korzystnych warunków finansowych dla rozwoju przedsiębiorstw i zakładania nowych podmiotów</p> <p>I. 3. Modernizacja i rozwój małych i średnich przedsiębiorstw poprzez wykorzystanie dotacji w UE</p> <p>I.4. Rozwój agroturystyki na atrakcyjnych terenach Gminy Cyców</p> <p>I.5. Tworzenie grup producenckich</p> <p>I.6. Wykorzystanie możliwości eksportowych</p> <p>I. 7. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich</p> <p>I.8. Wspomaganie działań w procesie dostosowawczym rolnictwa do warunków UE</p> <p>I.9. Powstanie bazy skupu i bazy przetwórczej z zasobów rolnych, łowieckich i innych, które się znajdują na obszarze gminy</p> <p>I.10. Poprawa potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej</p> <p><u>Cel strategiczny 2</u> – Zrównoważony rozwój gminy zapewniający dbałość o środowisko naturalne</p> <p><u>Cele operacyjne:</u></p> <p>II.1. Budowa dróg gminnych</p> <p>II.2. Modernizacja dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych,; dążenie do poprawy bezpieczeństwa ruchu</p> <p>II.3. Budowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy Cyców wraz z niezbędnymi oczyszczalniami ścieków</p> <p>II.4. Rozbudowa sieci wodociągowej</p> <p>II.5. Modernizacja oczyszczalni ścieków w zakresie gospodarki osadowej</p> <p>II.6. Realizacja programu zalesień</p> <p>II.7. Opracowanie i wdrożenie programów edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska</p>

Gmina	Misja strategii	Priorytety, cel generalny i cele strategiczne
		<p><u>Cel strategiczny 3</u> – Podniesienie poziomu kształcenia w gminie</p> <p><u>Cele operacyjne:</u></p> <p>III.1. Kontynuacja realizacji zadań edukacji</p> <p>III.2. Doposażenie bazy dydaktycznej placówek oświatowych w nowoczesne środki</p> <p>III.3. Stała, systematyczna poprawa bazy placówek oświatowych</p> <p>III.4. Systematyczne pedagogizacja rodziców</p> <p>III.5. Aktywny udział rodziców w życiu placówek oświatowych</p> <p>III.6. Promocja placówek oświatowych</p> <p>III.7. Funkcjonowanie działań i programów profilaktycznych</p> <p>III.8. Poszerzenie opieki psychologicznej i pedagogicznej</p> <p>III.9. Wspomaganie wielokulturowego dokształcania nauczycieli</p> <p>III.10. Zatrudnianie wysoko wykwalifikowanej kadry pedagogicznej</p> <p>III.11. Stałe szkolenie kadr nauczycieli w zakresie zarządzania oświatą</p> <p>III.12. Doskonalenie pracy dyrektorów szkół w zakresie kompleksowego zarządzania oświatą</p> <p>III.13. Stworzenie spójnego systemu doradztwa zawodowego i doskonalenia nauczycieli</p> <p>III.14. Restrukturyzacja szkół wiejskich</p> <p><u>Cel strategiczny 4</u> – Wzrost standardu życia mieszkańców</p> <p><u>Cele operacyjne:</u></p> <p>IV.1. Wspieranie organizacji pozarządowych i wolontariatu</p> <p>IV.2. Zapewnienie dostępności do opieki zdrowotnej i opieki społecznej dla ludzi starszych i dla małych dzieci</p> <p>IV.3. Finansowanie pomocy społecznej dla osób szczególnie tego potrzebujących</p> <p>IV.4. Podniesienie standardu oferowanych dóbr i usług</p> <p>IV.5. Tworzenie warunków rozwoju dla organizacji i instytucji w sferze zdrowia i opieki społecznej</p>

Gmina	Misja strategii	Priorytety, cel generalny i cele strategiczne
		<p>IV.6. Monitoring rodzin korzystających z pomocy społecznej</p> <p>IV.7. Likwidacja barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej</p> <p>IV.8. Utworzenie dziennego domu środowiskowego dla ludzi starszych</p> <p><u>Cel strategiczny 5</u> – Wykorzystanie i wzmocnienie potencjału kulturalnego, rekreacyjnego i turystycznego</p> <p><u>Cele operacyjne:</u></p> <p>V.1. Renowacja obiektów i obszarów dziedzictwa kulturowego oraz ich promocja</p> <p>V.2. Budowa Gminnego Ośrodka Kultury w Cycowie</p> <p>V.3. Promocja oferty kulturalnej gminy</p> <p>V.4. Organizacja imprez kulturalnych integrujących społeczność lokalną</p> <p>V.5. Wzbogacanie oferty kulturalnej poprzez współpracę z gminą partnerską</p> <p>V.6. Rozwój infrastruktury turystycznej wykorzystującej walory przyrodnicze i kulturowe gminy</p> <p>V.7. Rozwój infrastruktury sportowej</p> <p>V.8. Poprawa zaplecza socjalnego działających Ludowych Zespołów Sportowych, stworzenie warunków do powstania nowych ogniw LZS</p> <p>V.9. Budowa boisk sportowo – rekreacyjnych</p> <p>V.10. Budowa innych obiektów sportowych</p> <p>V.11. Rozwinięcie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej</p> <p>V.12. Promocja turystyki i rekreacji poprzez wydanie folderów</p>
<p>Gmina Ludwin</p> <p>Strategia Rozwoju Lokalnego 2007-2020</p>	<p>Pobudzenie rozwoju społeczno-gospodarczego dla podniesienia ekonomicznej atrakcyjności Gminy poprzez wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych oraz</p>	<p><u>Cel strategiczny (S1):</u> Turystyka i rozwój przedsiębiorczości szansą dla Gminy Ludwin</p> <p><u>Cele operacyjne:</u></p> <p><u>S.1.1</u> – Wsparcie sektora usług turystycznych na terenie Gminy</p> <p><u>S.1.2</u> – Absorpcja nowych inwestycji poprzez przygotowanie terenów inwestycyjnych, infrastrukturę komunalną, system ulg i zachęt dla inwestorów</p> <p><u>S.1.3</u> – Wielofunkcyjny model wsi przyszłością Gminy</p>

Gmina	Misja strategii	Priorytety, cel generalny i cele strategiczne
	<p>poprawę standardu życia mieszkańców, przy uwzględnieniu uwarunkowań wynikających z zasad równoważenia rozwoju, w tym rozwoju przedsiębiorczości, rolnictwa i bazy społecznej Gminy</p>	<p>Ludwin</p> <p><u>Cel strategiczny (S2):</u> Dobra infrastruktura komunalna i wysoka jakość życia</p> <p>Cele operacyjne:</p> <p><u>S.2.1</u> – Rozwój i poprawa stanu infrastruktury drogowej z wykorzystaniem unijnych funduszy pomocowych</p> <p><u>S.2.2</u> – Poprawa jakości życia poprzez rozbudowę infrastruktury w zakresie kanalizacji i oczyszczania ścieków z wykorzystaniem unijnych funduszy pomocowych</p> <p><u>S.2.3</u> – Kompleksowe rozwiązanie gospodarki odpadami w ramach współpracy z sąsiednimi Gminami i podmiotami wchodzącymi w skład metropolii lubelskiej</p> <p><u>S.2.4</u> – Bogata i zróżnicowana oferta edukacyjna oraz sportowa skierowana do dzieci i młodzieży</p> <p><u>S.2.5</u> – Wprowadzenie kompleksowych programów dedykowanych wyrównywaniu różnic w poziomie życia mieszkańców</p> <p><u>S.2.6</u> – Informatyzacja Gminy oraz podniesienie standardów obsługi interesantów w Urzędzie Gminy i podległych mu jednostek organizacyjnych</p> <p><u>Cel strategiczny (S3):</u> Podnoszenie aktywności społecznej mieszkańców i ochrona dziedzictwa kulturowego</p> <p>Cele operacyjne:</p> <p><u>S.3.1</u> – Ochrona i racjonalne wykorzystanie walorów przyrodniczych Gminy Ludwin</p> <p><u>S.3.2</u> – Zwiększenie aktywności gospodarczej mieszkańców Gminy oraz integracja lokalnej społeczności</p> <p><u>S.3.3</u> – Zachowanie lokalnych tradycji i budowa więzi obywatelskich poprzez działania ze sfery kultury</p> <p><u>S.3.4</u> – Aktywna promocja Gminy i jej walorów przyrodniczych i kulturowych</p>
<p>Gmina Łączna</p> <p>Plan Rozwoju Lokalnego</p>	<p>Nie określono</p>	<p>Zadania polegające na poprawie sytuacji na obszarze Gminy Łączna</p> <p>1. Zmiany w strukturze gospodarczej obszaru w tym zasady kształtowania rolnej i leśnej przestrzeni produkcyjnej</p>

Gmina	Misja strategii	Priorytety, cel generalny i cele strategiczne
<p>Gminy łączna na lata 2004-2013</p>		<p>2. Zmiany w sposobie użytkowania terenu</p> <p>3. Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury</p> <p>4. Poprawa stanu środowiska naturalnego</p> <p>5. Poprawa stanu środowiska kulturowego</p> <p>6. Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców, w tym zmiany w strukturze zamieszkania</p>
<p>Gmina Puchaczów</p> <p>Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Puchaczów na lata 2007–2015</p>	<p>Poprawa warunków życia mieszkańców Gminy Puchaczów poprzez prowadzenie polityki zrównoważonego rozwoju</p>	<p>Priorytet I - Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności Gminy Puchaczów</p> <p>Cele operacyjne:</p> <p>Cel I-1: Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury społecznej</p> <p>Cel I-2: Modernizacja i rozbudowa układu transportowego</p> <p>Priorytet II - Odbudowa i zachowanie walorów przyrodniczych i historycznych oraz dziedzictwa kulturowego, z uwzględnieniem funkcji turystycznej</p> <p>Cele operacyjne:</p> <p>Cel II-1: Rozbudowa infrastruktury ochrony środowiska</p> <p>Cel II-2: Rozwój turystyki i agroturystyki</p> <p>Cel II-3: Zachowanie i odbudowa dziedzictwa kulturowego</p> <p>Priorytet III - Budowa oraz umocnienie wewnętrznych więzi społecznych oraz zewnętrznych kontaktów gospodarczych</p> <p>Cele operacyjne:</p> <p>Cel III-1: Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego</p> <p>Cel III-2: Promocja inicjatyw lokalnych oraz promocja gminy</p> <p>Cel III-3: Rozwój współpracy regionalnej i międzynarodowej</p> <p>Priorytet IV - Zmniejszanie bezrobocia oraz wzmocnienie bazy ekonomicznej</p> <p>Cele operacyjne:</p> <p>Cel IV-1: Aktywizacja obszarów wiejskich</p> <p>Cel IV-2: Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i</p>

Gmina	Misja strategii	Priorytety, cel generalny i cele strategiczne
		zwiększanie mobilności zawodowej mieszkańców gminy Cel IV-3: Tworzenie terenów inwestycyjnych
Gmina Sosnowica Strategia Rozwoju Gminy Sosnowica na lata 2008-2020	Osiągnięcie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego poprzez wykorzystanie zasobów własnych gminy	<p><u>Priorytet I</u> – Wszechstronny rozwój społeczności gminnej oraz jej aktywizacja</p> <p><u>Cel operacyjny 1.1</u> – Rozwój systemu edukacji – podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności mieszkańców gminy</p> <p><u>Cel operacyjny 1.2</u> – Ograniczanie negatywnych zjawisk społecznych na terenie gminy</p> <p><u>Cel operacyjny 1.3</u> – Poprawa warunków życia mieszkańców poprzez rozbudowę infrastruktury społecznej</p> <p><u>Cel operacyjny 1.4</u> – Wspieranie inicjatyw obywatelskich</p> <p><u>Priorytet II</u> – Aktywizacja gospodarcza gminy oraz poprawa jej konkurencyjności</p> <p><u>Cel operacyjny 2.1</u> – Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na terenie gminy</p> <p><u>Cel operacyjny 2.2</u> – Dostosowanie rolnictwa do wymogów gospodarki rynkowej</p> <p><u>Cel operacyjny 2.3</u> – Rozwijanie kontaktów zewnętrznych gminy</p> <p><u>Cel operacyjny 2.4</u> – Zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej gminy</p> <p><u>Priorytet III</u> – Ochrona środowiska naturalnego oraz walorów krajobrazowych i kulturowych</p> <p><u>Cel operacyjny 3.1</u> – Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska oraz edukacja ekologiczna mieszkańców</p> <p><u>Cel operacyjny 3.2</u> – Podnoszenie atrakcyjności gminy pod względem różnorodności przyrodniczej i krajobrazowej</p> <p><u>Cel operacyjny 3.3</u> – Ochrona oraz promocja dziedzictwa kulturowego i dorobku kulturalnego gminy</p> <p><u>Cel operacyjny 3.4</u> – Wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych dla rozwoju turystyki</p>
Gmina Spiczyn	Nie określono	1 cel strategiczny – Zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • Budowa i przebudowa dróg wojewódzkich,

Gmina	Misja strategii	Priorytety, cel generalny i cele strategiczne
<p>Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Spiczyn</p>		<p>powiatowych i gminnych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa i modernizacja traktów pieszych przy drogach o dużym natężeniu ruchu pieszego • Uzupelnienie i modernizacja oświetlenia ulicznego przy drogach gminnych • Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych <p>2 cel strategiczny – Poprawa stanu środowiska naturalnego</p> <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gospodarka wodno – ściekowa • Gospodarka odpadami • Edukacja ekologiczna • Ochrona powietrza <p>3 cel strategiczny – Rozbudowa infrastruktury technicznej i społecznej oraz jej wyposażenie</p> <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa bazy dydaktycznej i sportowej • Rozbudowa sieci gazowej i modernizacja sieci energetycznej • Rozbudowa infrastruktury społecznej • Działania na rzecz pozyskania inwestora <p>4 cel strategiczny – Odnowa i zachowanie dziedzictwa kulturowego</p> <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Remont i odnawianie obiektów zabytkowych • Tworzenie obiektów użyteczności publicznej na bazie odnawianych obiektów zabytkowych • Rewitalizacja zespołów parkowych i innych skupisk roślinności objętych ochroną konserwatorską • Kultywowanie tradycji i obrzędów charakterystycznych dla regionu <p>5 cel strategiczny – Optymalne wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego do poprawy atrakcyjności turystycznej</p> <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zagospodarowanie doliny Wieprza i Bystrzycy

Gmina	Misja strategii	Priorytety, cel generalny i cele strategiczne
		<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie rozwoju gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych • Realizacja programu małej retencji • Przygotowanie oferty turystycznej <p>6 cel strategiczny – Aktywizacja gospodarcza i społeczna mieszkańców</p> <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój kapitału ludzkiego • Rozwój sportu i aktywnych form spędzania czasu • Współpraca z organizacjami pozarządowymi • Inicjowanie i wspieranie rozwoju MŚP
<p>Gmina Urszulin</p> <p>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Urszulin na lata 2008-2020</p>		<p>Cel strategiczny 1 – Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkurencyjności Gminy Urszulin</p> <p><u>Cel operacyjny 1</u> – Modernizacja i rozbudowa układu drogowego</p> <p><u>Cel operacyjny 2</u> – Poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej, sportowej i społecznej</p> <p><u>Cel operacyjny 3</u> – Rozbudowa infrastruktury społeczeństwa informacyjnego</p> <p>Cel strategiczny 2 – Odbudowa i zachowanie substancji przyrodniczej i dziedzictwa kulturowego</p> <p><u>Cel operacyjny 4</u> – Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej pod kątem ochrony środowiska</p> <p><u>Cel operacyjny 5</u> – Zachowanie i wzmacnianie różnorodności przyrodniczej</p> <p><u>Cel operacyjny 6</u> – Zachowanie i odbudowa dziedzictwa kulturowego</p> <p>Cel strategiczny 3 – Budowa silnych wewnętrznych więzi społecznych i zewnętrznych kontaktów gospodarczych</p> <p><u>Cel operacyjny 7</u> – Kreowanie możliwości inwestycyjnych poprzez tworzenie obszarów inwestycyjnych i wymianę doświadczeń</p> <p><u>Cel operacyjny 8</u> – Aktywizacja społeczna obszarów wiejskich</p> <p><u>Cel operacyjny 9</u> – Współpraca międzynarodowa</p> <p>Cel strategiczny 4 – Wzmocnienie bazy ekonomicznej i</p>

Gmina	Misja strategii	Priorytety, cel generalny i cele strategiczne
		<p>ograniczanie bezrobocia</p> <p><u>Cel operacyjny 10</u> – Rozwój zawodowy dostosowujący zasoby ludzkiego do potrzeb regionalnego rynku pracy</p> <p><u>Cel operacyjny 11</u> – Aktywizacja zawodowa mieszkańców</p> <p><u>Cel operacyjny 12</u> – Rozwój turystyki poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury turystycznej oraz poszerzenie oferty turystycznej</p>
<p>Gmina Uścimów</p> <p>Strategia Rozwoju Gminy Uścimów 2007-2013</p>	<p>Przyspieszenie rozwoju gospodarczego gminy oraz poprawa poziomu życia jej mieszkańców</p>	<p>Cel strategiczny I – Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej</p> <p>Cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inwestycje w infrastrukturę techniczną 2. Inwestycje w infrastrukturę społeczną <p>Cel strategiczny II – Rozwój usług dla mieszkańców</p> <p>Cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Działalność na rzecz zwiększenia dochodów mieszkańców Gminy i ograniczania obszarów biedy 2. Stworzenie warunków rozwoju działalności kulturalnej 3. Działalność na rzecz ochrony zdrowia, sportu i rekreacji 4. Poprawa bezpieczeństwa publicznego <p>Cel strategiczny III – Zwiększenie absorpcji środków finansowych UE oraz innych grantów</p> <p>Cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Stworzenie warunków zwiększających absorpcję grantów unijnych oraz innych środków dotacji 2. Efektywne zarządzanie realizowanymi projektami <p>Cel strategiczny IV – Wsparcie lokalnej gospodarki</p> <p>Cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości 2. Restrukturyzacja i modernizacja rolnictwa oraz rozwój przetwórstwa rolno – spożywczego 3. Rozwój turystyki, agroturystyki i turystyki aktywnej 4. Promocja Gminy Uścimów
<p>Gmina Wierzbica</p>	<p>Zaspokojenie potrzeb</p>	<p><u>I Cel strategiczny</u> – Rozbudowa technicznej i społecznej infrastruktury gminnej</p>

Gmina	Misja strategii	Priorytety, cel generalny i cele strategiczne
<p>Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Wierzbica na lata 2005-2013</p>	<p>mieszkańców poprzez kompleksowy rozwój ekonomiczno-gospodarczy gminy</p>	<p>Cele operacyjne:</p> <p><u>W zakresie drogownictwa:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa bądź modernizacja dróg gminnych • poprawa bezpieczeństwa ruchu kołowego i pieszych poprzez rozbudowę infrastruktury drogowej (w tym dróg i chodników osiedlowych) • modernizacja i budowa oświetleń ulicznych <p><u>W zakresie ochrony środowiska:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie kanalizacji sanitarnej w miejscowościach o zwartej zabudowie • prowadzenie racjonalnej (selektywnej) gospodarki odpadami • budowa sieci wodociągowej w miejscowościach słabo zwodociągowanych • gazyfikacja gminy • alternatywne źródło energii – budowa elektrowni wiatrowych <p><u>W zakresie rozbudowy infrastruktury społecznej:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • rozbudowa bazy rekreacyjno – sportowo – kulturalnej • remonty budynków mieszczących placówki oświatowe • modernizacja budynków ochrony zdrowia • adaptacja gminnych remiz na ośrodki kultury • renowacja zespołu dworsko – pałacowego <p><u>II Cel strategiczny – Rozwój rolnictwa</u></p> <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomoc inwestorom w realizacji przedsięwzięć związanych z przetwórstwem rolno – spożywczym • stwarzanie rolnikom warunków do inicjowania powstawania grup producenckich <p><u>III Cel strategiczny – Wspieranie rozwoju turystyki i agroturystyki</u></p> <p>Cele operacyjne:</p> <p><u>W zakresie rozwoju przedsiębiorczości:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • określenie i uzbrojenie terenów przeznaczonych pod zabudowę i inwestycje

Gmina	Misja strategii	Priorytety, cel generalny i cele strategiczne
		<ul style="list-style-type: none"> • stosowanie ulg i zwolnień podatkowych dla inwestorów • wsparcie młodych osób rozważających możliwość podjęcia działalności gospodarczej <p>W zakresie turystyki, kultury i wypoczynku:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie nakładów finansowych na krzewienie kultury • sprzyjanie inwestorom promującym walory przyrodnicze gminy • promowanie gminy poprzez stałe aktualizowanie stron internetowych i danych w Biuletynie Informacji Publicznej • udział gminy w targach turystycznych • stwarzanie warunków do rozwoju agroturystyki • budowa zbiornika retencyjnego

Opracowane dokumenty strategiczne poszczególnych gmin stanowiących obszar Lokalnej Grupy Działania „Polesie” zawierają w swoich priorytetach i celach rozwoju działania, które mogą otrzymać wsparcie z programu LEADER, obok innych programów, do których możliwe jest składanie aplikacji o dotację (np. RPO Woj. Lubelskiego).

W ten sposób zapewniono powiązanie i zgodność tych dokumentów strategicznych. Lokalna Strategia Rozwoju zawiera jednak cele i przewidywane operacje, które stanowią uzupełnienie i wzmocnienie efektów istniejących planów strategicznych na poziomie lokalnym (opracowanych przez poszczególne gminy). Dzięki temu możliwe jest osiągnięcie efektu synergii pomiędzy istniejącymi strategiami rozwoju lokalnego a Lokalną Strategią Rozwoju dla Lokalnej Grupy Działania „Polesie”.

XV. PLANOWANE DZIAŁANIA / PRZEDSIĘWZIĘCIA / OPERACJE REALIZOWANE PRZEZ LOKALNĄ GRUPĘ DZIAŁANIA W RAMACH INNYCH PROGRAMÓW WDRAŻANYCH NA OBSZARZE LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU

Idea środków pochodzących z osi IV Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich jest wszechstronny rozwój obszar objętego Lokalną Strategią Rozwoju. Dzięki tym funduszom obszary wiejskie mają szansę stać się konkurencyjnymi i atrakcyjnymi regionami, w którym wysoki będzie poziom życia ich mieszkańców. Aby tak się jednak stało Lokalna Grupa Działania nie może skupić się jedynie na poprawnym wydatkowaniu pieniędzy, które jej niejako „przysługują” z LEADERA. Środki te, bowiem mają jedynie wspierać działalność LGD i dać podstawy do innych przedsięwzięć, które będą uzupełniały i wpisywały się w te –

zaplanowane w Lokalnej Strategii Rozwoju – taki zintegrowany charakter działań ma na celu zapewnienie bardziej wszechstronnego, przez to, skuteczniejszego rozwoju terenu LGD.

W związku z powyższym Lokalna Grupa Działania „Polesie” planuje szereg działań, które będą realizowane w ramach innych niż LEADER programów na obszarze opisywanej Lokalnej Strategii Rozwoju. Ponieważ jednak może tutaj zaistnieć niebezpieczeństwo podwójnego finansowania działań (nakładania się pomocy), należy na początek określić rodzaj zabezpieczeń przed taką sytuacją.

Stowarzyszenie poradzi sobie z tym problemem za pomocą zastosowania następujących środków:

- ⇒ Poprzez zatrudnienie do realizacji działań pochodzących z innych programów, **oddzielnych koordynatorów**. Każdy z nich będzie się zajmował pracą tylko na rzecz swojego, konkretnego programu, monitorując go i określając działania, w których LGD może partycypować. Również czas wykonywania przez niego pracy będzie związany tylko z działaniami na rzecz programu, do pomocy, przy którym został zatrudniony.
- ⇒ Dla realizacji projektów pochodzących z innych źródeł finansowania zostaną utworzone **oddzielne konta bankowe** dla każdego z programów, z których LGD może pozyskać środki. Taka sytuacja zapobiegnie przypadkowego i nieprzemyślanemu wydatkowaniu środków.
- ⇒ Każdy z pracowników będzie składał ze swojej pracy **cykliczne raporty Dyrektorowi Biura**, który będzie monitorował i nadzorował ich pracę – pomoże to w szybkim wykryciu ewentualnych błędów i wyjaśnieniu wątpliwości.
- ⇒ Koordynatorzy będą **odpowiedzialni za całość działań związanych z konkretnym programem**.
- ⇒ W razie konieczności będą zatrudniani **dodatkowi pracownicy do konkretnych programów**.
- ⇒ Aby zapewnić prawidłową realizację LSR, również do jej wdrażania zostanie zatrudniona osoba – **Koordynator ds. wdrażania LSR**. Będzie ona miała za zadanie realizację wszystkich działań związanych z tą kwestią.

Oddzielenie stanowisk pracy zapobiegnie sytuacji współfinansowania tych samych działań z kilku źródeł. Wszyscy Koordynatorzy będą zatrudniani na czas realizacji danego programu. Ich wynagrodzenie będzie również pochodziło z danego programu Działania, które LGD planuje podjąć w ramach innych programów mają za zadanie przede wszystkim wspierać zapisy LSR, ale również ogólnie pojęty rozwój obszaru nią objętego. Trudno jednak w tym momencie wskazać konkretnie, jakie działania będzie podejmowało Stowarzyszenie, gdyż zależy to np. od harmonogramu ogłaszanych w ramach innych programów konkursów, czy kryteriów naboru.

Analizując profil działalności Stowarzyszenia i jego formę prawną można jednak wskazać ogólnie wskazać, że będą to działania wpisujące się w:

Program Operacyjny Kapitał Ludzki:

Priorytet VI: "Rynek pracy otwarty dla wszystkich"

- ⇒ Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie
- ⇒ Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samo zatrudnienia
- ⇒ Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich

Projekty będą nakierowane na tworzenie warunków sprzyjających podnoszeniu zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych, obejmujące m.in. działania na rzecz dalszego doskonalenia, bądź zmiany kwalifikacji zawodowych w formie szkoleń, kursów i praktyk oraz możliwości zdobycia doświadczeń zawodowych w miejscu pracy. Pomoc będzie koncentrowała się również na rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia, obejmując m.in. doradztwo, szkolenia oraz usługi finansowo – prawne adresowane do osób pragnących rozpocząć własną działalność gospodarczą.

Priorytet VII: "Promocja integracji społecznej"

- ⇒ Działanie 7.1 – Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji
- ⇒ Działanie 7.3 – Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji

Projekty przeznaczone będą nie tylko dla podmiotów ekonomii społecznej, ale również dla instytucji powołanych do jej wspierania, które poprzez dostarczanie niezbędnej wiedzy i doświadczenia w zakresie zasad prowadzenia działalności gospodarczej, zarządzania zasobami ludzkimi czy stosowania przepisów prawnych, umożliwiają rozwój i funkcjonowanie gospodarki społecznej. Dodatkowo Stowarzyszenie postara się pozyskać małe granty finansowe, za pomocą których wspierane będą inicjatywy ukierunkowane na podnoszenie zdolności do zatrudnienia, zwiększenie mobilności i aktywności społecznej mieszkańców i rozwój lokalnych inicjatyw na obszarach wiejskich, w celu zmniejszenia różnicowań pomiędzy tymi obszarami a ośrodkami miejskimi.

Priorytet VIII: "Regionalne kadry gospodarki"

- ⇒ Działanie 8.1 – Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie

Planowane projekty mają stymulować podnoszenie i aktualizację umiejętności zawodowych przez osoby pracujące, zwłaszcza starsze i o niskich kwalifikacjach, co jest kluczowe dla utrzymania ich aktywności na rynku pracy.

Priorytet IX: "Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach"

- ⇒ Działanie 9.5 – Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich

Wsparcie przewidziane w projektach nakierowane będzie na rzecz tworzenia i funkcjonowania oddolnych, lokalnych inicjatyw powoływanych przez mieszkańców obszarów wiejskich na rzecz rozwoju edukacji i podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców wsi.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka:

- ⇒ Oś priorytetowa 3 - Kapitał dla innowacji

Projekty mające na celu aktywizację rynku inwestorów prywatnych poprzez tworzenie dogodnych warunków inicjowania współpracy inwestorów prywatnych z przedsiębiorcami MSP poszukującymi środków finansowych na realizację innowacyjnych przedsięwzięć.

- ⇒ Oś priorytetowa 4 - Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia

Projekty obejmujące szkolenia, doradztwo i inwestycje przedsiębiorstw niezbędne do opracowania i wdrożenia wzorów użytkowych i przemysłowych.

⇒ Oś priorytetowa 6 - Polska gospodarka na rynku międzynarodowym

Działania nastawione na promocję turystycznych walorów Polski, w tym tworzenie nowych, innowacyjnych typów produktów i usług turystycznych, tworzenie systemu informacji turystycznej. Projekty inwestycyjne w zakresie produktów turystycznych o znaczeniu ponadregionalnym, w tym inwestycje przyczyniające się do poprawy jakości usług turystycznych,

⇒ Oś priorytetowa 8 - Społeczeństwo informacyjne – zwiększanie innowacyjności gospodarki

Projekty obejmujące wsparcie dla nowo tworzonych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw świadczących E-usługi.

Dotacje, fundusze dla organizacji pozarządowych pochodzące z różnego rodzaju grantów, fundacji itp. wspomagające rozwój obszaru LGD i wpisujące się działania zapisane w LSR.

Podstawową zasadą, która będzie warunkowała wybór działania będzie jego komplementarność w stosunku do zapisów umieszczonych w Lokalnej Strategii Rozwoju.

Oprócz programów operacyjnych LGD „Polesie” będzie korzystać z innych dostępnych źródeł finansowania organizacji pozarządowych. Lista funduszy i programów została zawarta w załączniku nr 7 do niniejszej LSR.

XVI. PRZEWIDYWANY WPŁYW REALIZACJI LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU NA ROZWÓJ REGIONU I OBSZARÓW WIEJSKICH

Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju przez Lokalną Grupę Działania „Polesie” będzie miała pozytywny wpływ na rozwój regionu i obszarów wiejskich. Wpływ ten będzie uwidaczniał się w kilku aspektach:

Jakość życia mieszkańców

Poprawa jakości życia mieszkańców jest możliwa poprzez realizację projektów w zakresie infrastruktury sportowo – rekreacyjnej, stanu i wyposażenia świetlic wiejskich, dostępu do Internetu, wzbogacenia oferty spędzania wolnego czasu oraz rozwijania zainteresowań artystycznych, kulturalnych i sportowych.

Wskaźniki pomiaru, np.: dostęp do Internetu, saldo migracji, formy spędzania wolnego czasu.

Waloryzacja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego

Poprawa w tej sferze może nastąpić poprzez wdrażanie projektów polegających na odnawianiu i urządzaniu miejsc i obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, oznaczanie i promocję tych miejsc i obiektów, a także kształtowanie poczucia odpowiedzialności mieszkańców za dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze obszaru.

Wskaźniki pomiaru, np.: wzrost ruchu turystycznego, liczba uporządkowanych miejsc i obiektów.

Rozwój aktywności gospodarczej

Rozwój aktywności gospodarczej może się przewijać poprzez rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej, rozwój mikroprzesiębiorczości, rozwój agroturystyki jako dodatkowego źródła dochodów gospodarstwa rolnego.

Wskaźniki pomiaru, np.: liczba utworzonych miejsc pracy, dochody gospodarstw ze źródeł pozarolniczych, wzrost liczby mikroprzedsiębiorstw, spadek bezrobocia.

Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru

Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru może nastąpić poprzez poprawę w zakresie usług turystycznych, rozwój bazy gastronomiczno – noclegowej, wytyczanie nowych tras pieszych i rowerowych, odnowę i oznakowanie atrakcyjnych miejsc i obiektów oraz poprzez promocję terenu.

Wskaźniki pomiaru, np.: wzrost ruchu turystycznego, wzrost dochodów z turystyki, długość tras turystycznych, liczba miejsc noclegowych, liczba punktów gastronomicznych.

Wzrost integracji społecznej i wzrost aktywności mieszkańców

Poprawa w tej sferze może się przejawiać poprzez zwiększenie aktywności lokalnej społeczności w realizacji różnych przedsięwzięć, wzrost liczby organizacji pozarządowych, zwiększoną liczbę imprez lokalnych, zwiększona liczbę działań na rzecz dobra wspólnego

Wskaźniki pomiaru, np.: liczna organizacji pozarządowych, liczba inicjatyw.

XVII. INFORMACJA O ZAŁĄCZNIKACH

- ⇒ Załącznik nr 1 – Opis i fotografie prezentujące potencjał rozwojowy obszaru Lokalnej Grupy Działania „Polesie”
- ⇒ Załącznik nr 2 – Wzory kart oceny zgodności operacji z LSR oraz oceny operacji według lokalnych kryteriów
- ⇒ Załącznik nr 3 – Budżet szczegółowy LSR
- ⇒ Załącznik nr 4 – Kopie list obecności na spotkaniach konsultacyjnych i warsztatach
- ⇒ Załącznik nr 5 – Fotografie ze spotkań i warsztatów dotyczących tworzenia Lokalnej Grupy Działania oraz opracowywania Lokalnej Strategii Rozwoju
- ⇒ Załącznik nr 6 – Zestawienie opracowań i dokumentów wykorzystanych do opracowania definicji obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju
- ⇒ Załącznik nr 7 – Lista programów/funduszy w ramach, których LGD będzie realizować inne działania.